

**T.C.
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI**

**DEVLET KURUMLARINDA ÇOCUK BAKIM HİZMETİ
ALIP MEMURİYETE ATANAN YADER ÜYESİ
BİREYLERİN MEMURİYET HAYATLARINDAKİ
SOSYALLEŞME DURUMLARI: BİNGÖL ÖRNEĞİ**

Volkan ERCAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Ahmed Emin OSMANOĞLU

Bingöl-2024

T.C.
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

DEVLET KURUMLARINDA ÇOCUK BAKIM HİZMETİ
ALIP MEMURİYETE ATANAN YADER ÜYESİ
BİREYLERİN MEMURİYET HAYATLARINDAKİ
SOSYALLEŞME DURUMLARI: BİNGÖL ÖRNEĞİ

Volkan ERCAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Ahmed Emin OSMANOĞLU

Bingöl-2024

İÇİNDEKİLER TABLOSU

İÇİNDEKİLER TABLOSU	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	vi
TEZ KABUL VE ONAY	vii
TEŞEKKÜR	viii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
KISALTMALAR	xi
TABLO DİZİNİ	xii
ŞEKİL DİZİNİ	xiii
GİRİŞ	1
ARAŞTIRMANIN KAPSAMI	4
1.1.Araştırmanın Konusu	4
1.1.Araştırmanın Amacı	5
1.2.Araştırmanın Önemi	7
1.3.Araştırmanın Temel ve Alt Problemleri	7
İKİNCİ BÖLÜM	9
ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	9
2.1. Araştırmanın Örneklemi	10
2.2. Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi	11
2.3. Araştırmanın Veri Analiz Yöntemi	12
2.3.1. Analizin Geçerliği	13
2.3.2. Analizin Güvenirliği	14
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	16
KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	16
3.1. Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi	16

3.1.1. Sivil toplum	16
3.1.1.1. Sivil toplumun özellikleri.....	17
3.1.1.2. Sivil toplum kuruluşları ve sosyal hizmet ilişkisi	18
3.1.1.3. Bir sivil toplum kuruluşu olarak YADER ve YADER'in işleyişi	20
3.1.2. Bingöl'de çocuklara yönelik faaliyet gösteren sosyal hizmet kuruluşları	20
3.1.3. Türkiye'de çocuk koruma hizmetleri	21
3.1.4. Günümüzde çocuk koruma hizmetleri	25
3.1.4.1. Çocuklara yönelik kurum bakımı	27
3.1.4.2. Kurum bakımında iken toplumla ilişkiler	29
3.1.4.3. Kurumdan ayrıldıktan sonra yaşanan süreç.....	30
3.1.4.4. Çocukken sosyal hizmet kuruluşlarında kalıp yaşı dolunca ayrılan bireyler	32
3.1.5. Sosyalleşme	33
3.2. Kuramsal Çerçeve	36
3.2.1. Sembolik etkileşimcilik.....	37
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	39
ARAŞTIRMANIN BULGULARI	39
4.1. Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin bulgular: Katılımcıların Kurum öncesi çevreleriyle sosyalleşme ve bütünleşme durumları	39
4.1.1. Katılımcıların Kuruma yerleşmeden önce birlikte yaşadığı aile fertleri ile ilgili münasebetleri.....	39
4.1.2. Katılımcıların Kurum bakımı öncesi akrabaları ile ilgili münasebetleri	42
4.1.3. Katılımcıların Kurum bakımına alınmadan önce mutlu olup olmadığı konusundaki görüşlerine dair bulgular	45

4.1.4. Katılımcıların Kurum bakımına alınmadan önceki eğitim hayatları	47
4.1.5. Katılımcıların Kurum bakımına alınmadan önceki ekonomik durumları	49
4.1.6. Katılımcıların Kurumdan ayrılan çocuklara verilen memuriyet hakkından haberdar olup olmadığına dair bulgular	52
4.2. Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin bulgular: Katılımcıların Kurum bakımı altındayken çevreleriyle bütünleşme durumları.....	54
4.2.1. Katılımcıların Kurum yaşantısına başlamaları hakkındaki bulgular	54
4.2.2. Katılımcıların ailesi tarafından Kuruma teslim edilmesi ardından yaşanan süreç.....	57
4.2.3. Katılımcıların Kurumdaki çevresiyle bütünleşmesi.....	60
4.2.4. Katılımcıların Kuruma yönelik tutumları.....	75
4.3. Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin bulgular: Katılımcıların kurumdan ayrıldıktan sonra memuriyet hayatlarıyla bütünleşme durumları	83
4.3.1. Katılımcıların Kurumdan ayrıldıktan sonra memuriyete geçiş süreçleri.....	83
4.3.2. Katılımcıların Kurumda kalmaktan dolayı edindiği mesleki yaşantısında herhangi bir avantaj elde edip etmediğine dair bulgular	88
4.3.3. Katılımcıların kurum çocuğu olmaları dolayısıyla meslekî yaşantıdaki olumsuz tecrübeleri	90
4.3.4. Katılımcıların çalıştıkları yerdeki insanlarla ve toplumsal hayatla bütünleşmeleri	92
4.3.5. Katılımcının iş yaşantısında kendisini tatmin eden veya huzursuz olmasına neden olan durumlarla ilgili bulgular	99
4.3.6. Katılımcıların mesleklerini devam ettirme sebepleri ve kişilikleri ile mesleklerinin uyumu hakkındaki bulgular.....	105

4.4. Araştırmanın dördüncü alt problemine ilişkin bulgular: Katılımcıların üyesi oldukları YADER' in çalışma hayatıyla bütünleşmelerine sunduğu katkılar hakkındaki düşünce ve beklenti durumları	107
SONUÇ	115
KAYNAKÇA	122
EKLER.....	126
EK-1: Etik Kurul İzni	126
EK-2: Bilgi Onam Formu	133
ÖZGEÇMİŞ.....	135

ETİK İZİN BELGESİ

Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak hazırladığım “Devlet Kurumlarında Çocuk Bakım Hizmeti Alıp Memuriyete Atanan YADER Üyesi Bireylerin Memuriyet Hayatlarındaki Sosyalleşme Durumları: Bingöl Örneği” adlı çalışma Bingöl Üniversitesi Etik İzin Kurul Başkanlığı tarafından verilen 11.12.2023 tarih ve E40711683-770-135051 sayılı izni ile yapılmıştır.

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli “*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*” ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

06/06/2024

İmza

Volkan ERCAN

TEZ KABUL VE ONAY

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Volkan ERCAN tarafından hazırlanan “Devlet kurumlarında Bakım Hizmeti Alıp Memuriyete Atanan YADER Üyesi Bireylerin Memuriyet Hayatlarındaki Sosyalleşme Durumları: Bingöl Örneği” başlıklı bu çalışma, 09.05.2024 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oybirliği* ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Sosyoloji* Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman : Doç. Dr. Ahmed Emin OSMANOĞLU İmza:

Üye : Doç. Dr. Fatma GÜNGÖRER İmza:

Üye : Doktor Öğretim Üyesi Nuri DEMİREL İmza:

ONAY

Bu Tez, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun/...../ 202.. tarih ve sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Unvanı Adı Soyadı

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Kurum bakımı alan bireylerin meslekî yaşamlarında sosyalleşme tecrübelerini ve karşılaştıkları güçlükleri bilimsel bir bakış açısıyla ortaya koymak için hazırlanan bu çalışmada başlangıcından bu ana gelinceye kadar pek çok kişinin katkısı olmuştur.

Çalışmanın her aşamasında bilgi ve tecrübesiyle çalışmaya katkı sunan danışman hocam Doç. Dr. Ahmed Emin OSMANOĞLU'na, konunun seçiminde destek olan hocam Doç. Dr. Mehmet YAZICI'ya, çalışmayı zamanında bitirebileceğim inancını bana aşılayan, yüksek lisans yapmam konusunda beni motive eden, çalışmaya bilimsel öneri ve tavsiyeleri ile güç katan sevgili eşim Dr. Tuba ERCAN'a, çocuklarını yetiştirmek için hiçbir fedakarlıktan kaçınmayan anneme, kendisini her daim örnek aldığım biricik ablam Yeliz ERCAN'a, kısa bir zaman önce kaybettiğim kıymetli babama gıyabında sonsuz saygı ve şükranlarımı sunuyorum.

ÖZET

Tezin Başlığı : Devlet Kurumlarında Çocuk Bakım Hizmeti Alıp Memuriyete Atanan YADER Üyesi Bireylerin Memuriyet Hayatlarındaki Sosyalleşme Durumları: Bingöl Örneği
Tezin Yazarı : Volkan ERCAN
Danışman : Doç. Dr. Ahmed Emin OSMANOĞLU
Anabilim Dalı: Sosyoloji
Bilim Dalı : Sosyoloji
Kabul Tarihi : 09.05.2025
Sayfa Sayısı : 8 (ön kısım) + 130 (tez) + 10 (ekler)
<p>Bu araştırmanın amacı, Sosyal Hizmet Kurumlarında yetişip, 18 yaşını doldurdukları için Kurumdan ayrılan gençlerin memuriyet hayatlarıyla sosyalleşme süreçlerini incelemek ve karşılaştıkları problemleri belirlemek, bu problemlerin çözümünde YADER'in katkısının ve YADER'den beklentilerinin neler olduğunu belirlemektir. Çalışma, Kurum bakımı alan bireylerin Bingöl YADER örneğinden hareketle memuriyet hayatlarındaki sosyalleşmelerini konu edinmiştir. Bu çalışmanın ana olgusu, Kurumdan ayrılan gençlerin, Kurumda edindikleri sosyalleşme tecrübelerinin memuriyet hayatlarına yansımalarının neler olduğu ve iş hayatlarıyla bütünleşme tecrübeleridir. Bu araştırma, nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak tasarlanmıştır. Bu yaklaşımın içerisinde yer alan olgu bilim çalışması desenine göre desenlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, amaçlı örnekleme türününün homojen örnekleme tekniğine göre seçilen, Bingöl'de yaşayan, yetiştirme yurtlarından 18 yaşını doldurdukları için ayrılan, YADER'e üye olan ve bir devlet kurumunda memur olarak çalışan 15 kişi oluşturmaktadır. Verileri toplama aşamasında nitelikli bilgiler toplamak adına birbirleriyle ilişkili bir dizi faaliyet uygulanmıştır. İlk olarak çalışmanın yürütüleceği mekan belirlenmiş, ikinci olarak gerekli etik izinler alınmış, değişkenlerin tanımı yapılmış, katılımcılara sorulmak üzere veri toplamak için yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiş ve son olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile veri toplama süreci gerçekleştirilmiştir. Veriler, betimsel analiz yöntemi uygulanarak analiz edilmiştir. Araştırmada, kurum bakımı alan çocukların büyük bölümünün ekonomik nedenlerden ötürü kuruma bırakıldıkları, kurum desteğinin faydasını gördükleri, ailenin çocuklarına verdiği bakımı kurumun tam olarak karşılamadığı, Kurumun çocuğun aile ihtiyacını gideremediği, çocukların Kuruma gelişlerinin ilk gecesinde ve ilk günlerinde çok zorlandıkları, bırakılma, yalnızlık ve özleme bağlı travmalar yaşadıkları, çocukların umumiyetle Kurumdaki çevrelere probleme sebep olmadan ancak güçlükle uyum sağlayıp bütünleşebildikleri, Kuruma yerleştirilmenin çocukların aile ilişkilerine menfi yönde tesir ettiği, Kurumdan çıkıp memuriyet hayatına başlayanların, çalışma ortamında umumiyetle mesele yaşamadıkları, bir ötekileşme ile karşılaşmadıkları, kısmen ön yargılı, ötekileştirici tavır ve davranışlara maruz kalabildikleri, çoğunluğunun iş yerlerinde amirleri ile problem yaşarken az bir kısmının bir problem yaşamadıkları, YADER yöneticilerinden daha fazla faaliyet üretilmesinin beklendiği, üyelerin çoğunluğunun da dernekten bir talepleri olmadığı, derneğe en çok ihtiyaç duyulan dönemin Kurumdan ayrıldıktan sonra memuriyete atanıncaya kadar olan süre olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.</p>
Anahtar Kavramlar: Devlet bakım evleri, Çocuk evleri sitesi, Sosyalleşme, Sivil Toplum

ABSTRACT

Title of the Thesis: Socialization Situations of YADER Members Who Received Child Care Services in State Institution and Are Appointed to Civil Servants in Their Civil Servant Lives: Bingöl Example	
Author	: Volkan ERCAN
Supervisor	: Associate Professor Ahmed Emin OSMANOĞLU
Department	: Sociology
Sub-field	: Sociology
Date	: 09.05.2024
Number of Pages : 8 (Front part) + 130 (Thesis) + 10 (adds)	
<p>The purpose of this research is to examine the civil service life and socialization processes of young people who grew up in Social Service Institutions and left the Institution because they turned 18, and to determine the problems they face, and to determine the contribution of YADER in solving these problems and their expectations from YADER. The study is about the socialization of individuals receiving institutional care in their civil service lives, based on the example of Bingöl YADER. The main phenomenon of this study is the reflections of the socialization experiences of young people who left the Institution on their civil service lives and their experiences of integration with business life. This research was designed in accordance with the qualitative research approach. It is designed according to the phenomenology study pattern included in this approach. The study group of the research consists of 15 people who were selected according to the homogeneous sampling technique of the purposeful sampling type, living in Bingöl, leaving the orphanages because they turned 18, being members of YADER and working as civil servants in a government institution. During the data collection phase, a series of interrelated activities were implemented to collect quality information. First, the place where the study will be conducted was determined, secondly, the necessary ethical permissions were obtained, the variables were defined, a semi-structured interview form was developed to collect data to be asked to the participants, and finally, the data collection process was carried out with the semi-structured interview technique. The data was analyzed by applying the descriptive analysis method. In the research, it was found that most of the children receiving institutional care were left to the institution for economic reasons, they benefited from the institutional support, the institution did not fully meet the care given by the family to their children, the institution could not meet the family needs of the child, the children had a hard time in the first night and first days of their arrival at the institution, they experienced abandonment, loneliness and longing. Children generally have difficulty adapting and integrating into their environment in the institution without causing problems, Placement in the institution has a negative impact on children's family relationships, those who leave the institution and start their civil service life generally do not experience problems in the work environment and do not encounter any marginalization, and have a partially prejudiced, marginalizing attitude. and behaviors, the majority of them have problems with their superiors at work, while a small number of them do not experience any problems, YADER managers are expected to produce more activities, the majority of the members do not have any demands from the association, the period when the association is needed most is the period after leaving the Institution until they are appointed to civil service. results have been achieved.</p>	
Key Concepts: State care homes, Child home sites, Socialization, Civil Society	

KISALTMALAR

Akt.: Aktaran

ASHB: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

ASPB:

Bkz.: Bakınız

BM: Birleşmiş Milletler

Çev.: Çeviren

Edt.: Editör

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

SED: Sosyo-Ekonomik Destek

SHÇEK: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

TUİK: Türkiye İstatistik Kurumu

YADER: Yetiştirme Yurtlarından Ayrılanları Koruma Yardımlaşma ve Sosyal Dayanışma Derneği

Vb. : Ve benzerleri

Vd.: Ve diğerleri

TABLO DİZİNİ

Tablo 1: Çalışma grubunun sosyo-demografik durumu.....	11
---	----

ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 1: Araştırmanın ana olgusu ve dış güçleri (etkenler).....	6
Şekil 2: Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi.....	34

GİRİŞ

İnsanoğlu doğduğu ilk günden itibaren yaşamını devam ettirebilmek için bakıma muhtaçtır. Aile kurumunun evrensel olması ve ailenin ilk insandan bu yana toplumların vazgeçilmezi olmasının temel nedenlerinden biri yeni doğan bir ferdin ailesiz hayata tutunamaması ve bakıma muhtaç olmasıdır. Aile kurumunun çocuk bakımı görevi toplumda veya aile içinde meydana gelen çeşitli problemlerden dolayı sekteye uğramıştır. Modern toplumlarda ailenin bu görevini üstelenen ve böylece yapının devamını sağlayan yapılaşmalar olmuştur. Bugün hem dünyada hem de ülkemizde devlet eliyle organize edilmiş sosyal hizmet kuruluşları sosyal yapının devamını sağlamak amacıyla birçok vazife üstlenmiştir. Böylece zamanla fonksiyonsuz kalan ve fertler için gerekli olan aile ihtiyacı sistemli bir yapı içerisinde giderilmeye çalışılmaktadır. Sosyal Hizmet Kurumları da kendi bünyelerinde bulundurdukları kuruluşlar aracılığıyla sosyal yapının devamına katkı sunma çabası içerisinde. Bu noktada birçok ülke bu konuda her geçen gün eskisine nazaran daha iyi işleyen politikalar üretme çabasında içerisinde.

Korunmaya muhtaç çocuklar için bir yöntem olan kurum bakımı, çocuk refahı alanında en eski ve en mühim bakım yöntemidir. Bu bakım türünde, bir aile ortamında korunamayan çocukların yatılı olarak, kendileriyle herhangi bir bağı bulunmayan diğer çocuklarla birlikte gruplar halinde ya da topluca yaşamaları söz konusudur. Çocuklara yönelik bakım ve korunma hizmetlerinin, yatılı sosyal hizmet kurumları tarafından yürütülmesinin uygun olup olmadığı çok tartışmalı bir konudur. Çünkü bu kurumların, çocuğun maddi ihtiyaçlarını karşılamakla birlikte, ailenin kazandıracığı değerler ile ruh sağlığına ve kişiliğine müsbet yönde tesir eden unsurların yerleşmesini sağlayamayacağı ileri sürülmektedir (Şenocak, 2006: 224). Çocuk bakımında her zaman arzu edilen çocuğun kendi anne ve babasının yanında kalmasıdır. Ancak, kendi anne ve babasının yanında kalması mümkün olmayan çocuklar için sosyal hizmet kuruluşları aile yoksunluğunu gidermeye ve onları toplumla bütünleştirmeye yönelik çeşitli hizmetler sunmaktadır. Bir taraftan düzenlemiş oldukları proje ve programlar ile bakımın ötesinde onları topluma hazırlamak için faaliyetler yürütmekte bir taraftan da aileye yönelik yapılan eğitim ve danışmanlık faaliyetleri ile ailevi meseleler sonrası çocukların kurum bakımına ihtiyaç duymasının önüne de geçmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda aileler sosyo-

ekonomik anlamda desteklenmektedir. Ülkemizde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı prensipte çocukların aile yanında yetişmelerini desteklemekte, fakat kurum bakımına ihtiyacı olan çocukları da göz ardı etmemektedir.

Kuruluştaki bakım hizmeti gören çocukların sosyalleşmelerinde üç aşama bulunmaktadır. Bu aşamalardan ilki, varsa çocukların kuruluşa gelmeden önceki aile hayatlarında ve kök ailedeki sosyalleşmeleri, ikincisi kuruluştaki yaşanan süreçteki sosyalleşmeleri ve üçüncüsü kurumdan ayrıldıktan sonraki sosyalleşme süreçleridir. Kuruluştan 18 yaşını doldurduktan sonra ayrılan fertlerin bir kısmı için devlet müsbet imtiyaz tanıyarak onları bir memuriyete yerleştirmektedir. Onların sosyalleşmeleri bu kez iş hayatında devam etmektedir. Kuruluştan yaşlarını doldurarak ayrılan gençler umumiyetle kendileri gibi kuruluştan ayrılan diğer fertlerin üye olduğu derneklerin faaliyetlerine dahil olmakta ve kendileri gibi olanlar ile iletişimlerini sürdürmekte ve sosyalleşme süreçlerine devam etmektedirler. Bu derneklerden bir tanesi de Yetiştirme Yurtlarından Ayrılanları Koruma Yardımlaşma ve Sosyal Dayanışma Derneği' (YADER) dir. YADER üyelerinin iş hayatlarıyla bütünleşme süreçlerinde karşılaştıkları meseleleri de çözmek adına destek sunmaktadır.

Bu araştırmada, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı kuruluşlarda kalmış ve yaşlarını doldurduktan sonra kuruluştan ayrılmış kişilerin memuriyet hayatlarına başladıktan sonraki iş hayatlarıyla sosyalleşmeleri ve bu süreçte sosyalleşmelerine mâni olan meselelerinin tespit edilmesidir. Ayrıca, bu süreçte YADER üyelerinin YADER'den ne kadar faydalanabildikleri ve YADER'den beklentilerinin neler olduğunu tespit etmek amaçlanmıştır.

Araştırmacının sosyal hizmet kuruluşundaki çeşitli tecrübeleri, kuruluştaki bakım hizmeti alanların kuruluştan ayrıldıktan sonra YADER ile ilişkileri birebir yerinde gözlemlemesi gibi hususlar bu araştırmaya iten temel güç olmuştur.

Bu araştırmanın birinci bölümünde araştırmanın kapsamına yer verilmiştir. Araştırma kapsamında, araştırmanın konusuna, amacına, önemine, ilgili literatüre ve araştırmanın temel ve alt problemleri anlatılmıştır. İkinci bölümde, araştırmanın metodu sunulmuş, örnekleme, veri toplama ve analiz süreçlerine, katılımcılarla ilgili bilgilere ve Bingöl ve Bingöl'deki sosyal hizmet kuruluşları hakkında bilgiler

sunulmuştur. Üçüncü bölümde, kavramsal ve kuramsal çerçeve, dördüncü bölümde bulgular ve son bölümde ise araştırmanın sonuç ve tartışması ile öneriler yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Bu araştırma, araştırmacının İller Bankası Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü'nde devam etmek olan meslekî hayat süreci içerisinde karşılaştığı, gündemine giren, zihnini meşgul eden ve cevabını aradığı bir problemden doğmuştur. Bu problem, süreç içerisinde netleşmiş, karşılaşılan durumlar ve tecrübe edilen yaşantılar problem ile ilgili sezgisel olarak bazı tahminî cevapların gelişmesine imkân vermiştir. Ancak, bu sezgisel cevapların netleşmesi, gelişmesi bu problem üzerinde hususî olarak zaman ayırmayı, bilimsel bir araştırma sürecinin başlatılmasını gerekli kılmıştır. Bilimsel araştırma süreci başlatıldığında atılan ilk adım, araştırma problemi üzerinde tesiri olabilecek muhtemel değişkenler üzerinde düşündürmektir. Bu düşünme süreci, ilgili literatürün araştırılıp incelenmesiyle tekâmül etmiştir. Literatürün sağladığı bakış açısı ile sorulan sorular, araştırmanın özgün çerçevesini belirlerken konu, amaç ve öneminin tam olarak ortaya çıkmasını sağlamıştır. Konusu, amacı ve temel değişkenleri ile çerçevesi belirlenen araştırmanın ilgili literatürdeki yeri, temel ve alt problemler de araştırmanın bu bölümünde sunulmuştur.

1.1. Araştırmanın Konusu

Her canlının, kendi ihtiyacını karşılama olgunluğuna ulaşınca kadar, bakımının diğer kişiler tarafından karşılanmasına ihtiyacı vardır. İnsan yavrusu, bütün canlılar içinde bakıma en muhtaç olanı olduğu gibi bakım süresi en uzun sürenidir. Bu bakımı sağlamakla yükümlü olan ebeveynlerin vefatı, boşanmaları veya yaşadıkları ekonomik sıkıntılar, bebek ve çocuk bakımının başkaları tarafından üstlenilmesini gerektirebilir. Bakımı bir başkası tarafından üstlenilen bebek ve çocuklar hayatlarına bu himaye altında devam ederler. Bebek ve çocukların, gerçek kişiler tarafından bakımlarının sağlanamaması durumunda ise onların bakımlarını 18 yaşına kadar üstlenecek tüzel bazı kurumlar gelişmiştir. Bu kurumlar, modern ulus-devletler döneminde devletin sosyal tabiatı gereğinden olarak devletler tarafından oluşturulmuş ve bakıma muhtaç olan bebek ve çocuklar devlet kurumlarının himayesi altına alınmışlardır. Bu kurumlar, ülkemizde de cumhuriyet öncesi dönemden itibaren var olmuş ve varlıklarını sosyal hizmet kuruluşları kavramı altında sürdürmeye devam ettirmişlerdir. Söz konusu kuruluşlar, himayelerindeki çocuklara 18 yaşına kadar

kuruluş içinde bakmakta, 18 yaşından sonra kuruluş dışına çıkarmaktadır. Kuruluşlar, kuruluş dışına çıkarılan gençlerle irtibatlarını kesmemekte, onların toplumla sağlıklı bir şekilde bütünleşmeleri için de planlamalar yapmakta, onları yetişkin hayatlarında da yalnız bırakmayarak, onlara destek olacak çalışmaları sürdürmektedir. Bu araştırmanın konusu, 18 yaşına geldikten sonra Kuruludan ayrılmış olan gençlerin Kuruluş sonrası çalışma hayatlarındaki sosyalleşme süreç ve tecrübeleri esnasında yaşadıkları meseleler ve bu meselelerin çözümünde sivil toplum kuruluşlarından aldıkları ya da bekledikleri hizmetler üzerinedir.

Araştırmanın konusu dahilinde, Bingöl ilinde bulunan Sosyal Hizmet Kuruluşlarında yatılı olarak kalmış, 18 yaşında kuruludan ayrılmış ve kuruluşun desteğinde memuriyet hayatına atılmış kişilerin, çalışma hayatlarındaki sosyalleşme süreçlerindeki karşılaştıkları meseleler ve bu esnada Yetiştirme Yurtlarından Ayrılanları Koruma, Yardımlaşma ve Sosyal Dayanışma Derneği (YADER) ile olan destek alma ilişki ve beklentileri incelenmiştir. Kuruluşlardan ayrılan gençlerin, kuruluştaki edindikleri tecrübelerden hareketle sosyalleşme tecrübelerinin memuriyet hayatlarına yansımalarının neler olduğu ve iş hayatlarıyla bütünleşme tecrübeleri bu çalışmanın ana olgusudur.

Kurum bakımı alıp kuruludan ayrılan herhangi bir kuruma memur olarak atanan YADER'e üye bireylerin meslek hayatlarındaki tecrübelerini teorik ve pratik yönleriyle ele alan bu çalışma konuya sosyolojik bir yaklaşım sunma gayretindedir. Çalışmanın saha verileri YADER derneğine üye olup Bingöl ilinde bulunan kurum bakımı alıp meslek hayatına atılan kişilerden oluşturmaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Aile, sosyal bir kurumdur ve temel kurumlar arasında yer alır. Bu kurumun çocuk ve yetişkin üyeleri için koruma, ait olma, sevgi ihtiyacını giderme, bireylerin ihtiyaçlarını karşılama ve onları sosyalleştirme gibi fonksiyonları vardır. Ailesi yanında normal şartlar altında bakım alan çocuklar ihtiyaçlarına çoğunlukla cevap buldukları için kendileri ile barışık büyürler. Bu çocuklar toplumla bütünleşme konusunda sıkıntı yaşamazlar. Ancak, aile kurumu çeşitli sebeplerden dolayı çocuklar için bazı fonksiyonlarını yerine getiremeyebilir. Bu durumda, devlete ait sosyal hizmet kuruluşları devreye girmektedir. Ancak, kuruluşlar bir çocuk için ailenin yerini tam

olarak dolduramaz ve karşılayamaz. Bu sebeple kuruluşlarda yetişen çocuklar, toplumla bütünleşme konusunda az ya da çok bir sıkıntı yaşarlar. Bu sıkıntılar arasında suça sürüklenme, intihar eğilimi, çalışma hayatına intibak edememe ve boşanma durumları sayılabilir. Bu araştırmanın amacı, sosyal hizmet kuruluşlarında yetişip, 18 yaşını doldurdıkları için kurumdan ayrılan gençlerin memuriyet hayatıyla sosyalleşme süreçlerini incelemek ve karşılaştıkları problemleri belirlemek, bu problemlerin çözümünde YADER'in katkısının ve YADER'den beklentilerin neler olduğunu belirlemektir.

Araştırmanın bu amacı kapsamında nitel araştırma yaklaşımının gereği olarak, araştırmanın ana olgusuna tesir eden ve ana olgudan etkilenen değişkenler keşfedilmeye ve anlaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma süresince görüşme formunda yer alan sorular vasıtasıyla ana olgu ve değişkenler arasındaki ilişkinin tespit edilmesi hedeflenmiştir. Araştırma sonunda, katılımcıların çalışma hayatlarıyla bütünleşmelerine mâni olan problemler belirlenmiştir. Araştırmanın ana olgusu ve değişkenler Şekil-1'de sunulmuştur:

Şekil-1: Araştırmanın ana olgusu ve dış güçleri (etkenler)

+

1.2. Araştırmanın Önemi

Toplum üyelerinin toplumla bütünleşmesi, toplumun gelenek-göreneklerini tanınması, değer yargılarını özümsemesi, kısaca sosyalleşmesi toplumun sürekliliği bakımından çok önemlidir. Söz konusu sosyalleşmenin başlangıç noktası ailedir. Bu yüzden toplumlar aile kurumuna çok ehemmiyet gösterilir, aileyi korumak adına tedbirler alınır, kanunlar çıkarılır ve öğretim programları buna göre düzenlenir. Toplumsal dejenerasyonun aile kurumunun dejenere olmasına bağlı olduğu dile getirilir. Aile kurumunun işlevini yerine getiremediği durumlarda doğacak problemleri en aza indirmek maksadıyla sosyal hizmet kuruluşları devreye girer. Ne var ki bu kurumlarda yetişen çocuklar kendilerine verilen imkân ve imtiyazları değerlendirmek konusunda yetersiz kalmakta, yeterince sosyalleşememekte, çalışma ve aile hayatına uyum sağlamada zorluk yaşamaktadırlar. Onların bu zorluklarıyla baş etmelerini sağlamak için bir dernek olan YADER kurulmuştur. Ancak, bu dernek çatısı altında toplanma eğiliminde de bir istikrarsızlık görülmektedir. Bununla birlikte, kurumdan ayrılarak memuriyet hayatına atılan gençlerin memuriyet hayatıyla bütünleşmelerinde çeşitli problemler yaşanmaktadır.

Söz konusu problemler göz önüne alındığında, bu araştırma; kurumdan ayrılan çocukların memuriyet hayatlarında karşılaştıkları sıkıntıların sebeplerinin belirlenerek çözüm önerilerinin geliştirilmesinde, YADER'in bu hususta daha fonksiyonel olması için gerekli önerilerde bulunulması bakımından önemlidir.

1.3. Araştırmanın Temel ve Alt Problemleri

Her birey yaşamının ilk yıllarında bir bakım verene muhtaçtır. İnsanların sosyalleşmelerinde etkili olan ilk unsur ailedir. Ailede sosyalleşme birincil sosyalleşme şeklinde tanımlanır. Aileden sonra sosyal çevre ile ilişkiye giren birey ikincil sosyalleşmesini tecrübe eder. Bu her iki sosyalleşme tecrübesi de birbiriyle müspet yönde bir ilişkiye sahiptir. Birincil sosyalleşme ortamı iyi olan çocuk ekseriyetle ikincil sosyalleşmeyi de sağlıklı yaşamaktadır. Ailesi tarafından çeşitli nedenlerden ötürü bakım alamayan çocuğun ilk sosyalleşme tecrübesi bakım aldığı kişi veya kurumlarca gerçekleşir. Birincil ve ikincil sosyalleşmeyi aynı ortamda tecrübe eden çocuk için sosyalleşmenin neyi ifade ettiği, bunun çocuğun hayatına, mesleki hayatına ne kadar tesiri olduğu, kurum bakımı alanların meslek hayatına

girdiklerindeki sosyalleşme şekillerinin nasıl olduğunu belirlemek önemlidir. Bu araştırma bu sorulara cevap verebilmek amacıyla yapılmıştır. Bu sorulardan hareketle araştırmanın temel problemi, sosyal hizmet kuruluşlarında kalıp 18 yaşını doldurarak kurumdan ayrılan ve bir devlet memuriyetine atanan bireylerin sosyalleşme tecrübelerinin meslek hayatlarına ne şekilde yansıdığı şeklinde ele alınmıştır. Literatürde ilk sosyalleşmesi sağlıklı olmayan bireylerin bulunduğu çevreye uyum konusunda, bireyler arası ilişkilerde kendi sınırlarını belirlemek veya başka bireylerin sınırlarına saygı duymak konusunda, toplumsal kurallara uyma konusunda, bireysel yaşantılarında doğru eş seçme, sağlıklı arkadaşlık kurma ve bunları yürütme konusunda, ebeveynlik yapmak gibi konularda sıkıntılar yaşayabildikleri belirtilmektedir. Bu problemlerin kökenini tespit etmek amacıyla bireyin kuruma gelmeden önceki sosyalleşme tecrübelerine, kuruma geldikten sonra yeni çevresiyle sosyalleşme tecrübelerine bakılarak bu tecrübelerin memuriyet hayatlarındaki sosyalleşme durumlarına tesirinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, Kurumdan ayrılan bireylerin bir derneğe üye olmanın kendileri için ne anlama geldiğini ve derneğin kendilerine ve mesleki hayatlarına ne gibi katkılar sunduğunu özellikle sosyalleşme tecrübelerinin neler olduğunu tespit etmek de hedeflenmiştir.

Bu kapsamda araştırmanın temel problemi şudur: “Kurum bakımı alıp 18 yaşını doldurduktan sonra kurumdan ayrılan, devlet desteği ile memuriyete yerleştirilen bireylerin çalışma hayatlarındaki sosyalleşme durumları nasıldır?” Bu temel problem bağlamında araştırmanın alt problemleri aşağıda sunulmuştur: Kurum bakım hizmeti alan bireylerin;

1. Kuruma gelmeden önceki hayatlarında çevreleriyle sosyalleşme durumları nasıldır?
2. Kurumdaki sosyalleşme durumları nasıldır?
3. Memur olduktan sonra çalışma hayatlarındaki sosyalleşme durumları nasıldır?
4. Üyesi oldukları YADER’in çalışma hayatı sosyalleşmesindeki yeri nasıldır?

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın desenine, örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama ve veri analiz yöntemine yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Deseni

Patton'a göre araştırma türleri; temel araştırma, uygulamalı araştırma, sonuca yönelik değerlendirme araştırması, biçimlendirici değerlendirme ve eylem araştırmasından oluşur. Bu çalışma, uygulamalı bir araştırmadır. Uygulamalı araştırmacılar beşerî ve toplumsal sorunlar üzerine çalışırlar. Uygulamalı araştırmacının amacı, yapacakları bir müdahale için insanların problemin tabiatını anlamalarına yardımcı olmak ve böylece çevrelerini daha faal bir şekilde kontrol etmelerine imkân tanıyacak bilgi birikimine katkıda bulunmaktır. Uygulamalı araştırma belirli bir zaman, yer ve durumla sınırlıdır (Patton, 2018: 214, 216-217). Bu araştırmada, çocuğun gelişiminde en mühim yere sahip ebeveynlerin yokluğunda devlet kuruluşu bünyesinde yetişen çocukların memuriyet hayatları bağlamında meslekî hayatlarıyla bütünleşmede yaşadıkları problemleri tespit etmek amaçlanmıştır. Problemlerin tespit edilmesi, söz konusu çocukların yetişme sürecindeki eksikliklerin de tespit edilmesi anlamına gelmektedir. Bu tespitler, problemin çözümüne katkı sağlayacak önerilerin geliştirilmesine ve problemlerin kökten halledilmesine imkân sağlayacak bilgi birikimine katkıda bulunmaya yarayacaktır.

Bu araştırma, nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak tasarlanmıştır. Bu yaklaşımın içerisinde yer alan olgu bilim çalışması desenine göre desenlenmiştir. Bu desende, farkında olunan, ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanılır. Veri kaynakları araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu yansıtabilecek bireyler veya gruplardır. Olgulara ilişkin yaşantıları ve anlamları belirlemek için görüşmeler yapılır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2020: 22). Araştırmacı, yukarıda da belirtildiği gibi sosyal hizmet kurumunda vazife yapmaktadır. Süreç içerisinde, 18 yaşını doldurduğu için kurumdan ayrılan çocukların çalışma hayatlarında birtakım problemler yaşadıklarını fark etmiştir. Bunun üzerine derinlemesine bir bilimsel araştırma yapma ihtiyacı duymuştur. Desen tanımında

belirtildiği üzere, araştırmanın kapsamı bölümünde belirtilen olguyu yaşayan bireyler ile görüşmeler yaparak derinlemesine veri toplamayı planlamıştır.

2.1. Araştırmanın Örnekleme

Nitel araştırmalar, genellikle amaçlı bir şekilde seçilen, nispeten küçük örneklere ve tek bir duruma odaklanır. Örnekleme, stratejik olarak bilgi açısından zengin veri sağlayacak çalışma kaynağını tespit etmeyi amaçlar. Amaçlı örneklemenin gücü ise derinlemesine anlama, zengin bilgi içeren durumların seçilmesini sağlamada yatar (Patton, 2018: 45,46, 230, 243). Bu araştırmada da amaçlı örnekleme tekniğine uygun olarak örneklem belirlenmiştir. Bu örnekleme yönteminin homojen örnekleme tekniği tercih edilmiştir. Bu tercihin sebebi, homojen örnekleme tekniğinin belirli bir alt grubu derinlemesine açıklanmasına imkân vermesidir (Patton, 2018: 235).

Araştırmanın Çalışma Grubu:

Araştırmanın çalışma grubu Bingöl’de yaşayan, yetiştirme yurtlarından 18 yaşını doldurdukları için ayrılan, YADER’e üye olan ve bir devlet kurumunda memur olarak çalışan 15 kişiden oluşmaktadır. Bu kişilerin sosyo-demografik bilgileri Tablo 1’de sunulmuştur

Katılımcıların tamamı erkek olduğu gibi bu durum söz konusu Sivil Toplum Kuruluşu YADER’in de bir kurucusu dışında üyelerinin tamamı için de geçerlidir. Görüşmeye katılan katılımcıların tamamına yakını evli olup mezuniyet durumları lise, ön lisans, lisans ve yüksek lisans şeklinde farklılıklar göstermektedir. Katılımcılar, genel anlamda kuruluşa 8-10 yaşları arasında yerleştirilmiş, 8-10 yıl kuruluştaki kalmış, ebeveyn kaybı yaşamış yoksul aile çocuklarından oluşmaktadır.

Tablo 1: Çalışma grubunun sosyo-demografik durumu

	Cinsiyet	Medeni Hali	Mezuniyet	Meslek	Kuruluş Geliş Yaşı	Kuruluş Geliş Şekilleri	Kuruluşta kalış süresi/sene	Kardeş Sayısı
K1	Erkek	Evli	Lisans	Öğretmen	7-8	Babanın Vefatı ve Yoksulluk	10	10
K2	Erkek	Evli	Ön Lisans	Tekniker	8-9	Aile engelli ve Yoksulluk	9	3
K3	Erkek	Evli	Lise	Teknisyen	11	Yoksulluk	7	3
K4	Erkek	Evli	Ön Lisans	Memur	9	Babanın Vefatı ve Yoksulluk	9	1
K5	Erkek	Evli	Lise	Memur	9	Babanın Vefatı ve Yoksulluk	9	7
K6	Erkek	Evli	Lisans	Uzman	10	Babanın Vefatı ve Yoksulluk	8	2
K7	Erkek	Bekar	Yüksek Lisans	Öğretmen	16	Anne Baba Engelli ve Yoksulluk	2	1
K8	Erkek	Evli	Lise	Hizmetli	8	Babanın Vefatı ve Yoksulluk	10	5
K9	Erkek	Evli	Ön Lisans	Veri Hazırlama	10	Annenin Vefatı ve Yoksulluk	8	2
K10	Erkek	Evli	Lisans	Memur	10	Annenin engelli olması ve Baba terki	7	yok
K11	Erkek	Evli	Lisans	Şube Müdürü	10	Babanın Vefatı ve Yoksulluk	7	3
K12	Erkek	Evli	Ön Lisans	Tekniker	12	Babanın Vefatı ve Yoksulluk	5	2
K13	Erkek	Evli	Ön Lisans	Memur	8	Anne Baba ayrılığı	9	3
K14	Erkek	Evli	Lisans	Memur	7-8	Annenin Vefatı ve Yoksulluk	9	6
K15	Erkek	Bekar	Lisans	Avukat	8	Babanın Vefatı ve Yoksulluk	9	3

2.2. Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi

Veri toplama; araştırma problemlerine cevap verebilmek için nitelikli bilgiler toplamayı amaçlayan, birbiriyle ilişkili bir dizi faaliyettir (Creswell, 2020: 149). Nitel veri toplama sürecinde birbiriyle ilişkili beş adım bulunmaktadır. Bu adımlar doğrusal ilerleyen bir süreç gibi olmasa da çoğunlukla süreç içinde bir adım diğerini takip eder (Creswell, 2017). Bu çalışmada veri toplama sürecinde birbiriyle ilişkili beş adım aşağıdaki şekilde gerçekleştirilmiştir.

İlk adımda; katılımcılar ve çalışmanın yürütüleceği mekân belirlenmiştir. Araştırmadaki katılımcılar Sosyal Hizmet Kuruluşlarında kalan ve yaşını doldurduğu

için ayrılan, sonrasında bir memuriyete atanmış ve YADER'e üye olmuş bireylerdir. İkinci adımda, çalışmanın bağlı olarak yürütüldüğü Bingöl Üniversitesi'nin Etik Kurulu'ndan araştırma etik izni alınmıştır (EK-1). Bu izni müteakip, araştırma katılımcılarından izin alınmış, kendilerine bilgi onam formu imzalatılmıştır (Ek-2). Üçüncü adımda, araştırmadaki değişkenlerin literatürdeki tanımları yapılmış ve veri toplama aracı üzerine çeşitli alternatifler üzerinde düşünülmüştür. Sonuç olarak araştırmacı kendi aracını oluşturmaya karar vermiştir. Dördüncü adımda, veri toplama için yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Form, araştırma problemleri göz önüne alınarak oluşturulmuştur. Buna göre, form altı kısımdan oluşturulmuştur. Birinci kısımda katılımcıya ait tanımlayıcı bilgiler elde etmeyi amaçlayan 12 soru, ikinci kısımda katılımcının kuruluşa geçiş öncesi hayatıyla bütünleşmesini anlamayı hedefleyen 6 soru, üçüncü kısımda katılımcının kuruluş ile bütünleşme sürecine dair 8 soru, dördüncü kısımda katılımcının kuruluşa yönelik tutumuna dair 6 soru, beşinci kısımda katılımcının memuriyet hayatıyla bütünleşme sürecine dair 13 soru ve altıncı kısımda katılımcının YADER ile ilgili düşünce ve beklentilerine yönelik 8 soru bulunmaktadır. Hazırlanan görüşme formu ile ilgili etik kurul izin alındıktan sonra çalışmanın anlaşılabilirliği ve katılımcıların formla ilgili görüşlerini anlamak amacıyla pilot çalışma yapılmıştır. Yapılan pilot çalışmalar neticesinde formda üç soruda değişikliklerin yapılmasına karar verilmiştir. Bu değişikliklerden sonra formun ilk kısımlarında üç değişikliğe gidilmiş ve form veri toplamaya hazır hale getirilmiştir.

Beşinci adımda, veri toplama süreci gerçekleştirilmiştir. Pilot denemeler yapıldıktan sonra standartlaştırılmış bir veri toplama sürecinin yürütülmesine gayret edilmiştir. Görüşmeler, ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Katılımcı ile yapılan görüşmenin yeri, saat ve ortam bilgileri, katılımcı ve verdiği bilgiler hakkında izlenimler not edilmiştir. Ses kayıtları yedeklenmiş, ses kayıt dökümleri saklanmıştır.

2.3. Araştırmanın Veri Analiz Yöntemi

Veri analizi, verinin anlamını dışarıya aktarma sürecidir. Verinin anlamını dışarı aktarma; insanların ne söylediğini, araştırmacının ne gördüğünü ve okuduğunu birleştirme, indirgeme ve yorumlamayı içerir (Patton, 2018: 432). Bir başka ifade ile verilerin hazırlanması ve organizasyonunu, verileri kodlamayı, kodlardan temalar oluşturmayı ve veriyi şekiller, tablolar veya bir tartışma halinde sunmayı içermektedir (Creswell, 2020: 182).

Bu araştırmada betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu yaklaşıma göre, elde edilen veriler belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma problemlerinin ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebilir veya düşünme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir. Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerinin çarpıcı bir biçimde yansıtılmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Amaç, elde edilen bulguların düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve şimşek, 2018: 239). Bu araştırmada uygulanan betimsel analiz için önce analiz erevesi oluşturulmuştur. Bu çerçeveye göre veriler dört temaya göre düzenlenmiştir. Bunlar; a) Katılımcının kurum öncesi hayatındaki bütünleşme tecrübeleri, b) Katılımcının kurumdaki bütünleşme tecrübeleri, c) Katılımcının memuriyet hayatıyla bütünleşme tecrübeleri d) Katılımcının YADER ile ilgili düşünce ve beklentileri. Veriler, bu tematik çerçeveye göre düzenlenmiştir. Düzenlenen verilerin her biri tanımlanarak bulguların tanımlanması aşaması yerine getirilmiştir. Sonraki aşamada tanımlanan bulgular açıklanmış ve birbirleriyle ilişkilendirilerek bulgular arasındaki neden sonuç ilişkisi de açıklanmıştır.

2.3.1. Analizin Geçerliği

Nitel araştırmada araştırmacının verilere karşı gösterdiği tutum ve davranış araştırmanın geçerliliği için mühim bir yer tutar. Yine bunu araştırmacının araştırdığı konuya karşı duruşu yani tarafsızlığı, verileri yansız bir şekilde toplaması, kodlaması ve yorumlaması geçerliği yani inanılabilirliği güçlendirici bir unsurdur. Araştırmanın geçerliği i ve dış geçerlik olarak iki şekilde gerçekleşmektedir. İ geçerlik, bulguların araştırılan konunun hakikatlerini yakalayabildiğine inandırabilme ile ilgilidir. İ geçerliği sağlamanın muhtelif yolları bulunmaktadır. Bunlardan en vazgeçilmezi *genleme/çeşitleme* tekniğidir. *genleme* veya *eşitleme* analize katkı sunmak ve eleştirmek adına başka kişileri (uzmanları) analize dahil etmek görüş veya eleştiri almaktır (Meriam, 2013:205). Bu teknik araştırmanın doğruluğunu artırmak için bir şeyi çoklu bakış açısı ile değerlendirmektir. *genleme/çeşitleme* dört farklı şekilde gerçekleşir. Bunlar; veri kaynaklı *genleme*, araştırmacı *genleme*, teori *genleme* ve yöntem *genleme*dir (Neuman, 2014: 166). Bu araştırmada, araştırmacı

üçgenlemesi tekniğinden istifade edilmiştir. Buna göre, veri analiz sürecine bir başka araştırmacı uzman da katılmıştır. Aynı nitel veriler birbirlerinden bağımsız ve manuel olarak kodlanmış ve temalar oluşturulmuştur. Kodlama esnasında meydana gelen her fikir değişikliğinde başa dönülmüştür. Her bir analizci yaptığı analizi bir hafta sonra tekrar yapmış ve analizlerde ortak olan kategorileri karşılaştırmak üzere kaydetmişlerdir. Sonraki aşamada analizciler bulgularını birbirleriyle karşılaştırmışlardır. Farklı bulgular üzerinde tartışılmış üzerinde anlaşma sağlanamayan az sayıdaki bulgu çalışmadan çıkarılmıştır. Son olarak elde edilen bulgular tez danışmanına sunulmuş ve teyidi alınmıştır. Böylece geçerliği (inandırıcılığı) artıracak uzman incelemesi stratejisi de yerine getirilmiştir.

Araştırmanın dış geçerliği (genelleme-aktarılabirlik) araştırmanın sonuçlarının aktarılabirliği, dayandığı verilerin yeterli düzeyde tanımlanmasına bağlıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 270) Kavram ve temalara göre düzenlenen bulgular okuyucuya yorum katmadan, verinin doğasına sadık kalınarak aktarılmıştır. Bu maksatla verilerden sık sık doğrudan alıntılar yapılmıştır. Böylece okuyucunun konuşulan mevzuyu zihninde daha iyi canlandırabilmesi ve yapılan bir çalışmada model oluşturabilmesi için gayret edilmiştir.

2.3.2. Analizin Güvenirliği

Analiz geçerliğinde olduğu gibi güvenirlığın de iç ve dış olmak üzere iki yönü vardır. İç güvenirlikte çalışmanın tutarlığı test edilir. Nitel araştırmalar için asıl mesele ulaşılan sonuçların toplanan verilerle ne kadar uyumlu olup olmadığıdır. Eğer bir çalışmanın bulguları sunulan sonuçlarla tutarlı ise araştırma güveniliridir (Meriam, 2013: 212). Bu çalışmada yukarıda belirtilen kriter dikkate alınmış, çalışmanın amacı, problemleri, bulgular ve ulaşılan sonuçlar birbirlerini karşılayacak şekilde organize edilmiştir.

Dış güvenirlığın sağlanmasında Yıldırım ve Şimşek'in (2008:260) belirttiği çerçeve kullanılmıştır. Buna göre, ilk önce araştırmacının konumu açıklanmış, çalışılan alan ile ilgili ön tecrübelerine yukarıda yer verilmiştir. İkinci olarak, araştırma katılımcıları açık bir şekilde tanımlanmıştır. Üçüncü olarak araştırma sürecinde oluşan sosyal ortamların ve süreçlerin tanımlanmasına dikkat edilmiştir. Dördüncü olarak kavramsal çerçeve ve varsayımlar bilgisi tezin ikinci bölümünde sunulmuştur. Son

olarak veri toplama ve analiz yöntemleri metot başlığı altında teferruatlı olarak tanımlanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölüm iki ana başlıktan oluşmaktadır. İlk olarak araştırmanın kavramlarına ve ikinci olarak da araştırmada kullanılan kuramsal bakışa yer verilmiştir. Kavramsal kısımda sırasıyla sivil toplum kavramı, Bingöl ve Bingöl'deki Sosyal Hizmet Kuruluşları ve ülkemizde çocuk koruma hizmetlerinin tarihçesi anlatılmıştır. Günümüzde çocuk koruma hizmetleri hakkında bilgi verilmiş ve sosyalleşme kavramı açıklanmıştır. Kuramsal kısımda ise sembolik etkileşim kuramına yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi

Bu çalışmanın kavramsal çerçevesinde sivil toplum, sivil toplum örgütü (kuruluşu), sosyal hizmet kuruluşları ve sosyalleşme yer almaktadır. Kavramlar ile ilgili açıklamalar çalışmanın amacından sapmaması adına kısa ve öz verilmiş çalışmanın esas konusunu oluşturan kavramlara yoğunluklu olarak yer verilmiştir.

3.1.1. Sivil toplum

Sivil toplum ile ilgili tanımlar net değildir. Bu kavram geçmişten günümüze tarihsel gelişmelere bağlı olarak çeşitli tanımlara maruz kalmıştır. Sivil toplum “siyasal toplumun karşıtı olarak kullanılan ve ilişkilerin ekonomik ve toplumsal faktörler tarafından belirlendiği uygar toplumu ifade eden kavramdır. Bir kavram olarak sivil toplumun önemi, özellikle Hobbes ve Locke gibi doğa teorisyenlerinden kaynaklanır. Bunlar siyasi otoritenin gereksiz olduğunu varsaymış yani devletsiz bir toplum olabileceğini savunmuşlardır. Sivil toplum esasen bir analitik kavramdır, çünkü siyasi otoriteden bağımsız olarak var olamaz ve genel görüşe göre siyasi otorite olmadan uzun süre yaşayamaz; böylece ikisi arasında net bir sınır kolay kolay çizilemez.” (Sosyal Bilimler Ansiklopedisi, 3. Cilt: 408).

Demir ve Acar (2005: 366), sivil toplumu, devlet denetimi ve baskısının ulaşamadığı devletin doğrudan denetimi altında tuttuğu alanların dışında kalan ve ekonomik ilişkilerin baskısından da görece bağımsız olarak, gönüllü veya rızaya dayalı ilişkilerle oluşturulan kurum veya etkinlikler, alanı olarak tanımlamaktadır. Giddens ve Sutton (2018: 373) ise sivil toplumu, devletten bağımsız olarak yurttaşlar tarafından kurulan organizasyonlardan, kulüplerden, işletmelerden, gönüllü kuruluşlardan ve bunların türünün ördüğü ağlardan (networks) oluşan sosyal alan şeklinde tanımlar. Her

iki tanımdan da anlaşıldığı üzere sivil toplum devletin doğrudan denetimi altında olmayan, özellikle gönüllü katılımı gerçekleştiren sosyal bir alan / kurum veya etkinlikler alanıdır.

Marshall (1999: 662), sivil toplum kavramıyla çoğu otoritenin aklına gelen gönüllü dernekler, kitle iletişim araçları, mesleki dernekler, sendikalar ve benzeri kuruluşlardaki kamusal katılım alanı olduğunu, sivil toplum kavramının içeriği konusunda, birbirine zıt anlamda çeşitli tanımlara rastlandığını yine de sivil toplumun anahtar nitelikleri olarak, kamusal yaşama gönderme yapmasını, aile ve devletin yanına konmasını ve hukukun egemenliği çerçevesi içinde var olmasının sayılabileceğini belirtmiştir.

Sivil toplum bir toplumun hareketliliğinde önemli bir yere sahiptir. Sivil toplum vasıtasıyla kazanılan hak ve yükümlükler toplum düzeyinde pratiğe geçer ve yeniden tartışılır. Sivil toplumların ülkelerin demokratikleşme ve kalkınmasında önemli bir yeri vardır. Namdar ve diğerleri (2021: 7), sivil toplum örgütlerini ise sivil toplumun kurumsallaşmış ya da örgütlenmiş temsilcileri olarak ortak sorun ve amaçları olan insanların bir araya geldikleri, toplumun ihtiyaçlarına yardım etme ve destek olma doğrultusunda, kendilerinin ve çevrelerinin refah ve iyilik halini yükseltme amaçlarıyla var olan, örgütlenmiş yapılar şeklinde tanımlamaktadır.

3.1.1.1. Sivil toplumun özellikleri

Her kavram gibi sivil toplum kavramının da kendisini diğer kavramlardan ayıran belli bazı özellikleri vardır. Sivil toplum kavramı bu tezin ana kavramsal çerçevesini oluşturmadığı için çalışmaya katkı sunacak kadar tanımlamalara yer verilmiştir. Abay (2004: 272) herhangi bir toplumun sivil toplum olup olmadığını bir takım kıstas veya şartlara göre anlayabileceğimizi söyler. Sivil toplumun bu beş kıstas veya koşulunu ‘toplumsal farklılaşma’, ‘toplumsal örgütlenme’, ‘gönüllü birliktelik’, ‘toplumsal düzeyde otonomileşme’ ve ‘baskı mekanizması oluşturma’ şeklindedir.

Yine Güloğlu (2006: 149) STK’ların en belirgin özelliklerini; sadece kendi amaç ve değerlerine hizmet etmemeleri, hükümetlerden, kamu makamlarından ve siyasi partilerden bağımsız olmaları, ticari çıkar gözetmemek/kar amacı gütmemeleri ve merkezi otorite ile vatandaş arasında arabuluculuk yapmaları şeklinde

sıralamaktadır. Araştırma kapsamında incelenen birçok kaynakta benzer özelliklerin yer aldığı gözlemlenmiştir.

Bazı kaynaklarda ise STK'lara ait ayırt edici ortak özellikler; gönüllülük, fedakârlık, toplumsal iyiye katkıda bulunmak, toplum yararına çalışmak, kâr amacı gütmemek; belli bir konuda uzmanlaşmış olmak, hiyerarşik olmayan esnek bir yapıda olmak, kurulacak ilişkilerin yatay ilişkiler olması ve eşitler arası ortaklık ilişkisi olmak, çoğulculuk ve katılım, sosyal düzenleyici fonksiyonu olmak, dürüstlük, açıklık, tutarlık ve hoşgörü gibi değerleri benimsemek şeklinde belirtilmiştir (Tekeli, 2006; Namdar, Buz ve Afyonoğlu, 2021).

STK'ların özellikleri katılımı sağlamak açısından önemli kriterdir. Bireyler bu kriterleri dikkate alarak STK'lara üye olup olmamak konusunda bir karara varmakta ve hatta her sivil toplum kuruluşunun bu özellikleri taşıyıp taşımadığına bakmaktadır.

3.1.1.2. Sivil toplum kuruluşları ve sosyal hizmet ilişkisi

Sivil toplum, on yedinci yüzyıldan günümüze kadar birçok önemli siyasi düşünür tarafından kullanılmasına rağmen, son zamanlarda sık sık gündeme gelen bir kavramdır. Bunun temel nedeni de yurttaşların haklarını mevcut sisteme duyuracak ara bir mekanizma olmasından kaynaklanır. Bu noktada sivil toplum kuruluşları da sivil toplum mantığının işlerlik kazandığı, ete kemiğe büründüğü ve mevcut sistemde bireylerin sivil toplum düşüncesini yasal yollarla kendini ifade ettiği bir toplumsal örgütlenmedir.

Namdar, Buz ve Afyonoğlu (2021: 7), sivil toplum örgütlerini (STÖ), en temelde bireylerin gönüllülük temelinde ve değerleri doğrultusunda belli bir misyonu gerçekleştirmek üzere oluşturdukları toplumsal örgütlenme şeklinde tanımlayarak gönüllü olarak katılım sağlanmayan bir sivil toplum kuruluşu neredeyse olmadığını belirtir. Tekeli'de (2004: 172), herhangi bir sivil toplum kuruluşuna gönüllü olmadan başka nedenlerden ötürü katılım sağlayan bireylerinde daha sonradan kuruluştan çıktıklarının da gözlemlendiğini, insanların STK'lar sayesinde, kamusal özne olmanın ve bu yolla da yaşamlarını anlamlı kılmının yolunu bulduklarını belirtir.

STK'ların belli bazı işlevleri vardır. Güloğlu (2006), STK'ların işlevlerini iki şekilde sırayet ettiğini belirtir. Bunlardan ilki siyasal işlev diğeri ise kültürel işlevdir.

Yıldırım ise (2004: 75), sivil toplum örgütlerinin en önemli işlevinin siyasi iktidara nüfuz etmek, siyasi iktidarı parçalayarak adem-i merkezi hale getirmek, bireyleri otoritenin baskısına karşı korumak ve bu sayede despotizme karşı güvence oluşturmak olduğunu belirtir. Güloğlu (2006), çoğulcu ve katılımcı bir toplumun oluşmasında STK'ların rolünün önemli olduğunu, bu kuruluşların yapılarının ve diğer kuruluşlarla ilişkilerinin bu oluşumda büyük katkı sağladığını, siyasal toplumun resmi yaklaşımının, formal olmayan yapıya sahip kültürel yapıya etki etmesine engel teşkil ettiğini, STK'ların bu noktada toplumsal yapıya has özellikleriyle oluşan sorunların giderilmesinde daha etkili olabileceğini belirtir.

Toplumda mevcut düzenin sağlanması adına bazı örgütlü yapılanmalar oluşur. Marshall (1999: 674) sosyal hizmeti örgütlü yöntem için kullanılan genel bir terim olduğunu vurgular. Ona göre sosyal hizmet bireyin sıkıntı çekmesini önleyerek ya da rahat olmasını sağlayarak insan refahını yükselten çeşitli örgütlü yöntemlerdir. Günümüzde sosyal hizmet; göçmenler ve mülteciler, kadın hakları, ifade özgürlüğü, sendikalaşma, çocuk istismarı, ekonomik politikalar, sansür, sınır güvenliği, ırkçılık, ayrımcılık, çevre, sürdürülebilir kalkınma, iklim değişikliği, hayvan hakları, ifade özgürlüğü, pozitif ayrımcılık, insan kaçakçılığı gibi birçok konu ile ilgilenmektedir. Benzer şekilde de sivil toplum örgütleri de aynı konuları ele almaktadır. Bu boyutuyla her iki kavramın da ilgilendiği alanlar aynıdır. Her ikisinin arasındaki ilişki ve bu ilişkinin düzeyini ve içeriğini belirleyecek saha araştırmaları şimdilik sınırlı sayıdadır. Bu çalışmada kurum bakımı alan bireylerin mesleki alanda sosyalleşme tecrübeleri, bir sivil toplum kuruluşu olan YADER'E üyelikleri üzerinden, incelenmiştir.

19. yüzyılda sosyal hizmet maddi yoksulluğun giderilmesini amaçlarken gönüllülük temelinde yürütülürken daha sonraları kapsam olarak günümüzdeki halini almış ve her geçen gün profesyonelleşmiştir. Sivil topluma katılımı ise gönüllülük ve maddi yoksulluğun hafifletilmesi vardır. Aradan geçen zaman birini kuruluş haline getirirken diğerini profesyonel bir meslek haline dönüştürmüştür. Sivil toplum ve sosyal hizmetin ortaklaştığı bir diğer alan ise insan haklarına bağlılık ve hak temelli sunma ilkesidir (Afyonoğlu, 2021: 2-3).

3.1.1.3. Bir sivil toplum kuruluşu olarak YADER ve YADER'in işleyişi

Kurumdan ayrılan bireylerin çevreleri genellikle kendileri gibi yine kurumdan ayrılan bireylerden oluşmaktadır. Böyle olmasa bile ortak geçmiş ve ortak geleceğe sahip bireylerle olan ilişkileri daha güçlüdür. Bu nedenle Yetiştirme Yurtlarından Ayrılanları Koruma, Yardımlaşma ve Sosyal Dayanışma Derneği bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır. Kişiler bu anlamda toplumla kuramadıkları ilişkiyi kendi aralarında kurarak bir dayanışma içine girmektedirler. YADER yetkilileri kendilerinin var oluşunu; kurum bakımına alınan çocuklara, kurumdan ayrıldıktan sonra maddi manevi her konuda rehber olmak ve haklarına erişimi dahil olmak üzere öz güvenli bir şekilde yaşamlarını devam ettirmelerini sağlamak amacı ile temel değerlerinin her türlü proje ve faaliyetler yapmak, Korunmaya muhtaç çocukların haklarını savunmak, milli ve manevi değerlere bağlılık, siyaset üstü çalışmak, şeffaflık ve hesap verebilirlik, gönüllüğü artırmak, her türlü iletişimi etkin kullanmak, proje odaklılık, çözüm odaklılık, inovasyona açık olmak şeklinde ifade etmektedirler.

Bingöl YADER'in üye profili şu şekildedir:

En yaşlısı 1963, en genci 1992 doğumlu, kurucu 1 kadın dışında tüm üyeleri erkek olan bir sivil toplum kuruluşudur. Her bir üyenin üyelik durumu aktif üye şeklindedir. Toplamda 60 kişi bulunmaktadır. Bunlardan 10'u yönetim kurulunda, 6'sı denetim kurulundadır. Yönetim kurulunda başkan, başkan yardımcısı, genel sekreter ve sayman görevi vardır. Denetim kurulunda ise başkan, asıl üye, yedek üye görevlerini üstlenmişlerdir. Dernek kayıtlarında 14'ü lise, 12'i ön lisans, 24 kişi lisans mezunu, 2 kişi yüksek lisans, 6 kişinin eğitim seviyesi bilinmemektedir. 41'i memur, 4 tekniker, 1 teknisyen, 8 sağlık memuru, 2 müdür, 1 emekli, 1 muhasebeci, 1 öğretmen, 1 serbest meslek erbabı görünmesine rağmen zaman içinde mezuniyet ve meslek durumları değişkenlik gösterebilmektedir.

3.1.2. Bingöl'de çocuklara yönelik faaliyet gösteren sosyal hizmet kuruluşları

Hizmet modelleri ayrımı dikkate alınarak Bingöl'deki çocuklara yönelik hizmet veren kuruluşlar; İller Bankası Çocuk Evleri Sitesi, Bingöl Çocuk Evleri Sitesi ve Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi olmak üzere üç başlıkta toplanmaktadır. Bunların yanı sıra İl Müdürlüğüne bağlı Çocuk hakları birimi, Koruyucu Aile, Evlat edindirme ve Kurumdan ayrılan çocuklara sağlanan Sosyal Ekonomik Destek hizmetleri de mevcuttur. Bakanlığın çocuklara yönelik diğer kuruluş bazlı hizmet

modelleri (İhtisaslaşmış Çocuk Evleri Sitesi, Engelsiz Yaşam, vb.) henüz Bingöl ilinde bulunmamaktadır. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu döneminin koğuş sistemindeki yurtları yerini zamanla çocukların aynı yerleşke içinde birbirinden bağımsız evlerde kaldığı hizmet modeline bırakırken, sonrasında apartman dairelerinin kiralanması suretiyle çocukların toplumla iç içe yaşamalarına imkân veren kuruluşlar açılmış, bir yandan da koruyucu aile modeli ile çocukların aile ortamında yetişmeleri için çalışmalar başlatılmıştır.

Bingöl'deki çocuklara yönelik hizmet veren kuruluşları hizmet alanlarına göre şu şekilde özetlemek mümkündür.

Bingöl İller Bankası Çocuk Evleri Sitesi; 0-6 yaş kız erkek, 7-12 yaş kız-erkek ve 13-18 yaş kız çocuklarının kaldığı 8 adet yaşam alanından oluşan toplam 70 kapasiteli çocuk kuruluşudur. Bingöl Çocuk Evleri Sitesi; 13-18 erkek çocukların kaldığı 5 adet yaşam alanından oluşan toplam 45 kapasiteli çocuk kuruluşudur. Bingöl Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi; 7-18 yaş kız-erkek çocukların kaldığı 4 adet apartman dairesi toplam 22 kapasiteli kuruluşur.

3.1.3. Türkiye'de çocuk koruma hizmetleri

Türkiye'de çocuk koruma hizmetlerinin tarihçesinden bahsederken Osmanlı Devleti'nden Cumhuriyet rejimine doğru bir geçiş yapmak gerekmektedir. Bu bağlamda, Salim (2011: 35), Osmanlı Devleti'nde, çocukları koruma politikalarının 19. yüzyılda yaşanan savaşlar sonucunda ölen vatandaşların geride kalan çocuklarının bakım ve gözetimi için kurum bakımı modelinin geliştirilmesine dayandığını belirtir. Akol (1999), Türk toplumunda çocukları koruma politikalarına yönelik hizmetlerin, vakıf sistemi ile çok önceleri bunda ise dini öğretinin ve kutsal inançların rolünün büyük olduğu ancak, modern toplumun gereksinimi olarak kurumsallaşmanın ise diğer milletlerden çok sonra olduğu söyler. Yıldırım (2017: 89), Osmanlı İmparatorluğunda kimsesiz çocukların devlet tarafından korunmasını amaçlayan ilk kapsamlı uygulama Darü'l-eytamların kurulmasıdır bu kuruluşların açılmasının asıl amacının savaşlar ve göç nedeniyle babasız kalan çocukları korumak olduğunu belirtmiştir. Ayrıca o, 1917 yılında tüm ülkede 65 Darü'l-eytamda yaklaşık 11.000 çocuğa bakım hizmeti verildiğini ve darü'l-eytamların 10 Haziran 1926'da kapatılarak yetenekli çocukların Darü's-şafaka'ya gönderildiğini söylemiştir.

Çevikbilen (2001), Cumhuriyet'in ilanının ardından Türkiye'de mevcut çocuk politikaları, kurumsallaşmasını Osmanlı Devleti'nden kalan mirasıyla birlikte sürdürmeyi deneyerek, modern çocuk koruma politikalarını geliştirmeye çalıştığını bu doğrultuda, çocuğun çalışma hayatından çekilmesi amacıyla düzenlemelere gidildiğini belirterek Türkiye, 1921 yılında çıkarılan 151 sayılı yasayla 18 yaşından küçüklerin maden ocaklarında çalıştırılmalarının yasaklandığını ve 1930 yılındaki Umumi Hıfzısıhha Kanunu en düşük çalışma yaşını 12 olduğunu ifade eder.

Türkiye Cumhuriyeti, korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili ilk adımını, Darüleytamları Maarif Nezaretinden (Millî Eğitim Bakanlığı) alarak, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletine (Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı) devrederek akabinde ise 5 Aralık 1922 tarihinde 2042 Sayılı Darüleytamlar Yönetmeliği çıkartılmış ve uygulamaya konulmuştur (Çağlar, 1982: 4).

Türkiye'de ilk çocuk koruma sistemi Himaye-i Etfal Cemiyeti yani Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu 1983'te 2828 sayılı yasanın kabulüyle Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'dur (Salim, 2011: 48).

1924 yılında Milletler Cemiyeti tarafından deklare edilen çocuk haklarına ilişkin ilk düzenleme 'Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi'dir. 1931'de Mustafa Kemal'in bu bildirgeyi imzalamasıyla Türkiye de taraf olmuştur. 'Çocuk haklarına ilişkin uluslararası ikinci düzenleme ise 1959 yılındaki Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi'dir. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme 2 Eylül 1990 tarihinde kabul edilmiştir. Türkiye'de bu sözleşmeyi aynı yıl imzalamış, 27 Ocak 1995 tarihinde Resmî Gazetede yayımlanmasıyla yürürlüğe girmiştir (Dursun, 2023: 174). Bu sözleşmede çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması amaçlanmıştır (BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989).

Türkiye'de çocuğun korunması anayasa ile belirlenmiştir. Anayasada, ailenin ve çocuğun korunmasına ve çocuk haklarına vurgu yapan 41. ve 61. maddeleri uyarınca, devlete ailenin huzur ve refahı ile özellikle annenin ve çocukların korunmasını sağlamak adına için gerekli tedbirleri alma ve teşkilatı kurma görevi vermektedir (Anayasa 41 Md; Anayasa 61. Md).

Türkiye’de korunmaya muhtaç çocuklar için hazırlanan ilk kanun 27/05/1949 tarihinde resmi gazetede yayınla yürürlüğe giren 5387 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun’dur. Bu kanunla korunmaya muhtaç çocuklara yönelik hizmetler Millî Eğitim Bakanlığı ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’na verilmiş olup ana-babasız ve ana-babası belli olmayan çocukların korunmaya muhtaç statüde olarak değerlendirilmektedir. Çocuk koruma alanında ilk kapsamlı kanunun 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu olduğu söylenebilir. 24 Mayıs 1983 tarihinde kabul edilen kanuna göre korunma ihtiyacı olan çocuk; bedensel, ruhsal ve ahlaki gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup; ana veya babasız, ana ve babasız, ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen, ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen, çocuğu ifade etmektedir (2828 Sayılı Kanun, 1983).

Korunma ihtiyacı olan çocuklar kapsamında hazırlanan 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu 03/07/2005 tarihinde kabul edilmiş ve genel orak korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunması, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usul ve esasları düzenleyen 5395 Sayılı Kanunu’nda korunma ihtiyacı olan çocuk; zihinsel, bedensel, sosyal, ahlaki, duygusal gelişimi ve kişisel güvenliği tehlikede olan, istismar veya ihmal edilen ya da herhangi bir suçun mağduru olan çocuk olarak tanımlanmıştır (5395 Sayılı Kanun, 2005).

1949 yılında yasalaşan (5387) Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kanunu 1949 pek uygulanamamış başka bir kanunla kaldırılmıştır. Acar ve Baykara (1992), bu kanunun korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili ‘özel’ bir konun oluşturulmasının o dönem için umut verici olduğunu fakat insan ve diğer kaynaklardaki yetersizlikler ve tecrübesizlik nedeniyle kanunun uygulanmasının güçleştiğini belirtmiştir.

1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasasınının 41, 58, 60, 61, 65. maddeleri genelde ailenin özelde de çocuğun korunmasını içeren hükümler taşımaktadır. 1982 tarihli T.C. Anayasası’nda çocuk kavramı ailenin içinde ele alınmış, çocuğun ve ailenin devlet korumasında olduğu ifade edilmiştir (Kontaş, 1992). 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun çocuk korunması sorununa yeni bir

düzen getirmeyi başarmış, yasayla korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili tüm yasal sorumluluklar 0-12 yaş arasındaki çocuklar için Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na, 13-18 yaş arasındaki çocukların bakım sorumluluğu da Millî Eğitim Bakanlığı'na verilmiştir. Her ilde korunmaya muhtaç çocukları tespit ve bakım ile sorumlu tutulan Koruma Birlikleri, 6972 yasayla kurulmuştur. Bahsi geçen ikili yapı 24 Mayıs 1983'te kabul edilen 2828 sayılı SHÇEK ile olmuş bu kanun yeni bir sosyal Hizmet sisteminin de habercisi olmuştur. 2828 sayılı kanun çocuk refahı hizmetleri açısından birçok kazanıma sahip olmuştur. Bunlardan en önemlisi de hizmetlerin bir elde toplanması ve yasal anlamda mevcut eksikliklerin giderilmesidir.

Yolcuoğlu (2009: 47), Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde (2001 yılında) 4722 sayılı Yeni Türk Medeni Kanunu ve 2005 yılında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun yürürlüğe girmiş olmasının önemli gelişmeler olduğunu belirtir. Acar ve Baykara (1992), 3.6.2011 ve 633 sayılı KHK ile oluşturulan ASPB, genelde sosyal hizmetlerin özelde ise çocuk koruma sisteminin yeniden örgütlenmesinin önünü açtığını belirtmiştir.

Korunmaya gereksinimi olan çocuklara ilişkin politikaların gelişmesi ve çağdaş kuruluşlara dönüşmesine yönelik çalışmalar, Türkiye'de çağdaşlaşma hareketlerinin başladığı 1920'li yıllara dayanmaktadır. Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte yeni kuşak üretme çabaları, beraberinde çocuk politikalarına yönelik çalışmaların da hızlanmasını sağlamıştır. 1921 yılında Atatürk'ün önerisi ve Dr. Fuat Umay'ın çabalarıyla kimsesiz çocukları sahiplenme ve çocuklara yönelik sosyal politikası oluşturması amacıyla Himaye-i Etfal Cemiyeti kurulmuştur (Acar, 2005). Cemiyet, 1935 yılında Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu adını almıştır.

24 Mayıs 1983 tarih ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nun kabulünden sonra Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) kurulmuştur. SHÇEK Genel Müdürlüğü, korunmaya muhtaç çocuklara, ailelere yönelik sosyal hizmetleri planlamak, uygulamak, rehberlik hizmetleri sağlamak, yönlendirmek, koordine etmek ve denetlemekle görevli ve yetkili kılınmıştır (Yolcuoğlu, 2009: 49).

03.06.2011 tarihinde de 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile SHÇEK kapatılmış; SHÇEK'in üstlendiği tüm görevler Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

bünyesindeki Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir. 2018 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile birleşerek Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı adını almış son olarak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2021 yılında tekrar ayrılarak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı adını almıştır.

3.1.4. Günümüzde çocuk koruma hizmetleri

Günümüzde çocuk koruma hizmetleri; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca Çocuk ve Gençlere Sunulan Hizmetler, Kurum Bakımı, Koruyucu Aile Hizmetleri, Evlat Edindirme Hizmetleri, Bakım Sonrası Rehberlik, Aile Odaklı Destekler, Çocuklar Güvende ve Danışmanlık Tedbiri faaliyetleri şeklinde gerçekleştirilmektedir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca çocuk ve gençlere sunulan hizmetler zaman içinde değişkenlik göstererek Yetiştirme Yurtları, Çocuk Yuvaları ve Yetiştirme Yurtları, Çocuk Destek Merkezleri, Çocuk Evleri Sitesi, Çocuk Evleri, Sevgi Evleri, Bakım Sonrası Sosyal Ekonomik Destek ve Bakım Sonrası Rehberlik, Çocuklar Güvende Programı isimleri altında toplanabilir. Aile odaklı destek faaliyetleri; Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri, Evlat Edindirme Hizmetleri ve Koruyucu Aile Hizmetleri adı altında birleştirilebilir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün görevleri 2023 yılı faaliyet raporunda şu şekilde sıralanmıştır;

- Bakanlığın çocuklara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek ve koordine etmek,

- Çocuklara yönelik sosyal hizmetler konusunda politika ve stratejiler belirlenmesi amacıyla gerekli çalışmaları koordine etmek, belirlenen politika ve stratejileri uygulamak, uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek,

- Kamu kurum ve kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişilerce çocuklara yönelik yürütülen sosyal hizmetlere ilişkin ilke, usûl ve standartları belirlemek ve bunlara uyulmasını sağlamak,

- Çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunması ve sağlıklı gelişimi için gerekli önleyici ve telafi edici mekanizmaları oluşturmak ve uygulamaya koymak,

- Geçici ya da sürekli olarak aile ortamından mahrum kalan veya yüksek yararı ailesinin yanında bulunmamayı gerektiren çocuklara, özel bakım ve koruma hizmeti sunmak,

- Özel surette korunması gereken çocuklara yönelik hizmetleri, habersiz denetimleri de kapsayacak şekilde yerinde denetlemek, tespit edilen aksaklıklara ve yetersizliklere karşı gerekli önlemleri ivedilikle almak,

- Özel surette korunması gereken çocuklara en nitelikli hizmetin verilebilmesini teminen, fiziki altyapı, nitelikli personel yetiştirilmesi ve istihdamı gibi hususlarda her türlü önlemi almak,

- Özel surette korunması gereken çocukların ilgili mevzuat uyarınca işe yerleştirilmesi işlemlerinde koordinasyonu sağlamak,

- Özel surette korunması gereken çocuklara yönelik hizmetler konusunda kamu kurum ve kuruluşlarıyla gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak, bu alandaki gönüllü girişimleri teşvik edici mekanizmaları geliştirmek ve uygulamak,

- Özel surette korunması gereken çocuklar sorununda toplumsal duyarlılığı ve dayanışmayı güçlendirici faaliyet, proje ve kampanyalar düzenlemek,

- Evlat edindirme ve koruyucu aile hizmetlerini koordine etmek,

- 03.07.2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda belirlenen tedbirleri yürütmek ve koordinasyonunu sağlamak,

- 24.05.1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun ek 1'inci maddesi kapsamında yer alanların istihdamına ilişkin iş ve işlemleri kamu personeli bilgi sisteminin bulunduğu kurum ile gerekli koordinasyonu sağlayarak yürütmek, (www.aile.gov.tr).

Bakanlık bu görevleri öncelikle kurum bakımı en son seçenek olmak üzere; Aile Yanında Destek Faaliyetleri, Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Hizmetleri, Koruyucu Aile ve Evlat Edindirme Hizmetleri ile veya çocuğun durumuna göre alınacak tedbirler (eğitim, sağlık) dışında yatılı hizmet veren kuruluşlar vasıtası ile yerine getirmektedir.

3.1.4.1. Çocuklara yönelik kurum bakımı

Kurum bakımını; çocuğun belirli sınırlar içinde, toplu bir yaşam alanında, ailesi dışındaki resmi görevlilerce olmak üzere, yıl içinde çocuğun izinli olduğu günler haricinde 24 saat esasına göre tüm ihtiyaçlarının devlet tarafından karşılandığı sosyal hizmet modeli olarak tanımlamak mümkündür. Küsmez (2020: 206), kurum bakımı tanımını bir çocuğun kendi hanesinde yaşamadığı, bir kurum çerçevesinde bakımının sürdürüldüğü 24 saatlik bir hizmet olarak tanımlamaktadır. Şenocak (2005: 181), kendileriyle herhangi bir hısımlı ilişkisi bulunmayan, kendileriyle aynı ya da benzer durumda olan çocuklarla birlikte yaşayan ve herhangi bir biyolojik ilişkilerinin bulunmadığı kişilerce bakılan çocuklara devlet tarafından verilen bir hizmet olarak belirtir. Yolcuoğlu (2009: 50), bu bakım türünün, ülkemiz gibi gelişmekte olan toplumlarda korunma altına alınan çocuklara en yaygın biçimde sunulmuş hizmet türü olduğunu belirtir.

Kurum bakımı günümüzde, bir politika olarak korumaya ihtiyacı olan çocuk için son seçenek olarak görülmektedir. Sosyal Hizmet Kurumunun çocuğun toplumla bütünleşmesi rolünü üstlenmesinin zorunlu olduğu durumlarda yani diğer tüm seçeneklerin çocuğun yüksek yararına aykırı olduğu durumlarda tercih edilmesinden yola çıkarak kurum bakımını olumlu ve olumsuz yönleriyle ele almak gerektiği sonucuna varabiliriz. Kurum bakımını toplumsal bütünleşmenin bir aracı olarak gören Demirbilek kuruluşun çocuğu hayata hazırladığını belirtmiştir. “Kurumlar, korunmaya muhtaç çocukları kendilerine zarar veren ortamlardan uzaklaştırmanın ötesinde sağladıkları koruma, bakım, rehabilitasyon, yetiştirme ve eğitim hizmetleri aracılığıyla sosyal hayata hazırlayarak aile krizlerini tecrübe eden çocuk/gençlerin toplumsal bütünleşmelerinin önemli bir aracı olmaktadır.” (Demirbilek, 2000: 140-141). Demirbilek farklı bir çalışmasında toplumsal yapının korunması ve devamlılığı amacı ile kurum bakımına alınan çocukların topluma yararlı bireyler olarak yetiştirilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. “Kurum bakımı altında bulunan çocukların, fiziksel ve zihinsel sağlıklarının korunması ve iyilik hallerinin sürdürülmesi esas alınmakta, topluma yararlı bireyler olarak yetiştirilmesi hedeflenmektedir.” (Demirbilek, 1998: 620).

Yukarıdaki açıklamalarda kurum bakımı tanımı ve kurum bakımı ile olması gereken veya ulaşılmak istenen durum belirtilirken yaşanan olumsuzluklara da

değirmek gerekmektedir. Çünkü doğası içinde çocuk dünyaya gelir gelmez ilk önce annesi ile sonra ailesi ile sonra toplumla bütünleşmektedir. Ancak çeşitli nedenlerle sosyalleşme sürecindeki kırılmalar çocuklarda toplumla bütünleşme anomalilerine yol açabilmektedir.

Çocuk yuvasına yerleştirilmesine karar verilen çocuğun, gelişimsel olarak kötü etkilenmemesi için odaklanması gereken iki unsur bulunmaktadır. Bunlardan ilki, çocuğun ailesinin ikamet ettiği ildeki bir yuvaya tertibinin yapılmasıdır. Ailesinden ayrıldığı için olumsuz etkilenen çocuk, başka bir ile gönderilirse bu durumun şiddeti daha da artacak, çocuk çok daha kötü etkilenecektir. İkinci unsur ise, eğer hakkında koruma kararı verilen çocuklar kardeş ise, bu çocukların olanaklar dahilinde aynı kuruma yerleştirilmesidir. Zira parçalanmış aileye mensup olan bu çocuklar için birlikte olmak gelişimsel anlamda olumlu bir tesir oluşturacak, eksikliklerin tamamlanmasını ve bağın kuvvetli kalmasını sağlayacaktır. (Erkan, 1995: 55; Şenocak, 2005: 184).

Sadak ve Yıldırım (2020: 177) kurum bakımı hizmetine alınan çocuğun yaşadığı travmalar ve ebeveyn yoksunluğunun izlerinin silinmesi öncelikli olarak başarılı mikro ve mezo düzeydeki sosyal hizmet müdahalelerine bağlı olduğunu, kurum bakımından ayrılan bireyin sorunlarının çözülmesi, azami düzeye indirilmesi ve ortadan kaldırılması için kurum bakımı sürecindeki çocuklara ve gençlere yönelik hizmetlerin sosyal hizmet uzmanları tarafından etkili bir biçimde gerçekleştirilmesi gerekmekte olduğunu belirtmektedir. Adı geçen yazarlar sosyal hizmet uzmanlarının mikro ve mezo düzeyde gerçekleştirilmesi gereken müdahalelerin kurum bakımı sürecinin çocuk üzerinde oluşturduğu menfi etkileri azaltmaya yönelik olduğunu da eklemektedir.

Bilindiği üzere toplum bir bütündür ve bir sistem olduğuna dair görüşler mevcuttur. Ekonomi, yaşanan çevrenin kültürel değerleri insan yaşamını etkilemektedir. Bir bütün olarak toplumda meydana gelen herhangi bir sorun tıpkı bir sistemde görülen arızada olduğu gibi toplumun her üyesini bir şekilde etkilemektedir. Bir çocuk için ebeveyn kaybı, boşanma veya her türlü değişik ve olumsuz durum çocuğu etkilemektedir.

Cılga'ya (1994) göre, günümüzün sosyal ve ekonomik koşulları içerisinde, aile ortamında yetişme olanağını kaybeden çocuk ve ergenlerin, devlet tarafından bakım kurumlarında yetiştirilmesi olgusu, aile ortamının yerini dolduramamakta, bütünüyle aileden yoksun olmak ve toplum içinde ailenin bakım, gözetim, destek ve yönlendirme olanaklarından yoksun kalmak ise tüm çocuklar ve gençler için temel birer risk faktörü olarak ortaya çıkmaktadır. *“Çocuklarla birebir ilişkinin yeterli düzeyde kurulamaması, tek tek ilgi, şefkat ve sevgi gösterilmemesi, uyarıcı eksikliği sonucu çocuklarda içe kapanma, yetersiz sosyalleşme problemleri ve davranış sorunları ortaya çıkmaktadır.” (Yolcuoğlu, 2009: 50).*

Araştırma konusuna giren kişilerin birçoğu, günümüzde uygulamada olmayan koğuş tipi yatılı kuruluşlardan ayrılan bireylerdir. Bu kişiler değişkenlik göstermekle birlikte kurum bakımının getirdiği birçok olumsuzluğa maruz kalmışlardır. Gerek yaşadıkları aileden geliş hikâyesi gerek kurumda değişen hayatları ve kurumdan ayrıldıktan sonraki yeni yaşamları beraberinde, birçok davranışsal, ruhsal ve duygusal sorunları barındırmaktadır. Bu sorunlar kurum bakımı alan kişilerin yaşamlarını olumsuz etkilemekle birlikte toplumsal bütünleşmede de geri kaldıkları için toplum tarafından da farklı bir yerde konumlandırılmışlardır. YADER bu tecrübeleri paylaşanların mevcut sorunlarını dile getirmek ve bu bireylerin haklarını korumak için kurulmuş bir sivil toplum örgütüdür. Çalışmada YADER'in Kurum bakımı olarak Kurumdan ayrılan bireylerin çalışma hayatı ile dolayısı ile toplumla bütünleşmesindeki yetersizliklerine ne ölçüde katkıda bulunduğuna yönelik bulguları içermektedir.

3.1.4.2. Kurum bakımında iken toplumla ilişkiler

Kurum bakımı alan çocuklar ve gençler önce okulda daha sonra da sosyalleştikleri diğer alalarda kurum çocuğu olmak konusunda etiketlenmelere maruz kalmaktadırlar. Yaramazlık yapan öğrenci ne de olsa kurum çocuğu şeklinde bir ifadeyle karşılaşmaktadır. Ya da öz bakım konusunda sorun yaşayan bir çocuk varsa ve kurum bakımı aldığını bilen çevresi bunu kurum çocuğu olmaya bağlamaktadır. Aslında yaramaz olmak ve öz bakımda sıkıntı yaşamak herkes için aynı muameleyle karşılanması gereken bir durumken kurum bakımı alan çocuklar/gençler olumsuzlar durumunda bunu üstlenmek durumunda kalmaktadırlar. Kurum çocuğu ise yaramazdır, kurum çocuğu ise kirlidir gibi. Toplumda sosyal olarak en dışlanmış

gruplardan biri olarak kabul edilen kurum bakım geçmişine sahip kişiler ‘sorunlu, anormal, kötü, ya da hasarlı’ olduklarına ilişkin toplumun önyargılı tutum ve davranışlarına maruz kalmaktadırlar.” (İbrahim ve Howe, 2011: 2471). Yanardağ (2019: 73-74), etiketlenip dışlanmanın kurum bakımı sonrasında toplumsal yaşama uyum zorlukları, işe girme ve devam ettirme, sosyal ve duygusal ilişki geliştirme gibi birçok alanda mesele oluşturabileceğini belirtmiştir.

Kurum bakımındaki çocukların yaşam alanları korunaklı bir halde olduğundan devlet koruması altındaki çocukların toplumla ilişkileri sınırlı olabilmektedir. En yaygın sosyalleşme alanı okul olup buradaki ilişkiler kurumdaki çocuğun toplumla sosyalleşmesinin ilk aşamasıdır. Maalesef bu aşama çeşitli etiketlemeler yüzünden (yetimhane çocuğu, yurt çocuğu, yuva çocuğu, Sevgi evleri çocuğu vb.) pek olumlu seyretmemektedir.

3.1.4.3. Kurumdan ayrıldıktan sonra yaşanan süreç

Kurumdan ayrılan bireyler kurum dışında ne gibi bir yaşantı tecrübe etmekte, arkadaşlık, aile, akrabalık ilişkileri, meslekteki tecrübeleri nelerdir? Bu soruların her biri ayrı bir çalışmada zengin veriler sunabilecek konulardır. Birçok konuda olduğu gibi çocuk koruma sisteminde de devlet korumasından ayrılan çocuklar için her ülkenin kullandığı terminoloji farklıdır. Ülkemizde bir çocuğun kurum bakımını sonlandırma koşulları 1983 tarihli 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ile belirlenmiştir.

Çocuğun kurum bakımından ayrılması yaş, eğitim ve sağlık gibi koşullara bağlı olarak farklılık göstermektedir. Kurum bakımında olup 18 yaşını tamamlayan çocukların korunma kararları ortaöğrenime devam edenlerde 20 yaşına kadar, yükseköğrenime devam edenlerde 25 yaşına kadar uzatılabilmektedir. Öğrenime devam etmeyen 18 yaşını doldurmuş çocukların bir iş ya da meslek sahibi olarak kendilerine yeterli hale gelmeleri için yaşına kadar korunma kararları uzatılabilmektedir. Bireyler arasında korunma kararı kalkmış ancak tek başına yaşamını sürdüremeyecek durumda bulunan kız çocukları, kurumca himaye edilmektedirler. Bedensel, zihinsel ve ruhsal engellilikleri nedeniyle sürekli bakıma ihtiyacı olan ve çalışamayan çocukların korunma kararları da uzatılabilmektedir (2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983).

Her çocuk kendi ailelerinin onlara sunmuş olduğu koşullar çerçevesinde hayata atılmaktadır. En doğru ve olması arzu edilen şey her çocuğun kendi ailesinin yanında büyümesidir. Buchanan (2014) ve Gwenzi (2015), Kurum bakımı sürecindeki çocukların olası sorunlarını engellemek, mevcut sorunlarına çözüm üretmek, sorunlar karşısında baş etme becerileri geliştirmelerine ve kendi yaşamlarının kontrolünü sağlamalarına destek olmak için sosyal hizmetlere önem vermek gerektiğini, bu sorunlar ile kurum bakımından ayrılan bireylerin toplumsal yaşama uyum sağlamaları daha zor olduğunu belirtmiştir.

Ailesi dışında bakım alan çocuğun yaşama dair olumsuz tecrübeleri yaşamının birçok sürecinde çocuğun hayatını olumsuz olacak şekilde etkilemektedir. Özellikle sağlıklı bağ kurmak konusunda sıkıntı yaşamaları muhtemel bir durumdur. Okuldan sonra iş yaşamında da bu kişiler uyum sorunları yaşadıkları için diğer iş arkadaşları tarafından yurt çocuğu şeklinde anılmakta ve yaptıkları hatalar bu nedenle kuruluştan çıktıkları için hataları makul görülmektedir. Boduroğlu (2016), 3413 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununa Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanun 1988 ile işe yerleşen bireylerin yerleştikleri kurumdaki personeller tarafından ayrıcalıklı olarak görülmelerinin iş yerinde ötekileştirilmelerine ve kurum bakımı tecrübesi nedeniyle etiketlenmelerine neden olduğunu belirtmiştir.

“Bu bireylerin etiketlenmelerinin önüne geçilmesi için kurum bakım hizmetlerinde çocuklara yönelik sosyokültürel ve sportif faaliyetler artırılarak koruma altındaki bireyin kurum içerisinde ve dışarısında daha fazla kişi ve grupla etkileşim içerisine girmeleri, sağlıklı iletişim ve etkileşim kurma becerisi kazanmaları açısından önemlidir.” (Boduroğlu, 2016). Yine kurum bakımından ayrılan bireyler birlikte yaşayabilecekleri yakınlarının olmaması durumunda sıkıntı yaşamaktadırlar. Bu duruma bir de işe yerleşeme eklenince evsiz kalabilmektedirler.

Boduroğlu (2016), kurum bakımı sonrasında yaşanan bir diğer sorun ise sosyal güvencesizlik olduğunu belirtir. Kurumda kaldığı sürece kurum tarafından sosyal güvencesi olan çocuk, her yönden ihtiyaçları karşılanmaktadır. Kurum bakımından ayrılan çocuk eğer bir işe yerleşemezse sosyal güvencesiz olduğu için herhangi bir sağlık hizmetlerinden faydalanamamasına neden olmaktadır. Kurumdan ayrıldıktan

sonra işe yerleşemeyen birey ekonomik sıkıntılar yaşamaktadırlar. Para yönetimiyle de ilgili ciddi sıkıntıları olan bireyler çeşitli nedenlerle borçlanmaktadırlar

Kurum bakımı alan ve kurumdan ayrılan bireylerin karşılaştıkları bir diğer sorun da evlilik tercihleri ile ilgilidir. Sıklıkla diğer bireyler gibi kendi travmalarına benzer ortamlar üretebilecek ortamları farkında olarak veya olmayarak oluşturmalarıdır.

Kurum bakımındaki izole ortamdan, yani bütün ihtiyaçların karşılandığı mücadele etmek zorunda kalınmayan rekabetsiz bir yaşamın hüküm sürdüğü, sorumlulukların ve aidiyet duygusunun gelişmediği bir ortamdan hayatla ve toplumla yüzleşmenin gerçekleştiği aşamaya geçiş, kurumun çocukları hayata hazırlamada ne derece başarılı olduğunun görüleceği aşamadır.

Demirbilek (2000: 138), yetiştirme yurtlarının (13-18 yaş) çocuk yuvalarından (0-12 yaş) ayıran özelliğin, korunmaya muhtaç olan bu çocukları korumanın ve bakmanın yanı sıra bir iş edinmelerini, meslek sahibi olmalarını, topluma faydalı bireyler olarak yetişmelerini sağlama yükümlülüğü olduğunu söyler. O, bu anlamda yetiştirme yurtlarının, ailenin sosyalleştirme fonksiyonunu üstlenerek korunmaya muhtaç bu gençlerin sosyalleşme sürecini yönlendiren ve onları sosyal hayata hazırlayan sosyal hizmet kurumları olduğunu belirtir.

3.1.4.4. Çocukken sosyal hizmet kuruluşlarında kalıp yaşı dolunca ayrılan bireyler

Reşit olduktan sonra Koruma ve Bakım Tedbiri kararları sona eren bireyler; kuruluş bakımından fasıllı olarak geçen yararlanma süreleri dahil iki yıldan az olmamak üzere kuruluş bakımından faydalanmışlarsa 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun Ek 1 maddesi hükmü uyarınca istihdam hakkı elde etmiş olurlar. Bu istihdam hakkından Bakım Tedbiri sona erenler sadece bir defa faydalanabilirler ve hak sahiplerinin atamalarında kura usulüyle gerçekleştirilmektedir. 2828 Sayılı Kanun Kapsamında İstihdam hakkı elde eden gençlere yönelik her yıl kamu kurum ve kuruluşlarının serbest kadro ve pozisyonlarının toplamının binde biri ayrılır eğer kadro ve pozisyon toplamı binden az ise kamu kurum ve kuruluşlarında en az bir hak sahibi istihdam edilmesi zorunludur (2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu).

Yaş sınırlarını tamamlamaları nedeniyle, sosyal hizmet kuruluşlarından veya koruyucu aile yanından ayrılanlardan iş ve meslek edinme kursuna veya eğitimlerine devam eden veya bir iş ve meslek sahibi olamayıp desteklenmedikleri takdirde muhtaç duruma düşecek olan gençler fazla iki yıl süre süreli sosyal ekonomik destek hizmetinden faydalanabilirken ön lisans veya lisans eğitime devam edenlere ise öğrenim süresi boyunca sosyal ekonomik destek hizmetiyle desteklenebilir (Sosyal Ekonomik Destek Yönetmeliği).

Kuruma ait sosyal hizmet kuruluşlarında koruma kararı devam eden kız çocuklarından evlenenlere çeyiz ihtiyaçlarını karşılamak ve bir defaya mahsus olmak üzere en yüksek Devlet memuru aylığının bir buçuk katı tutarında evlenme yardımı yapılır. Bu yardım hiçbir vergi ve kesintiye tabi tutulmaksızın ödenir (2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu).

Tedbir kararı 18 yaşın doldurulmasıyla kendiliğinden sona erer. Tedbirin devam etmesi ilgilinin rızası ve hakim kararıyla devam ettirilebilir. Ortaöğretime devam ederse 20 yaşına kadar, yüksek öğrenime devam ederse 25 yaşına koruma kararı uzatılır ayrıca 18 yaşını doldurup bağımsız yaşama geçmeye hazır olmayanların kendilerine yetmelerini sağlanması amacıyla 20 yaşına kadar koruma kararı uzatılabilir ve Bunlardan korunma kararı kalkmış; ancak tek başına yaşamını sürdüremeyecek durumda bulunan kız çocukları, Kurumca himaye olunur. Bu çocukların emek karşılığı iâşe, ibate ve harçlıkları Kurumca karşılanmak kaydıyla Kurum hizmetlerinde çalışmaları da sağlanabilir (2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu).

2828 sayılı kanun kapsamında istihdam hakkından henüz yararlanmamış veya istihdam hakkını elde eden gençlerden çeşitle sebeplerle müstafî sayılıp devlet memurluğu hakkından yeniden faydalanamayanların özel sektörde çalışmaları halinde 5 yıl boyunca sigorta masrafları devlet tarafından karşılanmaktadır.

3.1.5. Sosyalleşme

Aile, yetişkin bireylerden ve çocuklardan oluşan, birbirine duygusal açıdan bağlanmış, ekonomik, sosyal duygusal hak ve sorumlulukları paylaşan bir toplumsal sistemi oluşturmaktadır. Bu kurumda bireyler birbirlerine duygusal açıdan bağlıdır. Ekonomik ve sosyal açıdan da birbirlerine karşı sorumlu olan aile bireyleri birbirlerinin hakkını gözetir ve birbirlerine karşı sorumluluk sahibidir. Ailede olup bitenler toplumu

toplumda olup bitenlerde aileyi etkilemektedir. Aile küçük bir gruba, örgütü, birliği temsil ediyor olsa da toplumsal sistemin en önemli ögesidir. Bir aile sisteminin üyeleri, karı-koca, anne-çocuk, baba-çocuk, kardeş- abla/abi şeklindedir. Bir aile sisteminin üyesi olmak için ya kişi bir ailede doğar ya da evlat edinilir. Aile normal şartlarda çocuğun doğuştan üyesi olduğu en küçük toplumsal kurumdur. Bir evde doğan her çocuk evlenerek evden ayrılır ve kendi sistemini kurar. Aile üyelerinin sistemden ayrılmasının tek yolu ölümdür ve üyelerin ölümüyle aile de son bulur.

Hemen hemen her insanın eş seçme ve çocuk sahibi olma gibi bir ideali vardır. Ailenin neslin devamını sağlama, üyelerinin fiziksel ihtiyaçlarını karşılama, üyelerine güvenli bir ortam sağlama, her bir üyenin kendisini ait hissettiği ve sevgi ihtiyaçlarının karşılandığı, değer gördüğü ve sonunda kendilerini gerçekleştirebilecekleri imkanların tanındığı yerdir. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde bulunan her bir basamaktaki gereksinim ailenin bireye vermesi gereken temel gereksinimlerdir ve farklı kaynaklarda ailenin işlevleri olarak sıralanmaktadır.

Şekil-2: Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi (<https://medium.com/t>)

Çocuk ilk ve en uzun süreli sosyal ilişkiyi ailede kurar. Çocuğun ilk tecrübeleri ailesinden gerçekleşir daha sonra çocuk büyüdükçe başka sosyal etkileşimler kurarak sosyal ilişki ağını genişletmektedir. Çocuğun ailesinin dışındaki dünya hakkındaki fikirlerine ailesinden edindiği tecrübeler etkide bulunur.

İnsan sosyal bir varlıktır. Kendi varlığını da bir başkası üzerinden tanımlar. Birey yaşamının ileriki yıllarında, kendisinin kim olacağına karar verir. Evrensel değerler olmasına karşın evrensel bir insan tiplmesi yoktur. Her insan içinde

bulunduğu toplumun özelliklerini taşır, kültürlenir. Hatta bazı doğru ve yanlış tanımlamalarına bile insanın bulunduğu toplum karar verir. Burada kişinin nasıl biri olacağına içinde doğup büyüdüğü sosyal yapının etkisi büyüktür. Aile içinde çocuk yaşadığı toplumun kültürel normlarını öğrenerek sosyal yaşama katılmaya hazırlanır. Aile çocuğun sosyalleşme sürecinde etkili olan kaynaklardan biri olmasına rağmen en etkili olanıdır.

Aile yapısı ve çocuk yetiştirme tarzı arasında farklılıklar vardır. Bu husus birçok bilimsel çalışmanın da konusudur ve ilgi odağıdır. Öyle ki ailede kaç çocuk olduğu, kaç kız kaç erkek olduğu, çocukların doğum sırası gibi durumlar da inceleme konusudur. Bu hususta yapılan incelemelerde varılan kanı her çocuğun doğumunda ebeveynlerin anne-baba olma tecrübeleri de değişmektedir. Kardeşler arasındaki farklılık günümüzde sıklıkla bununla açıklanmaktadır. Özetle aile içindeki birey sayısı veya aile yapısı (parçalanmış, bütünleşmemiş aile gibi.) değiştikçe ebeveynlik icraatı da farklı olmaktadır.

Çocuk toplum denilen karmaşık dünyaya ailede başlayan bir sosyalizasyon ile adım atmaktadır. Ailede başlayan bu sosyalizasyonun niteliği çocukların toplumsal yaşamda başarılı, başarısız, mutlu ya da mutsuz olmalarını belirlemektedir. Dolayısıyla çocukların ve gençlerin günümüzde karşılaştığı sorunların kaynaklarından biri de yanlış ve yetersiz sosyalleşme ve bunun yol açtığı bunalımlar olarak görülmektedir (Tolan ve diğerleri, 1986).

Sosyalizasyon süreci çocuğun doğumuyla başlayan hayatının her evresinde devam eden ve dahi birçok kaynaktan ölümüne kadar sürecek bir süreçtir. Çocuk için sosyalleşme, bir öğrenme öğretme sürecidir. Çocuk aile, okul, toplumsal çevre gibi araçlarla toplumun kendisinden beklenileni öğrenir. Öğrendiklerinin bir uygulayıcısı olur ve çevresine bu defa kendisi öğretir. Dolayısıyla birey hayatının her aşamasında bir başkasından bir şeyler öğrendiği ve bir başkasına bir şeyler öğrettiği için bu tanımın kapsayıcılığı yerinde bir tespittir.

Sosyalizasyon kuramlarına ilişkin görüşler farklılık arz etmektedir. Bunlardan bazıları sosyalizasyonun işlevine atıfta bulunur. İşlev boyutuyla olumlu kuramlar hangi tip toplumsallaşmanın gerektiğini, açıklayıcı teoriler belirli bir toplumun hangi tür toplumsallaşmayı ürettiğini, post-modern kuramlar ise eşitsizlik, güç ve hakimiyet gibi konuları ele alır.

Sosyalizasyon ile ilgili yapılan çalışmalarda sosyalizasyon farklı düzey ve perspektiflerle ele alan kuramsal modellerin olduğunu söylemek mümkündür. Elbette ki farklı kuramsal modellerin ortaklaşabildiği noktalarda mevcuttur. Bu noktada aile bu ortaklaşan alanların en temelidir. Çocuğu ilk sosyalleştiği, birincil sosyalleşmenin gerçekleştiği kurum ailedir. Çocuğun büyüdüğü aile ve yapısıyla ilgili farklılar çocuk yetiştirmede bazı farklılıklara neden olmaktadır tam da bu hususta farklı ontolojik varsayımlara dayalı analizler geliştirilmiştir. Bu çalışmada sembolik etkileşimci yaklaşımın çocuğa bakış açısı ele alınmış teorinin saha verilerine uyumuna bakılmıştır.

3.2. Kuramsal Çerçeve

Nitel bir araştırma olan bu çalışmanın başında belirli bir kuramsal perspektif belirlenmemiş olmakla birlikte belli bazı kuramların çalışmanın başında kendisini göstermektedir.

Mevcut yapının devamı ve işleyişinin yeni kurumlarca üstlenilmesi hususu Yapısalcı işlevselci bakış açısına özgüdür. Burada yapının işleyişi için eski fonksiyonların yeni yapılar tarafından devam etmesi önemlidir. Çocuk bakımının aile üzerinden gerçekleşmediği durumlarda devlet müdahalesiyle devletin kendi kurumlarınca çocuğu güvenceye almış ve bakımını üstlenmiştir. Normal şartlarda bakım verme durumu devam ettiğine göre sistemde sıkıntı olmaması gerekir lakin bakım alan çocukların sosyalleşme tecrübelerinde bir sorun vardır ve bu iş hayatlarına da yansımaktadır.

Çocuğun hayatının ilerleyen döneminde kim olmaya nasıl karar verdiği ve bir başkası ile oluşturduğu ilişki biçiminin doğal seyrini tamamlayıp tamamlamadığı hususu sembolik etkileşimcilikle açıklamak daha doğru olacaktır. Ayrıca sembolik etkileşimciliğin temel savunuları çalışmada saha verileri açısından karşılık bulmuştur.

Çalışmanın kuramsal boyutunun işlerliği çalışma verilerinden elde edilen bulguların kuramı temsil edip etmediği noktasında kendisini göstermektedir. Bu nedenle belli bir kuramsal bakış açısı verilmemiş bu konunun hangi kurama karşılık geleceği zamana bırakılmış ve çalışmanın ilerleyen kısmında sembolik etkileşimci bakış açısına karşılık bulan veriler elde edilmiştir.

3.2.1. Sembolik etkileşimcilik

Sembolik etkileşimci yaklaşım, anlamın makro ölçekli yapılar üzerinden değil daha mikro düzeydeki öznel farklılıklar üzerinden gerçekleşmesi gerektiğine işaret eder. Bu teori toplumun küçük ölçekli bir görüntüsünü ele alır. Şenol (2017: 13-14), sembolik etkileşimciliği, makro sosyolojiden mikro sosyolojiye köprü kuran bir yaklaşım olduğunu belirtir. Ona göre sembolik etkileşimcilerin üzerinde durdukları asıl konu, ferdin ve toplumun birbirlerinden ayrılmaz parçalar olduklarını ve farklı durumlarda birbirlerini tamamladıklarıdır. Toplumun daha önceden oluşturduğu semboller ve jestler, yeni üyeye, sosyalizasyon süreci içinde kazandırılır.

Kurumların genel işleyişinden ziyade bireyi ve kurumları oluşturan bireylerin birbirleriyle kurdukları etkileşimi ele alır. Toplumsal düzen ve değişim bu kavramlar üzerinden ele alınır. Yirminci yüzyılın başlarından George Herbert Mead'ın öğretilerinden derlenerek oluşmuş bu teoriye göre bireylerin gelişimi ve bireylerin şeylere atfettiği anlamlar sosyal bir süreç olarak değerlendirilir. Mead, değişim kavramını bireylerin nesne, olay, fikir ve etkileşimler ile etkileşimi sonucunda oluştuğunu belirtmiş ve değişimi bunlar üzerinden ele almıştır. Yine bireyi harekete geçiren ve tepkisini oluşturan durumun onun şeylere verdiği anlam ile ilişkisiyle ilişkili olduğunu belirtir. “Sembolik etkileşimcilere göre sosyologlara düşen görev iletişimi ve iletişimi etkileyen faktörleri incelemektir” (Şenol, 2017: 15).

İletişim ve etkileşim birbiriyle ayrılmaz iki süreçtir. İletişim doğası gereği etkileşim oluşturur. İnsanlar iletişim kurduğu diğeriyle aynı zamanda etkileşim halindedir. “...etkileşim, yüz yüze iletişim, kabaca fiziksel olarak aynı fiziksel ortamda bulunan bireylerin karşılıklı olarak birbirlerinin eylemleri üzerindeki etkileri olarak tanımlanır” (Goffman, 2009: 28). İnsan sosyal bir varlık olduğu için sosyal dünyanın her yerinde etkileşim gerçekleşmektedir. Yaşamın her alanında insanlar birbirlerini etkilemektedir. Gofman (2009) açısından her birey birbirleriyle etkileşim sürecinde kendi benliğini diğeri önünde sergilemektedir. Bununla birlikte birey eş zamanlı olarak kendi benliğini yeniden inşa eder. Bu yeniden düzenlemede bireyin karşılaştığı sorunlar bireyin kendi benliğini sergilemesini ve inşa etmesini engelleyebilir.

“Sembolik etkileşimciler olarak adlandırılan teorisyenler grubu, bazı kaynaklar tarafından sembolik ve simgesel etkileşimci’ ya da sadece ‘etkileşimci’, bazen de ‘Chicago okulu’ ya da ‘Chicago geleneği’ olarak adlandırılırlar. Her nasıl ifade edilirse edilsinler, sonuçta iki kola ayırdıklarını ve bir kolunu George Herbert Mead ve ondan etkilenenlerin, diğer kolunu da Everett C. Hughes gibi bir başak Chicagolunun ve Robert E. Park ve W.I. Thomas gibi daha eski sosyologların oluşturduğu görülmektedir.” (Şenol, 2017: 52). “Amerikan sosyolojisinin temelini, Spencer’in organik ve fonksiyonalist evrimciliği, Tarde’nin psikolojik ve bireyci yaklaşımı ve Weber’in bireysel düzeydeki çözülmeye dayanan ‘anlayıcı sosyolojisi’ oluşturmaktadır. ‘Sosyal oluşumlar psikolojisi’ olarak nitelendirilen bu akım, bireysel davranışları, sosyal oluşumları ve toplumu, psikolojik güdülenmelerle açıklamayı amaçlamıştır.” (Şenol, 2017: 44).

“Sembolik etkileşimciliğin iki önemli temsilcisi vardır. Bunlardan ilki Cooley’dir. Cooley genellikle ferden şekillenmesinde birincil grupların üzerinde durur ve toplum içindeki sembollerin çocuğa nasıl kazandırıldığını ortaya koymaya çalışır. Diğer önemli isim ise Mead’tir. O ferd ve toplumun nasıl iç içe geçtiğini, anlamlı ve anlamsız sembollerin toplum bütünlüğü üzerindeki rolüne değinir.” (Şenol, 2017).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Çalışmanın bu bölümünde bulgulara yer verilmiştir. Bulgular dört alt probleme göre başlıklandırılmıştır.

Katılımcıların Kurum öncesi ve Kurum sonrası çevreleriyle sosyalleşme ve bütünleşme durumları ile Kurumdan ayrıldıktan sonra memuriyete başladıklarında çalışma hayatlarındaki sosyalleşme ve bütünleşme durumlarına, üyesi oldukları YADER'in çalışma hayatlarındaki sosyalleşme ve bütünleşmelerine sunduğu katkılar hakkındaki düşünce ve beklentilerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin bulgular: Katılımcıların Kurum öncesi çevreleriyle sosyalleşme ve bütünleşme durumları

Araştırmanın bu başlığı altında katılımcıların Kuruma gelmeden önceki yaşamları hakkındaki bulgulara yer verilmiştir.

4.1.1. Katılımcıların Kuruma yerleşmeden önce birlikte yaşadığı aile fertleri ile ilgili münasebetleri

Katılımcıların Kuruma gelmeden önceki hayatlarında çevreleriyle ilgili olan bütünleşmelerini anlamak amacıyla kendilerine “Kuruma yerleşmeden önceki meskeninizde birlikte yaşadığınız kişiler ve bunlar ile münasebetleriniz nasıldı?” sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplar beş kategori altında toplanmıştır: Aile ile Birlikte Mutlu Olma, Maddi Sıkıntısı Olma, Baba Kaybı ve Aile İlişkisi Zayıf Olma, Aile İlişkisi Olmama ve Akrabaları ile Yaşama kategorileridir.

Aile ile birlikte olma kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Ya biz genelde birbirimize bağlıydık yani herkes birbirini korurdu kollayıcı idi bir arada yaşadık. Biz kalabalık bir aileydik, biz 11 kardeşтик evet 11 kardeşтик tabii o zaman hepsi bir arada değil, evli olanlar vardı. Onlar evden ayrılmıştı. Elâzığ'da 5-6 kişiydik geniş bir aileydik, baba vefat edince büyük abimiz vardı, annemiz vardı, yani şeydi böyle bir sahiplenme duygusu vardı bizde, birbirimize bağlıydık, bir aradaydık.” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Aile ortamımız sıcak ve gayet güzel, yani tabii bir aile çatısı altında bir anneyle kardeşleriyle bir arada olmak mutluluk verici şeydi, evet.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Hani şöyle söyleyeyim hocam, gayet iyiydi. Çünkü hani annemle 5 kardeşimle kalıyordum yani herhangi bir sıkıntı yoktu, bir problem hani hatırladığım kadarıyla söyleyeyim herhangi bir problem yoktu. Benim hatırladığım kadarıyla şöyle, herhangi bir sıkıntı yoktu.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Çok iyiydi. İki tane kız kardeşim vardı, bir ablam vardı, bide abim vardı. Abim daha önce benden önce yetiştirmeye yurduna gelmişti. Annem o zaman vefat etmişti. Babam bize bakıyordu, yani hiçbir sıkıntı yoktu.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“Evde, çocuktum 7-8 yaşındaki bir çocuk bu yani o zaman ilişki olarak normal bir aile ilişkisidir. Babam kardeşlerim vardı sıkıntı yok iyiydi, ya işte sonradan ayrıldılar. Anlaşamadılar ayrıldılar.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

Yukarıda verilen cevaplar; katılımcıların mevcut aile fertleri ile güçlü bağlar kurduklarını, aile içi ilişkilerinin iyi olduğunu göstermektedir. Her ne kadar ailede kayıplar yaşanmış olsa da veya ekonomik durum iyi olmasa da bu kategorideki katılımcılar bu soruya cevap verirken ilişkilerin iyi ve güçlü olmasına vurgu yapmışlardır.

Maddi sıkıntısı olma kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Ev hayatımız güzeldi, yani gayet iyi anlaşıyorduk. Sıkıntı yoktu ama bazı maddi sıkıntılardan dolayı baya babam rahatsız oldu. Evde kardeşlerimle beraber kalıyorduk. Biz 4 kardeşlik işte babamın maddi durumu sıkıntılı olduğu için baya zorluklar çektik.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Yerleşmeden önce köyümde kalıyordum. Adaklı'nın bir köyünde. İşte her köylü gibi bizim de hayatımız yokluk içinde devam ediyordu. Tabi oradaki köylülere göre biraz daha pasiftik başımızda baba olmayınca, bir gelir olmayınca bir nevi mecburiyetten getirip bizi yerleştirdiler.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Zaten annemle kaldım. Ben annem ablam bir de erkek kardeşim vardı. Köyde yaşıyorduk; Bingöl Gözeler köyünde eee derme çatmadan topraklı bir evimiz vardı 11 orada yaşıyorduk. 2 gözlü bir odamız vardı işte annem bize bakıyordu.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Evde 4 kişi kalıyorduk yani gayet iyi güzel ilişkiler vardı anne baba üzerine düşeni fazlasıyla yapmaya çalışıyordu zorlanıyorduk tabii maddi imkansızlıklar birçok imkândan birçok nimetten mahrum kalmamıza sebep oluyordu.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

Yukarıda verilen cevaplar; katılımcıların mevcut aile fertleri ile bir arada olmaktan duydukları memnuniyetin yanı sıra bazı katılımcılar ekonomik sıkıntılarının olduğunu bu soru çerçevesinde dile getirmişlerdir.

Baba kaybı ve aile ilişkisi zayıf olma kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Var onları hatırlamıyorum. İnanıyorum yani babamın böyle rüya gibi bir hatırlıyorum. Sürekli annemle köye gidip gelirdik. Köyümüzde merkeze 7 km öyle yani eskiler o zaman dokuz yaşından önce pek çıkmadım. Sürekli annemle beraberdim, gidip gelirdim öyle işte.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Ailem ve kardeşlerim, annem ve kardeşlerim hatta nenem dedem vardı. İlişkilerimiz iyiydi sonradan işte bu ve babamın vefat edince mecburen o daha doğrusu köyde oturuyorduk. Eğitim yoktu köyde okul yoktu. Babam vefat ettikten sonra başvuru yaptık yurda yerleştirildim.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

“İyiydi, sorun yoktu, yani biz şeydeyiz yani Yeni Mahalle’de yaşadık Bingöl’de hem merkezde yaşıyorduk. Babam yoktu ya, biz köyden buraya geldiğimizde babam yoktu, babam vefat etmişti. Biz buraya geldik.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

Yukarıda verilen cevaplarda; katılımcılar yaşadığı baba kayıplarından dolayı aile fertleri ile ilgili ilişkilerinin tam olmadığı bir çerçevede aynı soruyu cevaplamışlardır.

Aile ilişkisi olmama kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Yani evde halam vardı, bir amcam, dedem, ninem annem ve kardeşlerim vardı. Genel bir aile ortamıydı. Baba yani biz doğduktan sonra da yurtdışına çalışmaya gittiği için yani pek bir ilişkimiz olmadı, yani dışarıda olduğu için babamdan hatıram pek yoktur.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevap; katılımcının babasının yaşanılan ortamda bir arada olmamasından dolayı aile bireylerinin birbirleriyle ve kendileriyle ilişkileri hakkında yorum yapamamıştır.

Akrabaları ile yaşama kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Amcamın evine gelmeden önceki aile ilişkilerimi hatırlamıyorum. Sadece deprem zamanı hatırlıyorum. 2003 depremini o da sahne olarak yani görsel hatırlıyorum. İlişkileri hatırlamıyorum. Amcamın evine geldikten sonraki ilişkilerimde ilk başta yabancılık çekmişim. Sonra da epey dışlanarak zorlanarak yurda gelinceye kadar yaşamıştım.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Hocam ben çok aileyle yaşamadım. Yani rahmetli annem öldükten hemen sonra biz verildiğimiz için yaşamadık beraber onu çok bilmiyorum ama dedemle kaldık ilişkiler fena değildi. Hatırlayabiliyorum tabi ya şimdi hiç kimse anne babanın yerini tutmuyor. Yani tabi diğer kardeşlerim özellikle kızlar sıkıntılar yaşadılar problemler yaşadılar. Yani şöyle örnek vereyim karnın acıktığında sofrayı beklemek zorundasın, ikinci bir tas çorba isteyemezsin asla kimin evi olursa olsun bu iş böyle.” (K14, Erkek, 42, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar; katılımcıların Kurum bakımına alınmadan önce ailesi dışındaki kişiler tarafından bakımlarının üstlenildiğini anne baba şefkatinden yoksun bir şekilde yaşadıklarını bu nedenle hayatlarının bu döneminde sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir.

4.1.2. Katılımcıların Kurum bakımı öncesi akrabaları ile ilgili münasebetleri

Katılımcıların Kurum bakımına alınmadan önce akrabalarından yeterli düzeyde destek alıp almadıklarını öğrenmek için katılımcılara Kurum bakımına alınmadan önce akrabalarınız ile olan münasebetleriniz nasıldı? Sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplar üç kategori altında toplanmıştır. Birinci kategori çeşitli nedenlerle akrabalarının ekonomik veya sosyal desteğini alamayanlar, ikinci kategoride akraba desteğinden yararlananlar, üçüncü kategoride bir engel olmamasına rağmen akraba desteği alamayanlar, dördüncü kategori baba kaybından sonra akrabalarının yakınlaştığını belirtenlerdir.

Çeşitli nedenlerle akrabalarının ekonomik veya sosyal desteğini alamayanlar kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Akraba ilişkilerimiz iyiydi ama velakin onlar da maddi durumları iyi olmadığından dolayı pek bize destek olamadılar. Yani o dönemde Bingöl’de Bingöl merkezde kültür mahallesinde oturuyorduk.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Köydeyken şimdi sahipsiz kalınca akraba da ister istemez sahipsiz bırakıyor yani çünkü senden hiçbir beklentisi kalmıyor. O nedenle sahipsiz kaldık. Annem amcamın yardımıyla bizi getirip Kuruma bıraktıktan sonra zaten akrabalarla kopmuş olduk.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Baba ölünce zaten fakirdik ondan dolayı hem fakir olduğumuzdan hem de yani kimse akraba sahip çıkmadığından yetişme yurduna bizi verdiler. Akraba ilişkileri, yani ben o zaman küçüktüm bilmiyorum.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Samimiyette binaen hani geçim olarak kimse kimseyle şey etmiyordu ama hani mesela babam olmadığı için anneme mesela köyde ya da köyün dışında birileri zekâtı olsaydı yani fitresi, yüksek değil o şekil veriyorlardı. Geçimimizi o şekil sağlıyordu. Aile ilişkileri, normal düzeyde yani amca dayı hala şeylerine gitgeller oluyor oluyordu. Yani evlerine gittiğimizde yiyen (yeğen) olarak karşılıyorlardı onu mu demek istiyorsunuz.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“İyiymiş hiç problem yoktu. Akrabalarımız sağ olsunlar ilgileniyorlar. Fakat o zaman hani hayat şartları farklıydı. İnsanlar aile her aile belki bir tek kendine bakabilecek güce sahipti. Yani çok kötüydü tabii ama duygusal anlamda herhangi bir sıkıntı yoktu yani ilgi alaka.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların bazen kendi bazen de akrabalarının da maddi imkanlarının kısıtlı olduğunu bu nedenle kendilerine ekonomik veya sosyal anlamda destek olmadıklarını ya da olamadıklarını göstermektedir.

Akraba desteğinden yararlananlar kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Akraba... göçten sona iki amcamızla birlikte biz şeye yerleştik Elâzığ’a. Yani aynı yerdeydik, aynı mahalledeydik. Hatta yani biz aynı yerde olarak bir aile bütünlüğümüz vardı yani o korunuyordu.Daha sonra onlar oradan göç edince bitek biz orda kaldık. O zaman aile içindeki ilişkilerimiz iyiydi.” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Akraba ilişkileri sıcak gayet iyi yani köy ortamı biliyorsunuz akrabalar birbirine yakın oturuyor eve gelip gidiyoruz onlar da gelip gidiyorlar. İletişim bağı sıcak yani güzel bir ortam. Tabii ki maddi sıkıntısından dolayı da devletin koruması altına girdik.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“O dönemde akraba ilişkileri çok güçlüydü. Amcalar, neneler özellikle köyle olan bağ güçlüydü. Maddi manevi destek olsun hiç sorun yaşamıyordum. Çok şükür zaten o şekil çeviriyorduk.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“Kuruma yerleşmeden önce şehir merkezindeydik. Akrabalarla tabi büyükler gidip geliyordu. Akrabalık bağımız daha kuvvetliydi çünkü köyden daha yeni göç ettiğimiz için, şehre yeni geldiğimiz için çok kuvvetliydi.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“İyiydi. O konuda da sıkıntı yoktu. Geniş bir aileyiz yani hiçbir sıkıntı yoktu akraba olarak genel anlamda.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“Akrabalar ile o zaman hiçbir sıkıntı yoktu çok iyiydi.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

“Amcamlara gidiyorduk. Öyle babamın amca çocuklarına gidiyorduk öyle yani böyle hatırlıyorum.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların akraba ilişkilerinin iyi olduğunu ailedeki kayıpların ve/veya göçlerin akrabalar arasındaki bağları değiştirmedğini göstermektedir.

Bir engel olmamasına rağmen akraba desteği alamayanlar kategorisini oluşturan katılımcıların cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Küçükken iyidiler. Sonra, zamanla problemler oluşmaya başladı. Kurulştan epey sonra ergenlik döneminden sonra.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Hepsi iyiler hepsi şimdi bize muhtaçlar biz onlara değiliz. O zaman kimse yoktu etrafımızda, yani akrabalık ilişkileri de kimse sormuyordu. Yani iyi olsa da biz bilmiyoruz çocukluk çünkü.” (K14, Erkek, 42, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların akrabalarının ilgili olmadıklarını aralarındaki ilişkilerin sıcak olmadığını ve onlardan herhangi bir destek almadıklarını göstermektedir.

Baba kaybından sonra akrabalarının yakınlaştığı kategorisini oluşturan katılımcı cevabı aşağıda belirtilmiştir.

“Anne baba dışı kimse yok dedem ninem yani çekirdek bir aile olmasa da bir aile ortamında yani babamdan sonra babamın vefatından sonra hani biraz daha diğer aile bireyleri de bize karşı biraz daha hassas olmaya başladılar.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Katılımcı yaşanan baba kaybı sonrasında akrabalarının yakınlaştığını belirtmiştir.

4.1.3. Katılımcıların Kurum bakımına alınmadan önce mutlu olup olmadığı konusundaki görüşlerine dair bulgular

Katılımcılara Kuruma gelmeden önce nasıl bir ortamda büyüdüklerini öğrenmek için ‘Kuruma yerleşmeden önce mutlu muydunuz?’ sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplar dört kategori altında toplanmıştır: Kurumdan Önce Mutlu Olma, Kurumdan Önce Mutsuz Olma, Kurumun Duygu Durumuna Tesiri Olmama ve Ekonomik Sıkıntı ve Mutluluk.

Kurumdan önce mutlu olma kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Tabii ki eski huzur eski kültür gelenekleri yani aile içi sıcaklık ortam büyük küçüğe karşı olan saygı sevgi yani arıyoruz tabii çok mutluyduk.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Köye gidip gelirken de yani mutluyduk ama fazla bir şey hatırlamıyorum. Dedim ya hocam, müdürüm, yani gidiyordum ananem nereye gidiyordu ben hep onunla gidiyordum. Onla beraber köye gidiyorduk, bir yerlere gidiyorduk. Yurda gittikten sonra da ben yine annemi yani yalnız bırakmadım. Her cuma günü izin alır annemin yanına giderdim.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Tabi ki! Yani aile içindeki mutlulukla, aile dışındaki, hele bir de resmi bir kurumdaki, siz de bu kurumun içerisindeyiz, bir anne baba şefkatiyle bir öğretmen müdür şefkati bir olmamalı! olamaz da zaten! sonuçta bir mesela ben yetiştirme yurdu hayatımda 2 yetiştirme yurdu yaşadım. Bingöl Yetiştirme Yurdunu bir de Burdur Yetiştirme Yurdunu yaşadım. Bingöl Yetiştirme Yurdudayken ben 2 yıl burada kaldım. Biraz daha böyle ha bölgenin verdiği ikili ilişkiler olsun mu? hani diyalog şeyi daha sıcaktı ama mesela Burdur’a gittiğimde Burdur’da tamamen resmiyeti biz memur anne diyorduk. Ama yurt annesi sabah sekizde işe geliyordu beşte gidiyordu. Sekiz beşi sadece mesaisini tamamlamasıyla geçiriyordu.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Mutluydum! Çocukken mutluydum, aslında hatırlamıyorum.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Kesinlikle ya mutluydum! Yani gerçeği konuşmak gerekirse o yaş grubunda bir çocuğun evinden koparılıp yurda geçmesi yani dehşet bir şey, dehşet bir şey” (K11, Erkek, 38, Lisans).

“O döneme, o dönemin düşündüğüm zaman mutluydum diyebiliriz çok mutluydum.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

“Mutluyduk öyle biliyorum çünkü yani çocuk kafası yani öyle bence mutluyduk.”
(K13, Erkek, 38, Ön lisans).

“Mutluydum! Yani kuruluşa gelmeden önce hem mutluydum yani mesela yani sonuçta kendi annem, kendi ailem.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların Kuruma yerleşmeden önce mutlu olduklarını mevcut aile fertleri ile ve mevcut durumları ile hayatlarından memnun olduklarını veya zihinlerinde o şekilde bir imajın kaldığını göstermektedir.

Kurumdan önce mutsuz olma kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Hayır, kesinlikle değildik. Kuruluşa, bugün düşündüğümde kuruluşa girdiğime şükrediyorum yani.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Yani kuruma yerleştikten sonra daha çok mutluydum, öyle söyleyim.” (K8, Erkek, 36, Lise).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların şartlarının kötü olması nedeniyle Kuruma gelmekten dolayı mutlu olduğunu göstermektedir.

Kurumun duygu durumuna tesiri olmama kategorisini oluşturan katılımcı cevabı aşağıda sunulmuştur:

“Şimdi ben annemin öldüğü gün mutluluğu bir kenara bıraktım. 42 yaşındayım onu hala da yaşıyorum. Hayatta merak ettiğim tek varlıktır. Benim annemin hiç resmi de yok yani yüzünü de hatırlamıyorum 2 çocuğum var eşim de çalışıyor hemşire ama o boşluğu dolduramadım hiçbir zaman da doldurmayacak yani mutluluğu annemin öldüğü gün bıraktım.” (K14, Erkek, 42, lisans).

Yukarıda verilen cevap katılımcının mutsuz olmasını Kuruma gelişi ile ilişkilendirmediğini göstermektedir.

Ekonomik sıkıntı ve mutlu olma kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur.

“İyiymi ve sıkıntı yoktu. Ama şey sıkıntısı (ekonomik) ona geleceğiz zaten” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Yani aile içi ilişkileri olsun, hani maddi durum evet kötü fakat aile içinde...Ben çok mutluydum.....Babam hep beraberdik sıkıntımız da yoktu. Şey maddi olarak sıkıntımız vardı ama huzurluyduk. Babam biraz engelliydi, yani kambur kendisi

sırtından ve göğsünden kamburdu. Bayağı bir yani ağır iş yapamayacak durumdaydı.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Mutluyduk. Bazı konularda hani maddi imkanlar devreye girdiği zaman orada bazı sıkıntılar oluşuyordu.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların ekonomik durumun kötü olması ve/veya ailede yaşanan kayıplar sonrasında ekonomik durumun kötüleştiğini ancak her şeye rağmen mevcut aile fertleri ile bir arada olmaktan dolayı mutlu olduklarını göstermektedir.

4.1.4. Katılımcıların Kurum bakımına alınmadan önceki eğitim hayatları

Katılımcıların Kuruma verilme nedenleri arasında eğitimin bir faktör olup olmadığını öğrenmek için katılımcılara ‘Kuruma yerleşmeden önceki eğitim hayatınız nasıldı?’ sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplar üç kategori altında toplanmıştır: Ailesi Yanında Eğitim Hayatına Başlamış Olma, Kurumdan Önce Eğitiminde Aksaklık Yaşama ve Kurumdan Önce Daha İyi Eğitim Hayatı Olma.

Ailesi yanında eğitim hayatına başlamış olma kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“O zaman okula başlamıştım evet birinci ikinci sınıflar ilkokulu mahalle okulunda okuduk ondan sonra üç ve dördü kendi kurumumda yani yetiştirme yurdunda ilkokul açılmıştı orda okuduk.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“İlkokulu ben köyde okudum ortaokulu ben burada başladım e tabii ki şehir hayatıyla köy hayatı arasında fark vardır illaki zamanla alıştık (gülüyor) ama eskiye nazaran eskiden disiplin vardı geleceğe yönelik iyi bir adım atma hayalimiz vardı bugün bütün imkanlar olmasına rağmen gene de malum işte gençlerimiz ihmal ediyor bu konuda.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“İlkokul birinci sınıfı okuyabildim ondan sonra o kuruluşa devam ettim.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Kaçınıcı sınıfa kadar gittim eee buraya gelmeden dördüncü sınıfa kadar okuldaydım buraya geldim devam ettim evet devam ettim.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“6 yaşında okula başladım anasınıfına gitmedim 4 yıl amcam gilde okudum buraya gelince devamını burada devam ettirdim.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Kuruma yerleşmeden önce eğitim hayatı başlamıştı 12 yaşında gelmişim okula gittim o dönemde eğitimden çok soğuktum çok okul isteğim benim isteğim hiç

olmadı böyle çalışarak ter dökerek kazanmak istiyordum.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

“Bize dedem bakıyordu o zaman orada okudum yani üçüncü sınıfın sonunda onlar ayrıldılar dördü ben okulda okudum beşte 96 da yuvaya yerleştirmişler.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

“Eğitim hayatımız düzenli geçiyordu gayet de başarılıyım. Yani eğitim olarak bilgi seviyesi ve akademik olarak hiçbir sorun yaşamıyorduk sadece dediğim gibi işte beden eğitimi dersine eşofman zorunluydu ama biz alma gücümüzü yaşıyorduk ya da kaynak kitap konusunda eksiklik vardı o zamanlar kitaplar ücreti veriliyor belli bir dönem kitap almaya gidiyorduk mesela babam kitapları bir kısmını alabiliyordu kalan kısmına parası yetmiyordu onları hiç unutmuyorum ben.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların eğitim hayatlarında gerek Kurumdan önce gerekse Kuruma yerleştirildikten sonra bir devamlılık olduğunu göstermektedir.

Kurumdan önce eğitiminde aksaklık yaşama kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“7-8 yaşına o tarihe kadar hiç okula başlamadım köydeyim köyde de okul olmuyordu ya da olduğunda biz gidiyorduk daha çok köy işleriyle uğraşıyorduk yani yuvaya yerleşene kadar benim herhangi bir eğitimim yoktu.” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Birinci sınıfa Kuruma geldikten sonra okula başladım. (8 yaşında)” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Birinci sınıfta köyde okumuştum. İkinci sınıfta da yarıda bıraktık diyebilirim. Üçüncü sınıfta da işte gençteydik orada okudum. O da yeterli değildi sonra buraya geldim. Dördüncü sınıfta buraya geldim. Burada sıfırdan başlamış gibi oldum yani dördüncü sınıfta sıfırdan başlamış gibi oldum.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“Köyde okudum. 1-2 yıl üçüncü sınıfta doksanlı yıllarda terör zır dönemiydi. Köyde okul vardı, okul kapandı. Hatta bir yıl burada merkezde halam gilde okumak zorunda kaldım. 111 Halam gilden sonra dördüncü sınıfta yuvada başladım.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

“7-8 yaşındayken birinci sınıfa başlamıştık 1-2 yıl ara verdik annem öldü diye şey yaptık gitmedik ondan sonra yetiştirme yurduna başlayınca tekrar birden başladık.” (K14, Erkek, 42, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların ilkokul döneminde yani kurumsal eğitimin ilk yıllarında aile yanında tabii kısıtlı imkanlarla okul hayatlarına başladıklarını ve çeşitli nedenlerle (terör, kayıp, göç, vb) eğitim hayatlarının sekteye uğradığını göstermektedir.

Kurumdan önce daha iyi eğitim hayatı olma kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“İlkokul birden beşe kadar ailemin yanında okudum. Hani imkanlar ben dediğim şeyler 89’da ben yetiştirme yurduna geldim. Şey ben ilkokula başladığımda ilkokulda annem hani okur yazarlığı olmamasına rağmen ödevlerimi yapmam konusunda, derslerimi yapmam konusunda üzerimde duruyordu. Dersini yaptın mı, ödevini yaptın mı, yarın okula gideceksin tüm başın temiz mi üstünü başını düzgün git temiz git temiz gel. Hani şimdi biz mesela ben de şu an babayım bir çocuğumun eğitimini sürdürmesi için okullarla görüşmeler yapıyorum. Dört dörtlük üzerinde duruyorum ki oğlum düzgün bir seviyeye gelsin. Annem de bunu bize aksettiriyordu. Ama biz yetiştirme yurduna geldiğimizde ise devamsızlığın biz her zaman devamsızlık 20 gündür biz 19 gün devamsızlık yapardık kimsenin haberi olmazdı. Kimse okula gidip sormaz mı bunun devamsızlığı yaptıktan sonra da gelip bize kızma hani okula motive olma yönünde bir şey yoktu.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Okula başlamıştım. Yani okula çok erken bir yaşta başladığım halde kısa süre içinde adapte oldum. Böyle bir öğrenim sürecim oldu. Hani kuruluşa yerleştikten sonra bunun sekteye uğradığını düşünüyorum.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların çok azının Kurum bakımına alınmadan önce eğitim hayatlarının daha iyi olduğunu düşündüklerini göstermektedir.

4.1.5. Katılımcıların Kurum bakımına alınmadan önceki ekonomik durumları

Katılımcıların hangi koşullarda büyüdüğü ve ekonomik şartları hakkında bilgi edinmek ve Kuruma geliş nedenleri üzerindeki etkisini anlamak adına ‘Kuruma yerleşmeden önceki iktisadî hayatınız nasıldı?’ sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplar üç kategori altında toplanmıştır: Ekonomik Durumu Kötü Olma, Ekonomik Durumu Yeterli Olma ve Vefatla Gelen Ekonomik Sıkıntı.

Ekonomik durumu kötü olma kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Yerleşmeden önce durumumuz çok kötüydü. Hatta ben bir anımı paylaşayım sizinle o zaman daha yuvaya yerleşmemiştim hastalanmıştım. Bizde hatta kirada kalıyorduk. Hani şunu da söyleyeyim biz oraya gittiğimizden itibaren zaten o küçük yaşlardan itibaren 6-7 yaşından itibaren ben benden küçük kardeşim vardı. Biz mesela simit satmaya başladık. Boyacılık yapmaya başladık. Yani hani ev konusunda nasıl katkıda bulunabiliriz onun şeyi içerisindeydik. Biz o yaşlarda çalışıyorduk. Mesela bir gün ben hatırlıyorum. Babam beni şeye götürmüştü, hatta rahatsızlanmıştım, sağlık ocağına götürmüştü. Orada doktor ilaç yazmıştı. Hatta şey demişti babam burada hani ya benim imkânım yok ben alamıyorum. Sizde hani dolap olur orada ilaç olur mesela öyle bir şey hatırlıyorum. Yani ekonomik olarak maalesef şeydeydik.... Yani çok kötü diyebilirim yani o derecede” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Elde sadece babamın geliri o da küçük bir terzi dükkanımız vardı. Evimizin bahçesinin yan tarafında küçük bir baraka diyoruz biz kendimize baraka baraka türü derme çarpma bir yapıdan yapılmıştı. Tenekeden sacda oradaki bir tane makinesi vardı mahallenin gençleri işte ne diyeyim yaşlıları pantolon yama falan yapardı orada. Yani kıt kanaat geçinirdik.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“O dönemde ekonomik durumumuz hiç yoktu. Herhangi bir gelirimiz falan yoktu tabi baba serbest meslek hayvancılıkla uğraştığı için şehirde veya bir maaş falan yoktu. Dolayısıyla maddi sıkıntımız vardı.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“İyi değildi. Yani Bingöl’deki kendi ekonomik durumumuz iyi değildi. Yani ondan dolayı biz bir tene akrabamız vardı ya onun vasıtasıyla yetiştirme yurduna bizi verdiler.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Ekonomik durumumuz kötüydü. Zaten ekonomik durum kötü olduğundan dolayı hani köylerde ilkokul yaşantısı vardı. Ortaokul lise yoktu köylerde. O yüzden annemle hani ekonomik imkansızlıklardan dolayı bizi hani Bingöl’den bir ortaokulda okuyabilmemiz için ya buraya taşıyacaktı ya taşıma yoluyla. O zaman da hani taşıma ulaşım bu kadar olmadığı için Bingöl’e de taşınma imkânı olmadığından dolayı o köyde kaldı bizi de yetiştirme yurduna yerleştirdi. En azından buradan eğitimlerini tamamladılar.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Baba engelli olduğu için tabii fiziksel işlerden çok çaba harcamıyordu. Köyde çiftçilik tarla ekme hayvancılık amcamla beraber yapıyorlardı bu işleri. Tabii köy hayatı olunca o zaman üretim bağ bahçe ürünlerini veya katık ürünleri olsun aile bir aradaydı. Amcalar kuzenler herkes bir aradaydı. Böyle Allah rızkı veriyordu. Yani bayağı bereketli hani köyde yaşadığımız için o zamanlar o konuda çok sıkıntı

çekmiyordum. Hani köyde olduğumuz dönemler özellikle ama şehre taşındıktan sonra baba şey köyden getirilen sebze meyveleri satıyorlardı. Bazen işte amcamla buğday ekiyorlar onları satıyorlardı onun dışında bazı hayır sahipleri var mı tanıdıklar zekat veriyorlardı bana fitre veriyorlardı o şekil babama yardımcı oluyorlardı.”(K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“Kötü, yani şey köyden göç ettiğimiz için yani buraya geldiğimizde Türkçeyi dahi doğru düzgün bilmediğimiz için yani yettiğimiz yerde babam hastalandığı için öyle annemin de işi gücü yoktu yani yoktu kötüydü.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Kötü diyebiliriz. Yani köyde babam çalışmıyordu. Yani iyi de değildi kötü de değildi aslında orta derece öyle hayvancılık çiftçilik geçiniyordu babam.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“Ekonomik durum çok iyi değildi. Yani babam vefat etmeden önce işte bağdı bahçeydi tarlaydı o onlarla geçim sağlıyorduk. İşte biraz sağda solda inşaatta şurada burada çalışıp o şekilde hayatını idare ediyor yani odur.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların çoğunluğunun ekonomik durumu iyi olmayan ailelerden geldiğini göstermektedir.

Ekonomik durumu yeterli olma kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Şükür güzeldi ihtiyaçlarım karşılanıyordu. Gelir giderleri karşılıyordu.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Babam manavda çalışıyordu. Fazla iyi değildi yani öyle söyleyim. Ayrıldıktan sonraki ekonomik durumu mesela yine aynı yine devam etti. Baba işte kendini döndürüyor diyordu. O zaman şartları o şekildeydi.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların çok az bir kısmının ekonomik anlamda yeterli olan bir aile yapısında olmasına rağmen farklı nedenlerle Kuruma geldiklerini göstermektedir.

Vefatla gelen ekonomik sıkıntı kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Baba öldükten sonra ekonomik durumu yok denecek kadar azdı. Babadan önce normal herkes gibi yaşayabiliyoruz ama baba gittikten sonra biz de sifıra düştük diyelim.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Baba varken ekonomik durum çok iyiydi. Çok kıymetimiz vardı, çok değerimiz vardı baba gittikten sonra yani hiç kimse bizi takmaz oldu. Aile olarak o zaman ya dayımın vasıtasıyla yani milletin vasıtasıyla. Mesela amcam vardı amcamda bizi hiç adam yerine bile koymuyor hiç umursamıyordu.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

“Ekonomik durum iyiydi.... Babam da bırakıp gidince dedem de erken vefat etti. 95’te vefat etti. Ön görüşlü bir adamdı. eee Babam da bırakıp gidince dedem ben ölürsem size kimse bakmaz anlayışıyla yetiştirme yurduna yerleştirdi. Hakikaten de öyle oldu yani adam çok haklı çıktı. Bende şu anda tek ona dua ediyorum mantıklı işi yapmış.” (K14, Erkek, 42, lisans).

“Babam ölmeden önceki dönemde ekonomi noktasında sıkıntımız yoktu. Babam zaten bu konuda bizi destekliyordu. Ama babam öldükten sonra dedem kaldı. İşte annem ev hanımı olduğu için yani ekonomi noktasında sorun oldu. Okula devam etmemiz noktasında sorun oluşunca ondan sonra yurda başvurdular.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların bir kısmının evin geçimini sağlayan aile ferlerinin vefatından dolayı ekonomik güçlük yaşamaya başladığını göstermektedir.

4.1.6. Katılımcıların Kurumdan ayrılan çocuklara verilen memuriyet hakkından haberdar olup olmadığına dair bulgular

Katılımcıların ailesi yanındayken Kurumda bir süre kaldıktan sonra memur olabileceklerini bilip bilmediklerini öğrenmek ve Kuruma yerleştirilmelerinde memuriyet hakkından yararlanma amacının ne kadar rol oynadığını anlamak maksadı ile ‘Kurumda yetişen çocuklara verilen memuriyet hakkını biliyor muydunuz?’ sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplar üç kategori altında toplanmıştır: Memuriyet Hakkının Farkında Olma, Memuriyet Hakkını Bilmeme ve Akrabanın Memuriyet Hakkı Farkındalığı.

Memuriyet hakkının farkında olma kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Kuruluşa yerleştiğiniz zaman o dönemde memuriyet hakkından bilgimiz bizim vardı. Sıcak bir yuva böyle devletin böyle şefkat elleri altında böyle o imkanları sunmak bir ömür boyu gibi sanki kalıcı olarak düşünüyorduk ve 18 yaşına kadar. Ondan sonra asıl hayat bizim için başlayacağına sonradan çıkınca anladık.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Evet vardı.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Tabii vardı yani insanlar bunu konuşuyorduk.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

“Evet ondan haberim vardı hepsini biliyordum.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların bir kısmının memuriyet hakkından haberi olduğunu göstermektedir.

Memuriyet hakkını bilmeme kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Hayır o zaman yoktu. Zaten ben mesela yuvaya yerleşmeden önce Elâzığ’a ben bir fotoğrafçının yanına, yani tabii simit, su, ayakkabı boyacılığı falan derken... Hani abim dedi ki, hani kalıcı bir şey olsa en azından bir iş öğrenirsin. Bizi bir fotoğrafçının yanına verdiler. Bir yaklaşık bir yıl kadar ben orada çalıştım. Benim sonrasından haberim oldu. Abim işte müracaatta bulunmuşlardı. Hatta ben gelmek de istemiyordum. Benim oradaki fotoğrafçı ustam da gelmemi istemiyordu. İşte annemi çağırды, abimi çağırды onlarla işte çocuk burada meslek sahibi olacak, ben ona sahip çıkarım, oraya giderse okur mu okuyamaz mı falan filan kesinlikle ben zaten hani bilgim zaten yoktu artı gelme taraftarı da değildim. Hani gelmemek için planlar yapıyordum. Ama sonrasında geldik. Ben haberdar olduklarını zannetmiyorum. Onlar daha çok çocuklar okusun. Çünkü biz orada okula gidemiyorduk bizi okutacak imkanları yoktu. En azından bu çocukları okusun.” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Hayır yoktu, bilgimiz yoktu.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Hayır ını çünkü biz girdikten sonra bu yasa çıktı.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Yeni yurda gittiğimde memuriyet hakkından haberimiz yoktu. Yani biz sadece yani hem yetim kaldık hem de maddi durum olmadığı için yetiştirme yurduna gittik. Annem de bize bakamıyordu. Bir geliri yoktu. Bir yardımı yoktu, hani bazen akrabalarla kiminin keyfine gelirse zekâtını verir dilerse yoksa o da öyle yani öyleydi yani.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Yok hiçbir bilgim yoktu. Daha çocuktum bilmiyordum.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“Hayır ben bilmiyordum. Ne olduğunu da bilmiyordum. Bana tatil köyü gibi anlatılıyordu. Çok güzel bir yerdi diye gelince şokunu yaşamıştım. Şimdi şu anki imkanlardan çok farklıydı” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Kimse söylemedi. Ben liseyi bitirdiğimde bile haberdar değildim.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

“Hayır bilmiyordum.” (K14, Erkek, 42, lisans).

“Yok haberim yoktu.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların çoğunluğunun memuriyet hakkında haberdar olmadığını göstermektedir. Katılımcıların aileleri tarafından ihtiyaçlarının karşılanması, eğitimine devam edebilmesi ve eğer bilgi sahibi iseler memuriyet hakkında yaralanması amacı ile Kuruma teslim edilmesi konusunun önceki yıllarda daha çok zorunlu durumlarda tercih edildiği sonucuna varabiliriz.

Akrabanın memuriyet hakkı farkındalığı kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Doğrusunu söylemek gerekirse çocuk şeyi olduğumuz için bilmiyorduk ama bize şunu diyorlardı. İşte büyüdüğümüzde devlet size iş garantisi veriyor.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Evet daha doğrusu dedem nenem bunlar bakıyorlar bize. Hani anne ve baba engelli sürekli bizi düşünüyorlar, hani bu çocukların geleceğinin olacağını, evet onlar için bir şey yapmak lazım diyorlardı. Bilgileri olduğu için onlar yönlendirdi zaten. Babamı yönlendirdiler, amcama telkinde bulundular işte bu çocukları götürün sosyal hizmetlere kayıtlarını yapsınlar durumlarında izah edenler, onlardan dolayı bilgimiz oluyordu.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların kendilerinin memur olacaklarını bilmedikleri ancak katılımcıların Kuruma yerleşmesini sağlayan kişilerin durumdan haberdar olduklarını göstermektedir.

4.2. Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin bulgular: Katılımcıların Kurum bakımı altındayken çevreleriyle bütünleşme durumları

Katılımcının Kurum ile bütünleşme sürecinin nasıl gerçekleştiğini öğrenmek adına katılımcıya konu ile ilgili sorular sorulmuştur. Katılımcılardan elde edilen bilgiler doğrultusunda oluşan başlıklar aşağıda sırasıyla verilmiştir.

4.2.1. Katılımcıların Kurum yaşantısına başlamaları hakkındaki bulgular

Katılımcıların Kurumdan nasıl haberdar olduklarını ve ilk müracaatlarını nasıl gerçekleştirdiklerini öğrenmek için katılımcılara ‘Kuruma yerleşme süreciniz nasıl oldu?’ şeklinde soru yöneltilmiştir. Verilen cevaplar iki kategori altında toplanmıştır:

Akraba Tarafından Kuruma Yönlendirilme ve Kamu Görevlilerince Kuruma Yönlendirilme.

Akraba tarafından Kuruma yönlendirilme kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Bingöl aile sosyal o zaman SHÇEK diye geçiyordu dilekçe ile başvurmuştuk. İlk yıl alınamadık zaten, hani yer yoğunluğundan dolayı ikinci sene bizi kardeşimle birlikte aldılar buraya geldik il müdürlüğüne geçtik oradan da bizi yuvaya yönlendirdiler o şekilde” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Evet kuruluş yeni açılmıştı. Eski kuruluş yerine açılmıştı. Eee mahalle muhtarları ile görüşmüştü babam. Babam, böyle maddi sıkıntı yaşamaktayız işte bize herhangi bir yerden maddi destek olabilir mi diye, işte çocuklarımı geçinemiyorum sıkıntından şu anda diye, ondan sonra bize babama, rahmetli babama, bir yazı geldi ön yazıya istinaden bir araştırma yapıldı bizi yurda verdiler. 3 kardeşlik, üçümüzde yurda yerleştik.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Başvuru yapıldı, aynı başvuru bizim bir akraba vardı onun aracılığıyla merkezde görevliydi. Köye git gel sıkıntı, araç yol imkanı yoktu sağ olsun aile ortamını görünce böyle bir hizmetten yararlanacağımız diye ben talepte bulunacağım dedi. Daha sonra geldiler, bizi aldılar. Beni, bir ufak kardeşimle beraber ee onu yuvaya aldılar benim yaşım büyük olduğu için beni yurda aldılar. E tabii ki sürekli gidip görüşme şansımız da oluyordu gayet iyidik hafta sonları, o aile sıcaklığıyla biz aileye gidip geliyorduk.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Anne ve amcamın yardımıyla getirip bizi bıraktılar. Amacımız sadece okumaktı başka hiçbir şeyi, yani bir işe gireceğimizi bilmiyordum ne bunlardan haberimiz yoktu.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Biz küçüktük bir akrabamızın vasıtasıyla onlar işlemleri yaptı. Tam bilmiyorum bundan sonra yardımcı oldular, bizim kaydımızı yaptılar yani. Kaydımızı yaptıktan sonra biz yetiştirme yurduna geldik.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Sürec şöyle oldu: nenem amcama söylüyor, amcamda gerek kurumla gerek ilgili kişilerle görüşüyor. Onlar da eve gelip bakıyorlar, hani ailenin durumu, anne babaya yaşanan ev ortamı bakıyorlar ki her şeyi hani uygun elverişli, oradan bizi kaydediyorlar.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“Babam vefat ettikten sonra bizim bir tane akraba vardı, şeyde hükümet konağında çalışıyordu. Onun tavsiyesiyle annem ilkin yazı yazdırdı derken yani başvuruyu

yaptı. Ondan sonra eve gelip baktılar hatırladığım kadarıyla söylüyorum ondan sonra uygun gördükleri için yani bir sonraki sene beni işte aldılar kuruluşa.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Ondan hiçbir bilgim yok! Yani bir gün babam geldi, beni aldı, yurttan götüreceğim seni dedi aldı geldi yallah geldim bende.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“Başvuru yapılmıştı ama durmadan erteleniyordu, bu ertelenme bir yıl falan sürmüş benim bilgim yoktu arka planda devam ediyormuş. Hatta gidiyormuşuz başvuruya ben onu önemsemiyormuşum, nereye geldim? diye bitsin de gidelim diyormuşum sürekli. Sonra başvuru onaylandığı gibi ben de geldim.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Burada bir yıl evinde kaldığım halam vardı. Onun eşi sağ olsun bu konuda çok ilgilendi evet o ön ayak oldu gitti geldi yaptı işte en son hatta 1-2 yıl sürdü herhalde onun başvurularından sonra oldu anladığım kadarıyla.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

“Amcamlarla gittik ,yani yurda gittik. Bizim kaydımız önce sosyal hizmetlerde yapıldı sonra biz yurda gittik.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

“Dedemin uğraştığını biliyorum. Rahmetli nenem, (Allah rahmet eylesin!) bir tek onu hatırlıyorum onu kimin kanalıyla nasıl bir bağlantıyla beni aldıklarını da bilmiyorum zaten. İlk sene küçük olduğum için durmuyordum burda, hiç durmuyordum. Yani haftanın iki günü buradaysan beş günü kaçıp anne tarafına gidiyordum.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

“Dedem yaptı. Yani o zaman nasıl oldu bilmiyorum ama 1991 de yerleştirdi bizi buraya. O zaman yetim çocukları alıyordu devlet, zaten iyi ki de olmuş yani, devletten Allah razı olsun! Bugün eee kurumlarda bize şey diyorlar, siz çok fazla sahipleniyorsunuz devleti diye. Her şeyi devletten gördük nasıl sahiplenmeyelim.” (K14, Erkek, 42, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların Kuruma geliş yaşları itibari ile genelde 8-10 yaşlarında Kuruma getirildikleri için genelde durumlarının, yoksunluklarının ve korumaya ihtiyacı olduklarının farkında olan akrabaları tarafından ilk başvuruları ve Kuruma teslim edilmelerinin gerçekleştiğini göstermektedir.

Kamu görevlilerince Kuruma yönlendirilme kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Kuruluşa yenileşme sürecinde o zaman il müdürümüz şey vardı, Mehmet Ziya Buyankara vardı. Köylerde geziyordu, Güzeldere’ ye gelmişti. Benim ilkokul beşinci sınıfta öğretmenim vardı İmdat Akça. Yetiştirme yurdunu da bilmiyorduk

hani devlet böyle şey yapıyor diye anneme demişti oğlunu okut oğlun okur diye. O da demiş ki imkanları yoktur işte, babası ölmüş İmdat Hoca demişti işte imkanları yoksa devletin imkanları var işte, yetiştirme yurduna yerleştirebilirsiniz şeyinden dolayı. Mehmet Ziya Buyankara il müdürüydü, binip köye gelmişti. O bizi gördü köyde işte, annemi gördü, ev ortamını gördü. Dedi ki ben bu çocukları alırım şeyde okusunlar. Annem işte ablamı vermek istemedi işte 3 çocuğum da giderse ben burada tek başıma kalırım, en azından bir tane yanımda kalsın dedi bizi gönderdi yurda.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Benim hikayem şu, benim babam şimdi PKK tarafından öldürüldü. PKK tarafından öldürüldükten sonra yani bilmiyorum hani şehit sayıyorlar mı? saymıyorlar mı? bilmiyorum o konuda da biraz ya hani sayıyorlar mı sonuçta sivildi. En son bir durumum vardı hani nakil talebim vardı. Kuruma başvurduğum, şehit yakınıdır belgesi almak için, dedi şu an o belge verilmiyor dedi. Benim anladığım şey saymıyorlar, yani ne sayıyorlar nasıl bir statü tanıyorlar onu da bilmiyorum. Vali Yardımcısı, babam şehit olunca bir de toplu bir durum olmuştu diyorlar olayda işte öneride bulunmuştu çocuklarınız varsa yetiştirme yurduna başvurun dedi hani o konuda biraz Vali Yardımcısı yönlendirince ondan sonra ailem tarafından yurda yerleştirildim.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların çok azının kamu görevlilerinin vasıtası ile devlet imkanlarından yararlanmasında yönlendirildiklerini göstermektedir.

4.2.2. Katılımcıların ailesi tarafından Kuruma teslim edilmesi ardından yaşanan süreç

Katılımcıların Kuruma geliş şekli ve hikayeleri katılımcının sonraki yaşamında sıklıkla kalıcı tesirler bırakmaktadır. Yaşadıkları travmaların neler olduğunu öğrenmek ve sosyalleşme tecrübelerinin yansımalarını öğrenmek adına katılımcılara ‘Kuruma alışma sürecinizden bahsedebilir misiniz?’ şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Verilen cevaplar iki kategori altında toplanmıştır. Kuruma Uyum Sağlamada Güçlük Çekme ve Kuruma Uyum Sağlayabilme.

Kuruma uyum sağlamada güçlük çekme kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Şöyle konuşmam şimdi şeyinde bahsettim dedim yani ne ben kardeşim hani ben biraz daha büyüktüm kardeşim benden daha küçüktü tabi çok zor zamanlardı yani o yaştaki bir çocuğun annesinin babasının yani kendini evinde olması gerekirken yani

ilk defa böyle bir şey olmuş geldik buraya. Ben yine hani benden küçük kardeşim var, en azından ona sahip çıkayım, ben biraz daha böyle şey yapmaya çalışıyordum. Hani onu göstermemeye çalışıyordum ona ama mesela bir gün hatırlıyorum gece mesela ranzada yatıyordum bir ağlama sesi geldi bana. Çok iyi hatırlıyorum baktım ses giderek böyle artmaya başladı indim ben bir şey dedim üst kattaydı sesin doğru yere doğru gittim kardeşimdir. Ne oldu niye ağlıyorsun? dedim dedi ki: annemi özledim dedi. Öyle deyince ben tabii ilk etapta konuşamadım biraz yutkundum ondan sonra hani ne yapabilirim diye ya dedim işte bizi okumak için yani biraz şeyini arttırmak için o psikolojiden çıksın diye işte tatillerde gideceğiz biz okuyalım bizim için bizi buraya yerleştirdiler o tarz bir anımız olmuştu” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Vallahi yani çok zorlandık. Sürekli ağlama ağlama işte... Annemden ayrı kalmışım, onun özlemini çekiyorduk. Ondan sonra, tabi ki kardeşler beraber gelmiştik. Geldiğimiz kurum da öyle şu andaki gibi değil o zaman. Bayağı bizim kaldığımız dönemler kurum çok sıkıntılıydı, şartlarımız çok ağırdı o zaman eee bugünkü gibi değildi.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“İnsan illaki yabancılaşma hissediyor yani. Arkadaşların zamanla alışması hıı ortama uyum sağlaması çekingendir açıkçası. Yani şimdi terbiyeyi aileden aldığımız için, kültürden kaynaklı muhtemelen. Daha sonra o çekingenlik zamanla geçti. Arkadaşlarla biz tanıştıktan sonra ortam kurduk böyle hepsi hemen hemen diyebilirim aynı fikirde aynı yoldan gelen arkadaşlarımız duygularımız düşüncelerimiz aynıydı dolayısıyla anlaşma biliyorduk.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“İlk zamanlar biraz zorlandım işte. Annemi özlediğimden, sürekli hafta sonları hep gidiş geliş yapıyordum öyle yani.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Yani işte en zor oydu tabi! Kuruluşa alışma süreci zordu. Geldik o zaman şu an mevcut olan bi yetiştirme yurdu yukarıdaki yetiştirme yurdunun binasıydı. 80 kişi bir koğuştaki kalıyorlardı, ilk gittim beni aldılar orada durdum. İşte biri elimden tuttu dedi yemek saatidir yemeğe gittik. Yemek yedik akşam da dediler senin yatağın budur, burada yatacaksın. 80 kişilik bir koridorda işte ortalarda bir yerde bir yataktı. Akşam gittim ya tabi ilk haftayı hani ifade edilemeyecek bir duyguyla, ben orada kaldım kimseyi tanıımıyordum, kimseyle arkadaş olamıyordum. Derken farkında olmadan bir bakmışız alışmışız, yani öyle alıştık gittik. Arkadaşlık ilişkisi, bizim hani şimdi samimi konuşmak gerekirse özellikle hocam oradaki öğrencilerle insan ailesindeki öz kardeşindeki bağdan daha fazla bir bağla bağlanıyor. Bizde müthiş bir kardeşlik bağı oluştu mesela. Burdur’da kaldım ben. Burada Burdur’daki kardeşlerimle hala görüşüyorum. Bingöl’deki 1989-1991 arasıydı buradan gittim,

Burdur’da kaldım Bingöl’deki kardeşlerimle aynı diyalog mesela. Benim dönemimdeki bütün arkadaşlarla hani hala görüşüyorum bir sıkıntımız olduğunda, mesela bir arkadaşımızın düğünü olduğunda yine diyoruz ki bizim yetiştirme yönünden kardeşimizdir, birlik olalım bunun düğününe gidelim diye. Hala o bağlar, yani kardeşlik bağları bir anne tarafından olduğunda kardeşlik bağı oluyor halk dilinde diyor askerlikte diyor diye bir kardeşlik şeyi oluşuyor. Mahpus da oluyor diyorlar ama yetiştirme yurdunda kalanlar için bir de yurt kardeşliği vardır evet hepsinin üstünden gerçekten de hepsinin üstündedir .” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“İlk gün çok kötüydü ben hatırlıyorum yani şansa abim buradaydı o benden bir ya da iki yıl önce gelmişti ilk geldiğim günü hatırlıyorum. O gece sabah kadar ağlamıştım, hiç unutmuyorum o günü ondan sonra abimden dolayı çabuk alıştım herhalde.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“Heyecan yaşadım. Yeni insanlar, yeni ortam ama gecesinde yalnız kalınca şok! Neredeyse iki ay falan hep şoka girmiştim çıkamıyordum, zoruma gidiyordu, kaçmaya çalışıyordum. Düzenle ilgili, sonra işte bu baskı bana psikolojik hastalığa neden olmuştu. Tedavi görmüştüm zamanla alıştım.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Çok zor yani o günü hiç unutamam evet o gün eee gece boyu yatmayıp ağladığımı biliyorum çok kötü bir şey gerçekten hani o yaş grubu için. 8 -10 yaşlarındaydım. 10 yaş şeydi herhalde aileden kopar sonraki günlerim her zaman sıkıntılıydı tabi tabi mecbur artık uyum sağlamak zorunda kalıyorsun ama hiçbir zaman o sızı içinden geçmiyor hep böyle aile özlemi ilk günkü gibi.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

“Hani ilk gün herhalde babam beni bu kapıdan bıraktı galiba ben alt kapıdan hastane tarafından kaçıp gittim öyle ya o şekildeydi.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

“Bunu anlatırken çok duygulanıyorum da zordu gerçekten zordu ya şimdi yetiştirme yurdunda benim dönemimde biz çok ya zulüm görmedik şimdi ben haksızlık etmeyeyim o dönemki hocalarım iyiydi öyle vicdanlı. Tabi aşırı insanlar da vardır diğer illerdeki yetiştirme yurtlarından değişik şeyler duyuyorduk ama Bingöl’de öyle bir şey olmadı şükürler olsun iyiydi de tabi. Şimdi okula gidiyorsun küçüksün, çocuksun banyo yapacaksınız, kendi banyonu yapamıyorsun. Okula gidiyorsun diğer arkadaşlarına bakıyorsun anne babanın hazırladığı çocuklara kendine bakıyorsun bu kadar fark var tabii ki de zordu zordu, ama iyiydi.” (K14, Erkek, 42, lisans).

“Yani zorlayıcıydı yani sonuçta benim dönemimde hani şeydi hatırlıyorum yani zorlayıcıydı. sayımız fazlaydı kalabalık ondan sonra sorunlu öğrenci sayısı fazla sıkıntılıydı.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplarda katılımcılar Kuruma gelişlerinin ilk gecesinde ve daha sonraki ilk günlerinde çok zorlandıklarını travma yaşadıklarını, bırakılma, yalnızlık ve özlem duygularını unutamadıklarını dile getirmişlerdir.

Kuruma uyum sağlayabilme kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Dört katlı bir binada 8 tane öğrenciyiz ve disiplin olsun temizlik olsun yemek olsun devlet bir nevi yani bizi bir araya getirdi ama sanki bizi unutmuş gibiydi yani çok boşladık çok yabancılık çektik fakat zamanla artık biz de alıştık ortamı ve öğrencilerin de fazla sonradan gelmeleri ve onlarla kaynaştıktan sonra artık o zaman öğrendik ki biz odur bir şeye hazırlanıyoruz.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Kuruluşa geldikten sonra gayet de iyi uyum sağlamıştım.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“Alıştım, şöyle kardeşlerim vardı tabi ki! Ama hani ben ilk buraya geldiğimde zaten öyle yabancı bir ortama geldim ilkin hani sıkıntı çektim tabi. Dediğim gibi yeni geldiğimiz için çok fazla Türkçemiz de yoktu sonradan yavaş yavaş adapte olduk yani. Zamanla her şey daha da güzel oldu. Yani arkadaşlarla ortamlar nasıl söyleyeyim yaramazlıklar olduğu için biraz daha farklı oluyor daha böyle.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Yurda yerleştik. Sonradan yavaş yavaş her şey değişti o zamanları yani iyi hatırlıyorum o zamanlar mesela diyalog daha güzeldi mesela öğrenciler o zaman şimdiki gibi değildi 400 tane öğrenci olmasına rağmen uyum sağladık.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların birkaçının Kuruma uyum sağlamada çok güçlük çekmediklerini göstermektedir.

4.2.3. Katılımcıların Kurumdaki çevresiyle bütünleşmesi

Katılımcılara Kurumda nasıl bir ortamda büyüdüklerini ve sosyalleşme tecrübelerinin nasıl olduğunu öğrenmek için katılımcılara ‘Kurumdaki diğer kişiler ile (personel ve diğer çocuklar) ile münasebetleriniz nasıldı?’ şeklinde soru yöneltilmiştir. Verilen cevaplar üç kategori altında toplanmıştır. Birinci kategori Çevresi ile Uyum Sağlama, Kurum Personeli Sıkıntı Yaşama ve Zorbalık.

Çevresi ile uyum sağlama kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Şöyle ben uyumlu bir çocuktum arkadaş ilişkilerimiz de iyiydi genel olarak da gerek grup sorumlularımızda diğer personelde yani bir de biraz akademik olarak başarılıydım. Sanırım bunun da etkisi vardı yani o yönden bize tutumları olumluydu” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Oradaki memurlar veya öğrencilerle görüşüyorduk baya ilgiliydiler yani son derece iyi davranıyorlar orada. Güzel bir arkadaş ortamı kurulmuştu, öğrenciler arasında memurlar son derece ilgiliydiler. Sıcak davranıyorlardı zaten maddi konularda da orada hiçbir eksikleri yoktu o zamanlar.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“İyiydi yani! Personelle de iyiydi, arkadaşlarımızla tabi daha çok iyiydi. O zaman hani çok eee şöyle söyleyeyim sadece bizim ekmeklerimiz az çıkıyordu o kadar.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Çok hatırlamıyorum ama biraz içine kapanık bir çocuktum ben aslında. Öyle fazla kimseyle ilk başlarda şey olmuyordu içli dışlı değildim ben kimseyle. Abim vardı sürekli abimle beraberdim belli bir süre sonra açılmaya başladım.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“Aram iyiydi bir yani bir sıkıntı yoktu o zaman.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

“Ben hala görüşüyorum o zamanki personelle de görüşüyorum eee o zamanki öğrenci arkadaşlarımla da görüşüyorum bağımız kesilmedi iyiydi.” (K14, Erkek, 42, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar bazı katılımcıların Kurumdaki çevreleri problem yaşamadan uyum sağlayıp bütünleşebildiklerini göstermektedir.

Kurum Personeli ile sıkıntı yaşama kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

Vallaha arkadaşlarla aramız iyiydi. Birbirimizle birçok şeyi paylaşıyorduk, birbirimizi seviyorduk sıkıntımız yoktu. Personel, bazen bize hakaret ediyor olabiliyor yani bazen hakaret edebilir o da normal yani.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Personel ilişkiler de iyiydi çocuklarla şey ya bir sıkıntı bir problemimiz yoktu, hiçbir sıkıntı yoktu. Ama mesela ne oldu sonradan huysuz bir öğretmen çıktı yani çocuklara zarar verebilecek bir öğretmen çıkıyor. Antep yetiştirme yurduna gittim başladım. Yurt evet yurttayken işçi yetiştirme yurdu ya evet orda dediler ki siz hangi işi istiyorsunuz orada kim var ki iş istiyorsa onu veriyorlardı ben dedim ben boyacılığı istiyordum. Mesela ben oraya gittiğimde 5 vakit namaz kılan bir hocamız vardı bütün arkadaşlar hani diyoruz ki diyoruz siz bize paranızı verin hesaplarınıza

bankaya yatıracağız. Ben parayı verdim ona hiç notta tutmadım. Dedim beş vakit namaz kılan bir hocamızdır hak yemez ondan sonra tabi ben çıkıyorum paramı istedim hocadan. Öyle bir meblağ ile karşıma çıktı dedim hocam bu yanlıştır o kızdı dedi senin hakkın budur dedi fazlası yoktur dedi.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

“Ya şu an şartları bilmiyorum ama bizim zamanımızda sayı fazla olduğu için yani personelin açıkçası çocuklarına çok ilgilenme fırsatı olabileceğini zannetmiyorum.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların zaman zaman kuruluş personelinin çocukları ihmal etme veya usulsüz durumlar ile karşılaştıklarını göstermektedir.

Zorbalık kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Personeller yani o dönemlerde bugünkü gibi değil biraz daha şeydiler sertlerdi. Ya orda çocuklar kendi işlerini kendi yapardı, temizliğini yapardı, yatağını toplardı, ranzası şu dolabıdır temizliğini yaparlardı yani kimse gelip senin işine karışmazdı. Odamızı temizlerdik, ha genel temizliği de personel yapardı, tuvaletidir ara koridorlarda falan” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Personeller tabii iyiydi hı tabii ki beş parmağın beşi de bir değil yani şimdi hepsine iyi diyemezsin illaki artı eksi olur sonuç itibariyle gayret ediliyordu bizler için gelecek için vaat edilen bazı şartları bize söylüyorlar şu şekilde olacak diye. Genel anlamda iyiydi disiplin yönünden memnunduk.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Öğrenciler arasında disiplinsizlik çok had safhadaydı. Büyükler hep küçük öğrencilere eziyet çektiriyordu ve bunun idare önüne geçemiyordu. İki ilk dönemde yani 1979-1980’lerde zaten Türkiye’nin durumu ortadaydı bizim de oradaki durumumuzu ben şu an düşündüğümde normal görüyorum.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Hocam samimi olursak şu dönemdeki personelleri bilmiyorum. Hani sık sık geliyorum buradaki sevgi evlerine daha önce gelip içerideki çocuklarla konuşmaya da çalışıyorduk. Konuştuklarımız da vardı da. Eskiye nazaran şu an sosyal imkanlar biraz daha iyi. Teknoloji çağındayız bizim o dönemimizde personelle ikili ilişkilere girmekte çok zorlanıyor mesafeli çok mesafeliydi. Yani temizlik işçisinden müdürüne kadar disiplin vardı. Disiplin derken, hani şu anda disiplin var ama o zaman dayak da vardı yani hiçbir şey yokken siz mesela rahatlıkla kalkıp istediğiniz bir çocuğu döve bilirdiniz. O çocuk hiçbir şey de yapamazdı çünkü sizin

egemenliğimiz vardı. O yüzden aileler çalışanlar açısından aile bağı biraz daha kopuk kopukluk vardı.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Çocuklarla aram iyiydi. İşte ilk zamanlar yeni tanışma süreci, doğada vahşi alan gibi, herkes birbirine yemeye çalışıyordu. Daha sonra kaldıkça kurumda alışıyorsun, samimiyetler oluşuyor, hoşuna gidiyor. Çalışanlarla aramız çok iyiydi. Bir süre sonra gerçek ailenin ablaları gibi olmuştuk anne değil de abla gibi.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Genelde sıkıntı yoktu ama şimdi sonuçta kalabalık ortamlarda ister istemez büyükler olur küçükler olur. Küçükler her zaman böyle biraz daha geri planda kalabiliyorlar, onun dışında personel anlamında herhangi bir sorun yoktu genel itibariyle iyiydi.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların arkadaşlarından zaman zaman gruplaşma veya akran zorbalığı nedeniyle olumsuz bahsetmekle beraber bunun yanı sıra arkadaşlık, onlara göre kardeşlik gibi güçlü bağlarının olduğunu göstermektedir.

Katılımcılara aile bağlarını kurabildikleri, kendilerini rahat hissedebildikleri ilişkiler kurup kurmadıklarını öğrenmek adına ‘Kurumda tanıdığınıza memnun olduğunuz arkadaşlarınız oldu mu?’ şeklide bir soru yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplardan tek bir kategori oluşmuştur: Kalıcı Arkadaşlık. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplar şu şekildedir.

“O dönemde evet hala var son dört beş tane arkadaşım hala var ve onlarla görüşüyorum. O zamanki arkadaşlarımla aynen devam ediyoruz hatta aile olarak da birbirimize gidip geliriz yani bir tane değil dört beş kişi var öyle.” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Valla! Orada böyle bir şey diyeyim size, o işte ben ona gelecektim aslında, güçlü olan söz dinletirdi. Biz de onun sözünü dinledik. Bizi eğitimden geçirirlerdi büyük anneler büyük abiler diyelim. Onlarla görüşüyoruz zaten yani o dönemdeki arkadaşlarla iyi ilişkilerimiz oldu çok güzel güçlü bağımız var.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Tabi isim olarak mı yani isim olarak da olabilir halen de görüşürüz arkadaşlarımız var. Güçlü bağlar vardı aramızda. Böyle abi kardeş gibi görüyordum, hâlâ o sevgiyi taşıyorum, halen o duygularla birbirimizi gördüğümüz zaman veya sorduğumuzda hemen geçmişe yönelik anılarımız hemen tazeleniyor.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Çok oldu, hâlâ arkadaşlığımız, kardeşliğimiz devam edenler var. Hiç kopmadık biz Türkiye'nin hemen çoğu ilinde bu arkadaşlarla iletişim devam ediyor ve kardeş gibi aynı samimiyet devam ediyor diyebilirim.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Tüm arkadaşlarımızla görüşmelerimiz devam ediyor hepsiyle görüşüyoruz. Çoğunu numarası var hala arayıp görüşüyoruz yani. Bu yurt kardeşlerimizde yani kimi gördükçe biz sanki kendi anamızdan babamızdan öyle kardeş gibiydik biz orada öyle büyüdük. Bir de biz kızlarla beraber büyüdük bizim binamız kızların binası ayrıydı, ya bizim bahçemiz bir değil ama diyalogumuz güzeldi kardeşlerimiz güzeldi yani. Gerçekten eski kardeşlerimizle hala görüşüyoruz yani onlarla şeyimiz bir araya geldiğimizde sanki bir anne bir babadandır yani bu derece şeylerimiz var. Hâlâ da çoğuyla görüşüyoruz şey yapıyoruz yani o bağımız bayağı güçlüydü yani.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Çok çok saymakla bitmez.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Tanıdığıma çok memnun olduğum arkadaşlarım vardı hâlâ görüşüyorum irtibatımız devam ediyor, yani çok böyle, güzel dost ilişkileri kurduğum arkadaşlarım oldu.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“İyiymiş yani personelle de iyiymiş, arkadaşlarımızla tabi daha çok iyiymiş” (K8, Erkek, 36, Lise).

“İşte iyi ki gelmişim buraya demeye başladım yani çok mutluydum bazen tatil olunca bazen köye bile gitmek istemiyordum.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“Evet samimi arkadaşlarım oldu çok.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Oldu tabii yani çok samimi arkadaşlarımız oldu. Tabi hala görüşüyoruz genelde.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

“Yani personelle değil de arkadaşlıklar oldu evet arkadaşlık oldu yani.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

“Hala görüştüğüm kurumdan da var Musa Hoca ile görüşüyoruz yani. Çoğu arkadaşlarımızla görüşüyoruz küçük il olduğu için.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

“Çok fazla kız arkadaşlar var erkek arkadaşlar var hepsiyle de görüşüyoruz hala da görüşüyoruz.” (K14, Erkek, 42, lisans).

“Yani çocuklarla hani genelde gruplaşma olurdu ya sonuçta yakın olduğumuz bir gruplaşma olurdu. Hani benim dönemimde yanlış hatırlamıyorsam 110'a yakın öğrenci vardı mı yani o grup içinde destek maksadıyla ister istemez bir kitleye dahil olduk, orda birbirimizi destekliyorduk.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların Kuruma geldikten sonra artık etkileşim içinde oldukları, gece gündüz birlikte vakit geçirdikleri diğer çocukları ailelerinin yerine koyarak kendi tabirleriyle yurt kardeşliği oluşturup güçlü bağlar kurmuşlardır. Bu bağın Kurumdan ayrıldıktan sonra iş hayatında ve kendi aile hayatlarında bile devam ettirecek kadar güçlü olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların eğitim hayatlarında meydana gelen değişimin yaşamlarında ne gibi değişikliklere neden olduğunu tespit etmek adına katılımcılara ‘Kuruma yerleştikten sonraki eğitim hayatınızda bir farklılık oldu mu?’ sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplar üç kategori altında toplanmıştır: Eğitim Hayatında Müsbet Değişiklikler, Eğitim Hayatında Menfi Değişiklikler ve Eğitim Hayatının Etkilenmemesi.

Eğitim hayatında müsbet değişiklikler kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Eğitim hayatınızda bir farklılık oldu mu diyorsunuz ama ben zaten hiç eğitim almamıştım. Ha şöyle söyleyeyim şimdi az önce hani konuştuk ya mesela bizim tamamen kafamızda şu var mesela okuyalım okumamız lazım çünkü eğer ilerde bir ekmek sahibi olmak istiyorsak bizim bunu başarmamız lazım yani tamamen şeyimiz derslerimizde nasıl başarılı olabiliriz ona odaklanmıştım” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Valla ya buradaki imkanlar daha güzeldi çünkü bizim kendi evimde ısıtma konusunda sorun vardı, ev sobalıydı çünkü tek odaydı. Ben şahsen rahat ettim kuruma gelince, daha rahat çalıştım daha rahat çalışma etütleri vardı. O dönemlerde sık sık etüt yapılıyordu ve bir eğitim hayatı eğitimin faydası çok oldu bana.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Tabii ki artık yavaş yavaş bir birey olduk artık. Çocukluk dönemimden edindiğim tecrübeler göre tedbirler almaya başladım. Çok şükür başardık yani bugüne gelmek için tabi çok çabalar sarf ettik, boşa geçmemiş çok şükür.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Eğitim anlamında kayda değer bir rahatlama yaşadım. Ekonomik rahatlığın getirdiği bir güven vardı dolayısıyla iş imkanının da güvenceye alınması durumu beni derslerden soğutmak yerine daha da derslerime bağlı oldum.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların eğitim hayatlarındaki değişikliklerin ifade edildiği bu bölümde aslında Kurumun etkisini yorumlarken, katılımcıların hangi şartlardan geldiklerine göre olumlu şekilde yorumladıklarını göstermektedir.

Eğitim hayatında menfi değişiklikler kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“şimdi ilkokuldan ortaokula köydeki bir ilkokuldan ortaokula geldim. şey olarak belli derse motive kimseye yetmiyordu, hani akşamları diyorlardı ki yemekten sonra etüt var. Herkes etüde gidecek, çalışacak, ödevini yapacak diyorlar annenin o görevini kimse almadı. E gidiyorduk etüt vardı ama nasıl bir etüt, ne başımızda bir hoca vardı ne içerisinde çalışan vardı çalışmayan da vardı yani çalışanı etüt ortamında çalışmazdı zaten hiçbir şey anlamazdı. Bizim dönemimizde en şey yüksek derece yapan bir kişi n lisans okumuştu. Hepimiz gururla diyorduk ki, şey eğitimi ve başarılı biridir. Yetiştirme yurtlarında ders yönünden, dersi takip etme yönünde eksiklik çok vardı.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Bayağı oldu yani nasıl, daha önceki sifirdan başladığım gibi aslında mesela ben yani neredeyse dördüncü sınıfa sifirdan başlamış gibi oldum yani boşa gitti mesela nc sınıf öyle diyebilirim dördüncü sınıfta yani sifirdan başlamış gibi oldum hatta dördüncü sınıfta kalmıştım. Orda tekrardan dördüncü sınıfa da başladım yani dördüncü sınıfta bu sefer sınıfta kaldığım için.” (K9, Erkek, 37, n lisans).

“Kendi açımdan söyleyeyim emin olun çoğu zaman kendimi derse veremedim yani. Hele o ilk zamanlarda falan ilk birkaç yıllarda aynen o duygusal boşlukta hep önceliğim farklı şeyler oldu hep aileyi düşünme ya işte orada yurttan geçirdiğim zamanlardaki aileye zlem gerçekten seni hiçbir şeye müsaade etmiyor yani.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

“Eğitim hayatımda değişiklik oldu, yani ben okulu bıraktım okulu hiç istemiyordum. Yurda geldikten sonra da okul okuma içimde yoktu, yani hiç yoktu küçüklükten beri hiç olmadı yok.” (K12, Erkek, 49, n lisans).

“alışma yoktu ben öyle söyleyeyim. Yani ben kendimin farkına lise sonda vardım. Lise ikide çalışmam gerektiğini düşündüm ama işte iş işten geçmişti.” (K13, Erkek, 38, n lisans).

“Kesinlikle oldu zaten benim dosyamda var dosyayı incelerseniz görürsünüz ben çok başarılı bir öğrenciydim aynı zamanda çok haylazdım annemin ölümünden dolayı içimde biriktirdiğim şeyler vardı ama çok başarılıydım. Bingöl seviye tespit sınavında birincisi oldum. şey Doğu Anadolu seviye tespit birinciliğim de vardır, ödül kazanmıştım.” (K14, Erkek, 42, lisans).

“Yani değişti, okul değişti yani buradaki ortama adapte olmak zaman aldı. Bir de okula gittiğinizde hani bunlar yurt çocuğu hani sorunlu ğrenci olunca genelde

istemiyorlar. Hatta bir anımı paylaşayım sizinle, ben hani sınava girecektik eee bizim dönemimizde şeydi mesela sınava girdiğimizde Anadolu Lisesi sınavları olurdu sonra eee hocam şey geldi hani geldi sınıfa, misal sınava girme formu dağıttı işte. Bana kalmadı dedim bana ver bende sınava gireyim dedim, dedi sen ne yapacan soruları dedi, sen zaten gidemezsin dedi mesela o layık görmemişti yani bizi dışlıyorlardı.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların çoğunun eğitim hayatının olumsuz etkilendiğini göstermektedir.

Eğitim hayatının etkilenmemesi kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Ben ilkokul, ortaokul, lise bunları yani okudum. Okumak tamam, herkes okul okuyabilir de biz dünyadan haberdar olmaya başladık artık neyi yapabileceğimizi? önümüzü nasıl göreceğimizi? öğrenmeye çalıştık bunlar bizim için büyük etkendi.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“İlkokulu başta dördüncü sınıfı Sarayıçin’de okuduk, sonra bizim yetişme yurdunu içinde bir okul açtılar çocuklar yollarda sıkıntı yaşamamasın diye. Ben beşinci sınıfı yetiştirme yurdunda okuyarak ilkokulu mezunu oldum. Oradan sonra Bingöl lisesi ortaokul kısmına kaydoldum, oradan da devam ettik işte. 16 yaşındayken, annem gitti bana dayımın kızını istedi, ya ben hep annemin yanına gidiyordum. Bir hafta hafta sonu gidiyorum annemi ziyarete annem oğlum senin nişanlandım dedi. Bir şey diyemedim anneme, ondan sonra 87’nin 11. ayında annem yani düğünü yaptı evlendim.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Zaten orada kuruluştaki başlamışsınız Eğitim evet hani nasıl söyleyeyim.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Eğitim imkanlarımda çok fark oluşturmadı, okulum değişti hatta ben yurt hayatım boyunca dört beş tane falan okul değiştirdim çünkü kalabalıktan dolayı gruplaşma oluyordu ve bizi durmadan farklı okullara gönderiyorlardı, dengelemek için problem çıkmasın diye.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

Yukarıda verilen cevaplar bazı katılımcıların Kuruma yerleşmelerinin eğitim hayatlarında bir etkisinin olmadığını düşündüklerini göstermektedir.

Kuruma gelme nedeni çoğunlukla yoksulluk olan katılımcıların Kuruma yerleştikten sonraki yaşamlarındaki iktisadi hayatlarını öğrenmek için katılımcılara ‘Kuruma yerleştikten sonra iktisadî hayatınızda bir farklılık oldu mu?’ sorusu

yöneltilmiştir. Verilen cevaplar iki kategori altında toplanmıştır. Birinci kategori Ekonomide Olumlu Değişiklik, ikinci kategori Ekonomide Nötr Durum kategorisidir.

Ekonomide Olumlu Değişiklik kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Mesela buraya geldiğimizde kıyafet olsun mont olsun işte aldığımız harçlıklar mesela bunlar bizim hayatımızda yoktu, böyle şeyler diyorum ya. Mesela biz evde yani mesela yemeğe oturduğumuzda kahvaltıda mesela bir tabak olurdu ortada biraz çökelek olurdu belki yanında bir şey ya olurdu ya da olmazdı. Ama mesela buraya geldiğimizde bazı şeyleri daha farklı olduğunu gördük mesela günde 3 öğün yemek yedik biz hiç kesinlikle görmemiştik üç öğün yemek. Yani yok olmazdı da yani bazen evde bir çorba olurdu akşam ama burada mesela bir öğünde dört tane yemek işte sabah mesela hafta içi zeytinidir, peyniridir, yumurtadır böyle farklı.” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Tabii ki değişti. Yaşantı olarak da değişti, ondan sonra ne bileyim kendimize olan özgüvenimiz arttı. Ben çok memnun kaldım, çok rahat ettim mesela, zor imkanlarla geçim yapılıyordu. Biz evde kara lastik giyerdik ama kuruma geldik yani botlar verildi, ayakkabılar verildi, tertemiz elbiseler verildi. Ondan sonra yani bende belki üç dört tane harçlık vardı. Kuruma gelmeden önce benim pantolonda belki üç dört tane yama vardı, ben onu rahmetli babam yani pantolon alacak durumumuz yoktu o kadar pantolonumuza üç dört tane yama yapardı öyle okula giderdik o zaman. Ekonomik anlamda iyileşme olduğu tabii çok rahat ettik” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Şöyle biz inanır mısın ııı bizim çocuk parası aile harçlık veriyorlardı, hiç unutmuyorum benim harçlığımı biriktirerek kardeşimle beraber ııı ailemin yanına giderken annemin sağlığında o zaman veriyordum. o bayağı bir katkıda bulunuyordu aileme ama yaptığım o katkı beni çok duygulandırıyor ailemi de. Ona dair de bana çok hayat tecrübesi ve geleceğe yönelik zemin oluşturdu ben memnunum yani.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Biz aslında para nedir hiç bilmiyorduk hiç görmedik diyebilirim. ıı sonradan liseye geçtikten sonra öğrendik ki devlet bize öğrencilere bir harçlık adında bir miktar para veriyormuş ya ondan da belki faydalanamadım diyebilirim. O para nereye gidiyordu ne yapılıyordu, hangi grup hocası ne harcadı onu da anlayamadık yani, onun için hiç parayla işimiz olmadı bizim zaten. Devlet yemeğimizi veriyordu, elbise veriyordu, ayakkabınızı veriyordu yani bizi o paraya muhtaç etmiyordu, ihtiyaçlarımız karşılanıyordu.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Tabii bize baktılar, bizi büyüttüler yani ne bileyim belki evde yiyemediklerimizi burada yiyebilirdik. Yani her türlü yemek yapılıyordu belki şöyle bir şey arz edeyim belki bu durumdaki imkanlar yoktu ama o zaman o imkanlar yine gerekeni yaptılar bize. Bize baktılar yani öyle yani memnundum, orada kaldığım için mutluydum. Hafta sonu olsun yaz da olsun annemi ziyarete giderdim.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Bir iyileşme oldu. Ya iyileşme şu şekilde oldu en azından aileme bir masraf yapmadan eğitimim sağlanıyordu. Hani yetiştirme yurdunda sizin kendi açınızdan diyorum mesela hocam hani en azından yiyebileceğin bir yemeğim vardı, yatabileceğim bir yatağım vardı, kalabileceğim bir barınak vardı. Artı bir de okula gittiğimde az da olsa küçük bir harçlık veriyorlardı bana hani önceki eğitim hayatımda alabileceğim bir harçlık yoktu.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Evet.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“Tabi her şeyimizin devlet karşılıyordu, bir ihtiyacımız yoktu. Ama işte o zaman öyle şeylerimiz yoktu, yani para sıkıntısı o tür şeyleri dertlerimiz yoktu yani ekonomi nedir bile bilmiyorduk ki yani.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“Oldu kendi istediklerimi alabilecek duruma geldim ve kendi seçimlerim vardı. Kimsenin eline muhtaç değilim ya da kimseye ya kimsenin bir gücüne muhtaç kalmadım. Önceki imkânım da kötü değil ama cebini çok sıkı bir adamdı amcam he harçlık anlamında şeydi evet ekonomik anlamda bir iyileşme oldu bende.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Köydeyken belki doğru dürüst bir elbise giyemezdik. Giyiyorduk ama yurttan iken üstümüz başımız temizdi yani evet devlet hepsini bize veriyordu. Yemeklerimizi düzenli bir şekilde veriyordu hani köyde yemediğimiz meyvelerin çoğunu belki yurttan yemişizdir ya da yemediğimiz yemekleri çoğunu belki yurttan yemişizdir.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

“Biraz farklılık oldu. O zaman herhalde burslu sınavına girmiştik maddi olarak bize burs desteği veriliyordu, yurttan da tabii yine maaşlarımız düzgün ödeniyordu, ihtiyaçlarımız karşılanıyordu. Hani o dönemin hocaları biraz sertti yalnız ama iyidiler.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

“Dedem öldükten sonra maddi durumum kötüleşti. Ailece ekonomik sıkıntılar yaşadık, yurda geldikten sonra bütün ihtiyaçlarım karşılanıyordu yani devlet bizi sahipsiz bırakmadı burada vicdansızlık yapmamamız lazım.” (K14, Erkek, 42, lisans).

“Yani ekonomi noktasında okul hayatımı sürdürmem noktasında kalabileceğim bir yerim oldu. Misal ailem köydeydi yani şu ana kadar şöyle okuyabilir, ilkokul sonrası herhangi bir okuma imkânı olmazdı üst öğrenim görebilme imkânım açısından katkısı oldu. O dönem bursluluk sınavları vardı o sınavlara girdiğimizde bize öyle hak tanınıyordu ailem açısından sadece hani okul masrafi noktasını onlar üzerine yük olmama durumu oluştu o noktada belki katkısı olmuştur.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların Kurum bakımına alınma gerekçeleri maddi imkanlardan yoksun olanları özellikle ihtiyaçların karşılanması noktasında giyinme ve beslenme anlamında daha iyi imkanlara kavuştuklarını harçlık almaya başladıklarını bu nedenle ekonomik anlamda iyileşme olduğunu aynı zamanda ailelerinin de çocukların devlet bakımında olmasından dolayı masraflarının azalması vasıtası ile ekonomik anlamda iyileşme yaşadığını göstermektedir.

Ekonomide Nötr Durum kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Ekonomi çok değişmedi çünkü anneler burada çalışıyordu benim dayımlar Hatay Erzin’e portakala falan gidiyordu, portakal kesiyorlardı çok değişmedi çünkü ailem ve abilerimi kız kardeşlerim buradan Hatay’a yerleştiler orada çalışıyorlardı. Ekonomimiz kötüydü sonra yurda yerleşince ben ihtiyaçlarımı karşılanmaya başladım. Ailem yine sıkıntılar çekiyordu yani ekonomik güçleri yoktu yani yok denecek kadardı.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Ekonomik durum yurda geldikten sonra hiçbir şey değişmedi ama ben daha da çok çalışmaya daha da çok kendi kendine bir şeyler kazandım. Ben okumak istemiyordum, çok isteksizdim ama şu andaki hayatımda işte çalışıyorum ve rahatım şimdi.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların çok az bir bölümünün ekonomik anlamda bir değişiklik olmadığını düşündüğünü göstermektedir.

Kuruma gelen bireylerin ailevi yaşantılarının ne düzeyde olduğu ve sosyalleşme ve özellikle meslekî anlamda yatay ilişki kurmada ne gibi etkilerinin olduğunu öğrenmek adına katılımcılara ‘Kuruma yerleştikten sonra aileniz ile münasebetlerinizde bir farklılık oldu mu?’ şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Verilen cevaplar iki kategori altında toplanmıştır. Aile Münasebetlerinde Menfilik ve Aile Münasebetlerinde Farklılık Olmama.

Aile Münasebetlerinde Menfilik kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Kesinlikle oldu. Yani artık evet ziyaretler, izinler konusunda şöyle söyleyeyim ilk başlarda biz biraz tabii şey olduk açık söyleyeyim biraz tepkili olduk çünkü dedim ya biz gelme taraftarı değildik gelmek istemiyorduk. İlk zamanlarda ben de kardeşim de zaman zaman gitmemeye başladık. Yani öyle bir durumumuz oldu hani gelmiyorum beni buraya verdiniz gelmek istemiyorum falan ama sonrasında artık anladık ki ya tamam ben hani şey bir durum onların da elinde olmayan bir durum yani ilk etapta böyle bir düşüncemiz olmuştu yani hani bizi soyutladılar buraya verdiler demek ki bizim de gerekiyor ya da olmasa doğru ama sonrasında yani her izin döneminde şey yapmaya çalıştık gittik, yanlarında olduk. Gelip bizi götürdüler, bizi ziyaret ettiler. Yani ailemiz hiç bizi boş bırakmadı ya şöyle yani mesela sadece aile yanına gidiyorduk.” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Tabii çok farklı olduğu yani bağımlı daha da tabii ki güçlendi. Aileme olan özlem ve bağlılığım daha da arttı. İzinlerde gelirlerdi, hafta sonları biz gider gelirdik.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Tabii ki özlem var, özlüyordum annem ve benim benden ufakları da olduğu için. Bir tane büyük abim vardı o da YİBO’ da okuyordu. İl dışındaydı, o da aynı devletin koruması altında gibi bir hizmet alıyordu. İki sürekli ben aklım evdeydi, e tabii ki büyüdükten sonra bir iş hayatına atıldıktan sonra bunları çok şükür atlattık onlar geride kaldı çok şükür ya.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Bir tek annemle devam etti ilişkim. Zaten kardeşim de yanımdaydı beraber kuruluştaki kalıyorduk. Başka da akraba görmedik hiç sonra belli bir yaşa geldik ve işe girdik durmadan akraba çıkıyor şimdi bunlar da normal şeyler.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Ya ailemle ilişkilerim Bingöl’de iken iyiydi Bingöl yetiştirme yurdunda hani yakın olduğu için ziyaretler oluyordu. Hafta sonu ya annem geliyordu iznini alıyordu götürüyordu beni ya o gelip kalıyordu, ziyaret ediyordu hafta içlerinde. Ama Burdur’a gittiğimde aile ilişkilerin bayağı bir soğudu. Şöyle iletişim kuramadık tabii doksanlı yıllarda imkân kısıtlıydı ben Burdur’da beş yıl boyunca hiç ailemle görüşmedim. Beş yıl sonra geldim otogarda (annem en son şey etti köy muhtarının evinden ne aramıştım dedi geliyorsan gel gelmiyorsan ben otobüse biniyorum. Ondan sonra söz verdim dedim ben geliyorum diye) geldiğimde annem beni tanımamıştı.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Sadece izinlerde gidiyordum ama şöyle ben buradan Hatay’a gidiyordum, Hatay Erzin’e gidiyordum. Bu bir iki yıl sürdü ailem oradaydı. İki yılın ardından annem kardeşlerimle beraber tekrar buraya geldi ben buradaydım diye. Yani öyle bir sıkıntı da çektiler benim için.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Yerleştikten sonra babamla iletişimim vardı. İletişimim çok az oluyordu 3 yılda 2 yılda bir telefonda konuştuk İstanbul’da hala İstanbul’da annemle iletişim kuramıyorum annem çünkü zihnen sağlığını yitirmişti. Hala da öyle Bingöl’de abisinin yanında” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Ziyaret anlamında babam geliyordu. İşte anne-baba ayrı olduğu için bir de babam fazla çalıştığı için gelip izin alamıyordu. Anne de zaten evlenince ben de annemi bazen zorluyordum gelip izinli alıyordu beni bazen de ben cuma günü olunca kaçıp ailemin yanına gidiyordum.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

“Dedem gelirdi bizi ziyaret ederdi, bizi bıraktıktan sonra üç yıl boyunca bizi ziyarete geldi. O vefat ettikten sonra bir tane amcam vardı o da Bingöl depreminde vefat etti. O hiç şey yapmazdı bizi gelir sorardı onun dışında pek gelen olmadı.” (K14, Erkek, 42, lisans).

“Yani kendi kardeşimdir mesela yakın derecedeki kişilerle olmadı.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların çoğunlukla Kuruma yerleştirilmelerinin aile ilişkilerini olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir. Kuruma yerleştikten sonra kısıtlı görüşme olanakları ve zaman zaman araya çeşitli nedenlerle mesafelerin girmesi aile ilişkilerinin zayıflamasına ve bu durumdan kaynaklanan travmalarının derinleşmesine yol açmıştır.

Aile Münasebetlerinde Farklılık Olmama kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Yok! Niye işte beni yurda verdiniz diye bir düşüncem hiç olmadı hatta iyi ki de dedim vermişsiniz ve ilişkilere devam ettim.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Aile ilişkileri aynen devam ediyordu, sürekli görüşüyorduk aileyle. Belli zamanlarda gelip izin alıyorlardı eve gidiyorduk hafta sonu tatilleri gibi yaz tatilleri gibi onun dışında ilişkilerde herhangi bir değişiklik olmadı.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“Yok olmadı sürekli ailemiz gelip gidiyordu hafta sonları eve yine gidiyorduk, köye gidiyorduk babam sürekli geliyordu. Kardeşlerim geliyor bir değişiklik olmadı yani onun için şanslıydık yani.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“Kesinlikle geldikten sonra sadece aile değil komşular arasında bile güzel bir ilişki vardı.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

“Yurda geldikten sonra aileyle görüşmeler yine oluyordu bir sıkıntı yoktu.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların Kuruma yerleştikten sonra aileleri ile izinlerde tatillerde ve kısmen telefonla görüştiklerini azalsa da ilişkilerinin devam ettiğini aile bağlarından kaynaklanan ve özlemini duydukları aile ortamını eksik de olsa sürdürdüklerini göstermektedir.

Bireylerin ilk sosyalleşmelerinin gerçekleştiği yer ailesi ve yakın akrabalarıyla gerçekleşir. Aileden bakım alamayan çocuk akrabalarından gerekli ilgiyi görmüş mü sorusundan hareketle katılımcılara ‘Kuruma yerleştikten sonra akrabalarınız ile münasebetlerinizde bir farklılık oldu mu?’ şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Verilen cevaplar iki kategori altında toplanmıştır. Birinci kategori Akraba Münasebetlerinde Olumsuz Değişiklikler, ikinci kategori Akraba Münasebetlerinin Değişmemesi kategorileridir.

Akraba münasebetlerinde olumsuz değişiklikler kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Mesela amcamız vardı köyde yazları onlara gittiğimiz de oluyordu ya da başka abimin yanına gittiğimiz de oluyordu. Yani genel olarak şey yapmaya çalıştık aslında dedim ya hani ilk etapta bizim hani bilmediğimiz bir yere verilmemizin tepkisi vardı ama sonra bu düşünceden vaz geçtik. İlişkimizi hep korumaya çalıştık yani yanlarında olduk, izinlerde gitmeye çalıştık veya işte telefonla iletişim kuruyorduk.” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“İşe girdikten sonra akrabalar çıktı.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Onlar daha önce yani köy içerisinde görüşmeler oluyor köy içerisinde görüşüyorduk ama yurda geldikten sonra ancak ben köye gittiğimde görüşebiliyordum yoksa kuruluştaki beni ziyaret eden annem dışında kimse olmuyordu.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Kuruma girdikten sonra akrabaların gözünde bir nevi bir prestij artışı gibi bir durum oldu yani onu gördük.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“Ziyarettime gelen yoktu. Amcam değil de yengem gelirdi izinlerimde beni almaya başka hiç kimse gelmezdi hiç.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Rahmetli dedem vardı o geliyordu kardeşlerim zaten gelemezdi onlar ufak köyden gelme imkanları yoktu. Buradaki halam geliyordu hani sürekli beni ziyaret ederlerdi ekstra bir durum yok ya ondan ziyade doksanlı yılları ben hatırlıyorum böyle hani şimdiki gibi değil ulaşım sıkıntısı var tabii köyden gelince geleceksin Genç’ten minibüse o da her zaman var mı? denk getirten mümkün değil o zor şartlar.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

“Bir sorun oldu akrabalar ile zaten hiç görüşmemiz olmadı, olmuyordu. Uzaktan sadece ailemle görüşüyordum.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

“Valla işte bir bize böyle bir yetim gözüyle bakıyordu, herkes başımızı okşuyordu yani böyle kötü gözle bakan da yoktu. Akrabalar anne baba ayrılınca biraz daha şey yapıyorlar yani biraz daha böyle sevgiyi gösteriyordu.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

“Ya birinci derece dışındaki insanlar hani ister istemez ortamdaki ayrılınca bir yabancılaşma oluyor yani aileden olur ama mesela işte araya bir kuşak iki kuşak girince mesela onlardan yani akrabalık noktasında uzaklaşma oluyor.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların çoğunun Kuruma yerleştikten sonra akrabalarından uzaklaştığını göstermektedir.

Akraba Münasebetlerinin Değişmemesi kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Valla bir farklılık olmadı.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Akraba ilişkileri genel anlamda sıcaktı çünkü köydeyken mesela yakındık birbirimize. Yurt öğrencileri koruma altındadır, yetimdir şeklinde düşünüp ezik gibi görüyordum kendimi ama bir taraftan da duygulandım gördüm yani Allah’tan iyi ki devletimiz var öyle bir şefkatinin altında bizi bize bakıyor yediyor içiriyor ya buna şükrediyoruz.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Ben herkesle anlaşabilen bir insanım kimseye ne bilem yani tüm akrabalarla diyalogum güçlüdür. İnsanlarla, bayanlarla yani, benim bir tabiatım var bir kadınla

kadın olurum bir çocukla çocuk olurum bir kızla kız olurum, bir gençle genç olurum. Yani uyumluyumdur ve iletişimim güçlüdür.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Yine görüşürüz gidip geliniyordu.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Yani akrabalar da aynı şekilde değişen bir şey olmalı hiç değişen bir şey olmadı, o konuda biraz şanslıyız.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“Akrabalardan genel anlamda bir şey olmadı yani böyle bir takip etme yardım etme çok fazla olmadı olmuşsa da ben hatırlamıyorum bilmiyorum.” (K14, Erkek, 42, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların akraba ilişkilerinin genelde stabil olduğu ancak Kurum bakımında kendi ailesine dahi uzaklaşmaların yaşanması söz konusu iken akraba ilişkilerinin de zayıflaması kaçınılmaz olduğunu göstermektedir.

4.2.4. Katılımcıların Kuruma yönelik tutumları

Katılımcıların Kuruma dair tutumlarının ne şekilde olduğunu öğrenmek ‘Kuruma dair müsbet görüşleriniz var mı ve varsa sebepleri nelerdir?’ ‘Kuruma dair menfi görüşleriniz var mı ve varsa sebepleri nelerdir?’ soruları sorulmuştur. Verilen cevaplar iki ana kategori altında toplanmıştır: Müsbet Görüşler ana kategorisi altında; Eğitim Avantajı, İhtiyaçların Giderilmesi Avantajı, Arkadaşlık avantajı, İş Avantajı şeklinde ve Menfi Görüşler ana kategorisinin altında ise Şiddet ve Sosyal Hizmet Yetersizliği bulunmaktadır.

Müsbet Görüşler ana kategorisinin altındaki alt kategorileri oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

Eğitim avantajı alt kategorisini oluşturan cevaplar:

“Şunu diyorum ben mesela bu kuruluşa gelmeseydim benim asla okuma imkanım olmayacaktı. Yurda yerleşince okuyacaktım çünkü okumanın her aşamasında ilkokul, ortaokul, lisede de ben buradan sınava girdim kazandım. Erzurum’a Anadolu lisesine gittim mesela. Orada da biz de hep imkanlar sağlandı, kaynak olsun dersane olsun, işte kurslar olsun... Karşılıklı dedim ya mesela bu imkanlar olmasaydı yani devletimiz bize el atmamış olsaydı ben bugün belki bir yerde bir meslek sahibi olmuş olabilirdim ama hani okur muydum onun pek olacağını zannetmem çünkü imkan yoktu hıhı ve benim bu bana bu imkanım oldu.” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“O dönemle ilgili ne olumluydu şöyle söyleyeyim: öğrenciye, yani kimsesiz çocuklara imkânı olmayan çocuklara, en azından o eğitim hakkı verildi bu çok önemliydi biz o eğitimi görmeye tabii biz onu bize o fırsatı vermeseler de kim bilir şimdi ne durumda olurduk.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Aile eksikliğini şu an o günkü eksikliği görüp çocuklarım açısından eksikliği mümkün mertebede kapatmaya çalışıyorum. O zamanki olumsuz bir şeyi şu anda olumluya çevirmeye çalışıyorum. Mesela çocuğumu okula götürdüğümde, okulda çocuğun eksikliğini görüyorum. Çocuğumun bir desteğe ihtiyacı varsa dersane ortamıyla kapatmaya çalışıyorum. Güzel eğitim sağlayabilmesi için elimden gelen tüm imkanlarımı çocuklarımın eğitimi için uğraşıp da bir şeyler yapmaya çalışıyorum. Yani şu an hiç durmuyorum yani boş da durmuyorum.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Kötü olan her şeyin geçici olduğunu demin de size ifade ettiğim gibi yani okulumu sürdürmem noktasına bana katkısı oldu. Eğitim hayatımı devam etmem noktası da var.” (K15, Erkek, 38, lisans).

“Hayatıma en önemli katkısından biri sınıf arkadaşlarım sosyal çevredeki arkadaş ortamına göre bana verdiği iş güvencesiydi ve bu beni çok rahatlatmıştı. Bir diğeri de ekonomik olarak verilen destek beni çok rahatlatmıştı. Dolayısıyla bu rahatlık bana derslere sınavlara karşı stresimi azaltmaya bayağı yardımcı olmuştu. Bu durum aslında benim başarıyı, birçok kişi de başarıyı düşürüyor ama bende başarıyı yükseltti o belli rahatlıktan dolayı.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“Kuruluşa dair olumlu görüş görüşlerim var yani kuruluşun eğitime karşı yaptığı baskı çocuklara o zaman kötü geliyor olabilir ama bence çok iyi bir şeydi. Zorunlu saatler zorunlu eğitimler ya da okul üzerinde desteklemek güzel, aile evinde bile bir iki yapınca anne baba dahi olsa herkes kendi kaderini çizer deyip bırakıyorlar yardım etmeyi.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

İhtiyaçların giderilmesi avantajı kategorisini oluşturan cevaplar:

“O dönemde yani ben çok memnundum çok mutluydum. kuruluşa geldiğimde farklı şeyler hissediyordum, düşünüyordum olumsuz manada tabii, ama geldikten sonra düşündüm ki yani güzel bir disiplin ortamı vardı ondan sonra yemeklerimizi düzenli verdik ondan sonra düzenli sabah kahvaltısıdır, etütleri iyidir, onlar olduktan sonra ben gayet memnun kaldım.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Şu anki kuruluşun durumunu bilmiyorum çok fazla bilmiyorum ama o zaman hani yani biraz fazla kurumun neyi iyiydi yani ya istediğimiz kıyafete ulaşabiliyorduk.

İstedığımız ayakkabıya ulaşabiliyorduk. Bir ayakkabımız yırtıldığı zaman yenisini temin edebiliyorduk. Ha idareciler kişiden kişiye değişir ona bir şey diyemem.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Yani katkısı sadece neydi? Katkısı, orada bizim yememiz içmemizdi ondan sonra ihtiyacı karşılama evet evet olumlu katkısı bu oldu. Oradaki personel yani davranışları iyiydi bir sıkıntı yoktu.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

Arkadaşlık avantajı alt kategorisini oluşturan cevaplar:

“Yani şu anda mesela görüştüğüm arkadaşlarım var ve onları tanıma imkânım oldu. Burada mesela o zamanki personel olup da şu anda mesela görüştüğümüz büyüklerimiz var onları tanıma şansımız oldu. En önemlisi ben şu anda buradaysam, burada çalışıyorsam, bu ekmeğin sahibi isem kesinlikle bu imkanların sayesinde dedim ya. Yoksa ben mesela yerleşmemiş olsaydım yani bu imkanın olacağını zannetmiyorum, okuyamazdım.” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Tabi bir sürü var. Mesela şu an bir sürü arkadaşım var, yani çevrede hala ailecek görüştüğüm insanlar var ne bileyim onun sayesinde işe girdik belki olmasaydı kim bilir neler yapardık şimdi.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“Orada arkadaşlık kardeşlik vardı, birbirimize bağımız vardı. Ondan sonra bazı müdürlerimiz bizim üstümüzde çok duruyordu, okumamız için yani gerçekten bir tane Kemal Karataş müdürümüz vardı gerçekten adam bizim için uğraşıyordu. Bir arkadaşımız bir sağlık meslek lisesine kayda gönderdiler yurt çocuklarına yani sınavsız sağlık mesleğe geçiş vardı. Çocuk gitti kayıt yapmadan geldi, okumamız için gerçekten yönetim gayret gösteriyordu, hepimizin hayatının kurtulmasını istiyordu yani müdür gerçekten üstümüzde duruyordu.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Yani olumlu tarafı şimdi kendi dönemimden hatırladığım mesela bizzat olaylarına hayatına tanık olduğum insanlar var. Yani bazıları mesela hayatıma birçok şey katmıştır hani kendi dönemimden örnek vermem gerekirse aile durumunu bildiğim çok iyi bildiğim insanlar var gerçekten. Aile ortamından ayrılmadan okuma imkânı hiçbir şekilde yok, buraya yerleştikten sonra öğrenimini sürdürüp çok iyi yerde olan insanları biliyorum.” (K15, Erkek, 38, lisans).

“Bir sürü arkadaşım oldu çevrem oldu.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

“Şey bize paylaşmayı öğretti, arkadaşlarımızla beraber hani çoğu şeyi ortak kullanıyorduk.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

“O dönemde arkadaşlık bağı güzeldi yani işte bizim o zaman gruplarımız vardı ben çok iyi hatırlıyorum birinci grup ikinci grup ikinci grup dördüncü grup beşinci grup altıncı grup ranza sistemiydi yani o zaman orada arkadaşlarla beraber geçtiğimiz vakitler gerçekten çok güzeldi hep beraber işte top oynardık. Eee işte bahçeye gidip oyunlar oynardık çok güzel şeylerdi.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

İş avantajı alt kategorisini oluşturan cevaplar:

“Bizi geleceğe hazırladı kuruluş. 18 yaşımıza kadar bize bir düşünme süresi verdi ileride ne yapabileceğimiz konusunda ufkumuzu açtı ve bugün bu duruma gelmişsek kuruluşun sayesinde onun için ben devletime teşekkür ediyorum bu konuda.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Evet yani tabii ki bana bir avantaj sağladı.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Katkıları oldu her gün her saniyesi benim için bir altın gibiydi ben yarın buradan çıkarken neler yapacağımı evde kalacağım aileme nasıl bakacağım hesabını yaparak rabbim bana bir hayırlı bir kapı açılmasın sürekli vaat ediyordum ki oldu ayrıldım koruculuğa başladım dört beş sene koruculuk yaptım bayağı zorlukları yaşadım hayatta tabii ki öğrencilikten direk sivil hayata döndüğün zaman illaki değişiklikler oluyor alışmak için.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Olumlu yönleri muhakkak vardı mesela kuruluş açısından baktığımda bazı hocalarımız müdürlerimiz yani en azından yine bir şefkat yönüyle bize bakıyorlardı yani bir çalışan mesela örneğin aşçı abilerimiz vardı en azından bize güler yüzle işte dışarıda oturup muhabbet ettiğimizde konuştuğumuzda yurttaki hani güzel imkanlara sahip olacağımızı bize söylüyorlardı.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Ben şu an giydim ayakkabı pantolon üst yani yaşadığım bu hayat benim iki tane çocuğum var ellerinizden öpsün. Eşim öğretmen. Ben her şeyimi kuruluşa, devlete borçluyum.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Yurttan yani Allah var devletimiz bize baktı sağ olsun! Bizlere iş verdi yani onunla ilgili bir şey diyemem, Allah razı olsun devletimizden, Allah milletimize zeval vermesin yani bu şu an adam 4dört tane üniversite bitiriyor işe giremiyor.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların Kurumun kendi hayatlarında; eğitim, arkadaşlık, ihtiyaçların giderilmesi ve iş imkânı sağlama yönünde avantajları olduğunu yansıtarak Kurumda edindiği arkadaşlık ortamı sayesinde oluşan sosyal çevrenin olduğunu, bunun yanı sıra Kurumun onların aile ortamında elde edemeyecekleri imkanları

sunması ve iş sahibi yapması da olumlu katkı olarak dile getirilen hususlar olarak belirtilmiştir.

Menfi görüşler ana kategorisinin altındaki alt kategorileri oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

Şiddet alt kategorisini oluşturan cevaplar:

“Hatalarımız da var tabi ama zor zamanlar da geçirdik. O zamanlar şeydi yani şimdiki gibi mesela yani yanlış anlaşılacak istemem tabi ama mesela şey vardı bizi böyle zaman zaman sıra dayağına falan çekerlerdi, o tür şeyler olurdu.” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Olumsuz tarafı bizden büyük çocuklar tarafından bayağı sıkıntı yaşıyorduk yani o da olması gerekirdi belki de ben onu öyle gördüm çünkü olmasaydı belki sıkıntılar daha da büyürdü.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Olumsuz tarafta bir gece oruç ayında yani hiç unutmuyorum. Bizim bir müdür vardı 111 oruç tutmamızı hiç istemiyordu gece saat ikide kaloriferde bir damlama su oluyordu o damla sudan dolayı hepimizi içtimaya çekti yurdu. 11 dolaptan bu elbise demiri vardı askılık onu çıkartıp ellerimiz şişercesine vurmuştu. Onun ben onu bu anı hiç unutmuyorum. Nedenini de anlamış değilim aynı zamanda personel de tabii ki gördüğüm kadarıyla da memnun değildi öyle bir şey vardı. O şiddet hoş bir şey değildi.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“O dönem yöneticiler öğrenciye değer vermezdi, yani yetim çocuklar deyip dışlardı bizi. Bu durum bizi çok üzdü. Şu an düşünüyorum da o yöneticilerle karşılaştığımız da oluyor ama biz gene saygımızı yitirmiyoruz onlara o anki psikolojik durumlarına veriyoruz ona da söylüyorum normaldir diye.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Dedim ya böyle bazen siz ufakken belki bir iki tokat vurmuştur. Yurtta mesele çamaşırhanede çalışan bize çamaşır yıkamayı öğretti, kaloriferi öğretti ne bileyim yani aşçılarımız iyiydi. Aşçıların yanına gidiyorduk canımız ne istediye yardımcı oluyorlardı. Bazen bir yaramazlık yapmışsak babamız gibi bir tokat atmışsa odur yoksa öyle aşırı derece eziyet işkence yoktu yani.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Yani kurumun bana göre idarecileri kötüydü çünkü çocuklara da kötüydü öğrencilere de kötüydü bize de kötüydü dayak yediğimiz günler oldu ama yaramazlıklarından, ondan dolayı yediğimiz oldu.” (K8, Erkek, 36, Lise).

Sosyal hizmet yetersizliği kategorisini oluşturan cevaplar:

“Eksikler çoktu hocam eksiklikler olduğu için hani biz eksik yönünü mesela bugünkü yönleriyle kötü yönleri karşılaştırdığımızda kıyas yaptığımızda hani şu an eksiklikleri görüyoruz. Belki devletin ya da imkanların o dönemde o kadar olduğu için bunları eleştiriyoruz, şey yapıyoruz hani. O dönemde seksen kişi bir odada yatıyordu, bugün ise üç kişi bir odada kalıyor bir de aile ortamı yaşatılmaya çalışılıyor. Şu anki beni görüp o günle kıyasladığımda hani o günkü gibi olmuş olsaydı bugün sunabilecek bir sürü alternatif olurdu bugünkü imkanlar çoğunlukta olduğu için hani imkanlar geliştiği için bugüne nazaran geçmiş çok kötüydü.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Çocuklardan sorumlu olan görevliler vardı, yetkililer vardı. Onlar bazen işlerine çok önem vermedikleri zaman bu çocukların davranışa yansıyor çocuklar boşluğa düşüyordu ondan dolayı olumsuz davranışlara yönelebiliyorlardı. Manevi olarak ahlaki olarak, uygun olmayan eylemlerden bulunma durumları ortaya çıkıyor bu bir kısım çocuklar arasında.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“Valla iyi yönleri de vardı ya kötü yönleri de vardı. Mesela biz otuz kişilik gruplarda kalıyorduk şimdi öyle değil mesela şu an çok daha iyi. O zaman çok çok çocuk az öğretmen vardı. Öğretmenlerde şimdiki öğretmenler gibi değildi mesela, öğretmenlerden bayağı eziyet gören öğrenciler de vardı.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“Şimdi ile kıyaslarsan çok eksik yanı vardı ama o zamanlara nazaran ben kötü bir yanı olduğunu hatırlamıyorum. Özel hayatlarının gerginliğini işe yansıtan kadınlar vardı bunlar işe gelip bazen sürtüşüyordu, kavga ediyordu, tartışıyordu. Kötü davranma değil ile yüksek sesle konuşma ya artık iletişim güzellikten öte tartışmaya gidiyordu anlaşıyorlardı yani.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Ufak tefek şeyler vardı yani nasıl huysuz öğretmenler çok fazla değildi bir tane mesela on taneden bir tane iki tane çıkıyordu ama genel olarak kıyasladığımızda iyiydi, bir sıkıntı bir problem yok diyorum.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

“O zaman hocalar sert insanlar değildiler ama biraz bilgisizlerdi bizi yönlendiremediler ben öyle diyorum. Belki bizi mesela şu an bizim çocuklarımız var bir şekil yönlendirmeye çalışıyoruz çünkü biraz ama onlar da işte hoca diye geçiyorlar ama işte bizi yönlendiremediler öyle biliyorum bir dezavantaj olarak orayı görüyorum.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

“Olumsuz tarafı şu andaki durumu bilmiyorum. Benim dönemimde çocuklar ciddi anlamda aç kalıyorlardı, bunu yaşadılar. Bir de temizlik konusunda (ya bir çocuk ne kadar temizliğini yapabilir kendi başına başını yıkayabilir ne bileyim) sabah okula

giderken kirli giderdik, yani okuldaki arkadaşlarımız kokudan yanımıza gelmezdi. Öğretmen sürekli fırçalardı biraz o zaman bu eksiklikler vardı yani şu anda bunlar giderildi diye biliyorum.” (K14, Erkek, 42, lisans).

“Her insandan aynı destekleyici tavrı görmek mümkün olmuyor tabi personelden mesela ağırlıklı olarak mesela öğrenciye yönelik destekleyici olmadıklarını düşünüyorum. Yani misal okulda bir durumumuz olduğunda kendilerine ilettiğimizde mesela bunla ilgilenmiyordu okul müdürü gelir bizden ya gelir ya da senin kapının önüne koyarım diye bu şekilde dönüş alıyorduk.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların Kurum imkanlarının her ne kadar ailelerinin imkanlarından iyi olsa da yetersiz taraflarının olduğu, personelin çocuklara veya büyük çocukların diğer çocuklara şiddet uyguladığı, kendileri ile yeterince ilgilenilmediği düşüncesine sahip olduklarını göstermektedir.

Katılımcıların Kurum hakkındaki net görüşlerini öğrenmek adına ‘Kendi çocuklarınızı Kuruma bırakmak ister misiniz?’ sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplardan tek bir kategori oluşmuştur: Çocuğu Bırakmama. Bu kategoride verilen cevaplar aşağıda sunulmuştur.

“Kesinlikle bırakmasınlar çünkü ortamları görmüş yaşamış biri olarak güzel imkanlar var yurttan ama ben şuna inanıyorum imkân olanlar kesinlikle çocukların kendi yanlarında tutsunlar. Ben çocuğun ailesinin yanında yetişmesi gerektiğini düşünenlerdenim.” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Yani ben böyle şey düşünemiyorum bile. Çünkü o annenin babanın şefkati farklıdır, orda yani çalışan memurların, çalışan annelerin farklıdır. Mümkün müdür aynı tutamaz.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Ben kaldıysam benim bir çocuğum da kalsın neden olmasın ki ama şöyle şu anki baba anne varsa kalmasını istemiyorum ama vefat durumu Allah göstermesin bir durum olursa.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Çok zor bir soru yani ben yaşadığım müddetçe bırakmam ama çocuklarımla gider okulu ziyaret ederim oradaki durumu anlatırım hatta kaç defada götürdüm kendi yaşantımı onlara orada anlattım. Kuruluş çok iyidir, ancak yöneticilerin iyi olması bence iyi bir psikoloji eğitimi görmeleri gerekiyor. Yoksa kuruluştan bir sıkıntı yoktur.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Yani imkânım olmazsa bırakırım. Yani şimdi ben mesela şöyle bir iş arz edeyim ben bir tane kızım vardı. Bir önceki eşi onu aldattı birini taciz edip hapse girdi. Sonra kızım ile ayrıldılar. Hani kızımı boşadı, kendisi ondan sonra oğlu yanında. Sonra hiç kızına sahip çıkmayınca e onun için bende dedim torunu oraya vereyim yani kızım da kiradadır şu an devletin yardımıyla ayakta kalıyor belki bazı insanlar yardım eder. O derece öyle bu şekil gidiyor.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Kendi çocuklarımı kesinlikle kuruluşa bırakmayı istemiyorum.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Belli bir yaşın altındaysa bırakmazdım.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“Yani eee annesi sağken babası ben sağken düşünmüyorum ama eğer ben olmazsam çocuklarımı şu an isterim yani ben olmasam.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Yok bırakmam yapamam yani şu an yani o zaman mesela bizde diyorduk iyi ki getirmişler bizi buraya ama bazen düşünüyorum babam beni nasıl bıraktı buraya mesela halen bazen aklıma geliyor aklım almıyor mesela.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“Bırakmam ya, kuruluşun kötü olduğundan değil neden kuruluş ben veya ailem varken neden kuruluş olsun. Ama zorunda kalırsan zorunda kalırsam kuruluşun imkanları güzel.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Bırakılır mı ya?” (K11, Erkek, 38, Lisans).

“Kendi çocuğumu kuruluşa bırakmayı hiç istemem yok. Çünkü niye çünkü ben o çocuğa en azından daha iyi bir yön verebilirim ondan sonra eğitim olarak yardımcı olabilirim şu andaki durumda olursa bırakmış olsan ha çöpe attın ha bıraktın yani.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

“üç tane çocuğum var eşimle iyi geçiniyoruz, düşünmüyorum yani buranın ortamını bildiğimiz şey kendi çocuklarını bırakır mıydım? Bırakmazdım yani içimde burukluk olduğu için bırakmak istemem.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

“Hayır neden bırakmak istemem çocuğunuz var mı hocam şimdi sizin çocuğunuza ya da benim çocuğuma siz ne kadar şefkatli davranabilirsiniz. Biz hiçbir zaman kimseye nazlanamadık hiçbir zaman ikinci çorba istemedik hiçbir zaman şımarmadık hiçbir zaman ki herkesin her çocuğun hakkı olan televizyon izlerken dahi sessiz izleyin diye şey uyarı aldık yani onun için böyle bir baskılama oldu ben şu anda çocuklarımı çok aşırı bir bağlılığım var çocuklarımı da çok güzel yetiştirmeye çalışacağım.” (K14, Erkek, 42, lisans).

“Hayır yani kendim bizzat gördüm yaşadım yani çocuğumun böyle bir ortamda kalmasını istemem yani huzurlu bir hayatta o aile ortamında olmasını yetişmesini isterim.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplardan; katılımcılar gerek kurum imkanlarının iyi olmasından gerekse bazı zorunlu hallerde bir tercih olabileceği durumlarda Kurum hakkında zaman zaman olumlu ifadeler kullanmışlar ancak Kuruma ilk geldiği günlerdeki yaşanan duygulardan, Kurum çalışanlarının anne baba yerine geçemeyeceğinden ve karşılaştığı davranışlardan dolayı net bir şekilde kendi çocuklarını Kuruma bırakmak istemediklerini belirtmişlerdir.

4.3. Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin bulgular: Katılımcıların kurumdan ayrıldıktan sonra memuriyet hayatlarıyla bütünleşme durumları

Katılımcıların memuriyet yaşantıları hakkında bilgi edinmek için Kurumdan ayrıldıktan sonraki hayatlarının işe giriş ve mesleki tecrübelerini öğrenmeye yönelik bulgular bu başlık altında sunulmuştur.

4.3.1. Katılımcıların Kurumdan ayrıldıktan sonra memuriyete geçiş süreçleri

Kurumda belirli bir süre kaldıktan sonra ayrılan katılımcıların işe yerleşene kadar olan süreçte ve işe girişlerindeki yaşadıkları bütünleşme aşamalarını öğrenmek adına katılımcılara ‘Memuriyete geçiş sürecinizden bahseder misiniz?’ şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Verilen cevaplar iki kategori altında toplanmıştır: Doğal Sürecinde Memuriyete Atanma ve Farklı Yollarla Memuriyete Atanma

Doğal sürecinde memuriyete atanma kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Okulu bitirdikten sonra Milli Eğitim’de ücret karşılığında öğretmen olarak çalıştım. Daha sonra bakanlığımız bir alım gerçekleştirdi. Biz o sınava girdik başvurduk, sınava girdik başarılı olduk ve atamamız oldu.” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Kurumdan çıktıktan sonra kendi imkanlarımla iş buldum. Konfeksiyonda çalıştım efendime söyleyeyim tuhafiyede dediğiniz dükkanlarda çalıştım. Resepsiyona baktım çalıştım. Şeyden iş teklifleri geldi. Çimento fabrikasına gittim. Van çimento fabrikasına gittim. Orada sınavı kazanamadım. Ondan sonra tekrar bir sınav daha geldi. Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü’ne gittim. Orada teknisyen olarak sınava girdim. Yazılı ve sözlü olarak sınavı kazandım geldim bu şekilde.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Doksan altıda mezun oldum. Doksan altıda mezun olduğum gibi benim koruculuğa başladım. Beş yıllık bir süre zarfında koruculuk yaptım. İki binler ben memuriyette döndüm. Dönerken ıı yani artık anladım ki sorumluluk altında olduğumu o zaman tabii ki ben memnuniyetle karşıladım. Size dedim halen de memnunum. Sınava girdim o yıl o zaman sınavdı zaten sınavı geçmeden yani almıyordu.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Memuriyet, işte burada form A doldurduktan sonra Ankara’ya gittim ben. Peşinden orada daire başkanlığımız Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığıyla görüşmeye gittim. İlle bir an önce, çünkü yani yapacak başka bir şeyimiz yok sokaktayız. İş yok güç yok köyüme de dönemedim ve gittiğimde de yurt arkadaşına ben mezun olmuş biriyle gittik. Bizi İstanbul’a yönlendirdi ve gittik orada TEKEL Genel Müdürlüğü’nde işe girdik. Ondan sonra tekrar özelleşene kadar oradaydık. 2006 Tekel özelleşti oradan Bingöl’e geri valiliğe geldik devam ediyoruz.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Ben evlendikten sonra 16 yaşındaydım. 18 girince gittim yetiştirme yurduna dedim, bir form göndereyim Ankara’ya işe gireyim. Dediler senin koruma kararını silmişim. Ya şunu koruma kararımı tam ben evlendiğimde yani bir insan sorar, bir yazı gönderir, bilgi verir ya bak sen evlendin yurtta gelmiyorsun bu haldeyken bu haklar baktım olmuyor, Allah sizden ondan razı olsun bir tane sosyal hizmetler uzmanımız Gazi Ekici vardı. Karlıova’da valla gittim onun yanına dedim gazi abi hani mesela böyle ben şimdi dedim annem tek evdeydi. Artık 16 yaşındaydım gidip dayımın kızını bana istedik. Diyor ben görmemiştım yani küçükken görmüşse...Kırmadım he hatırlamıyorum dedim evlendirdi beni. Dedim 2 yıl gelmedim. Bana tebligat etmeden bilgi vermeden kaydımı sildiler valla bir dilekçe yazdı gittim vali yardımcısına. Vali Yardımcısı baktı dedi oğlum sen yurtta kalamazsın. Dedim Sayın Valim ve yurtta kalmak için değil ben işe girmem için yani ben ailemin sorunlardan dolayı ben bana bir bilgi verilmeden şey oldu bana. Sağ olsun Allah ondan da razı olsun imza attı yani gittim tekrar gazi abinin yanına bir karar yazdırdı kararı gönderdi mahkemeye mahkemeden koruma kararımız çıktı artık yıl sonu devri oluyor artık 18 bitiyor Adnan Coşkun aradı beni dedi bir hafta 10 gün yurtta kalman lazım belki kontrol gelirler dedim sıkıntı yok ona gittim bir 10 günde kaldım böyle evli olarak yurtta kaldım neyse ondan sonra yıl devri olunca bitiminde sonra formu gönderdik Erzurum Atatürk Üniversitesine bir yazı geldi oraya sınava girmem lazımdı sonra öğrendim Bingöl İl Sağlık Müdürlüğü’ne kadro gelmiş.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Formu doldurdum. Hocam burada İl Müdürlüğünde 18 yaşında olduktan sonra form A doldurduk. Ondan sonra bana adres senin adresine şey gelecek hangi kurumlara işe girebileceğini yazısı gelecek onların sınavına gireceksin. Yurt

çocuklarına özel olarak yapılan sınav olduğunu söylediler. Form A doldurdum. Milli Eğitim geldi, gittim kazanamadım. Müracaat başvuru daha çok olduğu için kazanamadım. Ondan sonra 98 yılında da maliye gelmişti. Ankara'da Maliye Bakanlığı'nda yetiştirme yurdu öğrencilerine has sınav yapıldı. O sınavda yazılıyı kazandım sözlü mülakata çağırıldılar. Sözlü mülakattan sonra da beni Van'a atadılar Van'da çalıştım.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Bitirdikten sonra KPSS sınavına girdik. Yüksek tahmin etmiyorum ama beklenenden iyi bir puan aldım. Haziranda mezun olup Eylül'de iş başı yaptık Millî Eğitim Bakanlığı'nda öğretmen olarak.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“Ben askerdeyken bir evrak geldi bana. Benim kendi adıma İstanbul'a. Aşağıya indim yani bana bizim bölük komutanı böyle böyle bir durumun olduğunu söyledi. Ben sana izin vereceğim git dedi. Tamam dedim. Ben dedi zaten yetiştirme yurdunda çocuk yuvasına büyüdüğümü söyleyince işte hani bana hemen ertesi gün bir izin verdi. Çıktım otobüse bindim buraya Bingöl'e geldim. Burada İl Milli Eğitim Müdürlüğü sınav açmıştı. Zübeyde Hanım ana sınıfın orada o sınava girdim. Sınavdan da iyi çıkınca biz Milli Eğitime gittik. Milli Eğitim'de arkadaşlar işte orada ben kendim söyledim. Dedim ki ben silah altındayım askerim dedim. Oranın o zamanki Şube Müdürü şimdi hatırlamıyorum ismini bana dedi ki sen silah altındasın olmaz dedi. Sen dedi, haklı hakkın başkasına geçer sen silah altından sonra silah altından çıktuktan sonra da zaten sana tekrar kadro gelir. Oradaki hakkımı şöyle söyleyeyim böyle ayak üstü benden sonraki arkadaşıma devrettim. Hatta 2 kişiydi bana dedi kim olsun bende dedim bu olsun. Dedim ya öyle gelişti. Ondan sonra sağlıktaki şey ondan sonra askerliği bitirdikten sonra tekrar geldi bana, tekrar geldi o şekilde.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Ben 2005 mezunuyum. Ondan sonra 2008 in sonlarına doğru atandım ondan önce birkaç tane sınava girmiştik sınavdan hatta olumlu da puan almıştım mülakatlarda hep kalmıştım en sonunda işte Sağlık Bakanlığına sınava girdim sınavı kazandım böyle girdim ya.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“18 yaşına girdim liseyi bitirmiştik. 18 yaşına girdim ve liseyi bitirmeden önce 6 ay kalmıştı lisenin bitmesine ama yurttan çıkarıldım. Gerekçe yaşım dolmuştu. Ev tuttuk 4 kişi çalıştık mecburen kafede falan çalışıyorduk. Sonra ekstradan 2 ay sonra devlet yardım vermeye başlamıştı. O zamanın ismiyle kısaltması neydi bilmiyorum şey SED 250 TL falan alıyorduk. 4 kişi kaldık lise bitti sonra üniversiteye gittim o süreçte atanmayı bekledim üniversiteyi okuduğum üniversitemin birinci yılını bitirdim sonra tercih yaptık atandım form doldurmuşum.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Yurttan çıktuktan sonra 2 yıl geçti askere gittim geldim. Askere gittim geldim ondan sonra Milli Eğitim sınav açtı 3 defa Milli Eğitim sınavına girdim kazanamadım. Dördüncü defa Maliye Bakanlığında sınava girdim kazandım. Sınava giriyorduk sınavı kazanıyorduk bu defa mülakata çağırıyorlar. Gidiyorsun eğer sen mesela yarın 200 kişi istiyorlarsa 180 kişi kazanmış artık formalite gibi oluyordu atanıyorduk.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

“Mezun oldum. Memurluk aklımın ucundan bile geçmiyor. Bazen şey, dedem arıyor diyordu oğlum kâğıt gelmiş falan yerde sınava girmen lazım. Meğerse millet o dönem öyleydi yani şu anki gibi kura değildi. Yani mesela torpilin oldu mu hani o zaman alıyorlar bende birkaç kere söyleniyordum gidiyordum sınava torpili olanları almışlar ya da sınavla mı alıyorlar mülakatta sanırım vardı tabi biz sınavı geçememiş olduğumuz için mülakata hiç girmedik öyle söyleyeyim. En son hatırladığım kadarıyla birkaç kere Ankara’ya gitmişim ben. Bu Kara Kuvvetleri Komutanlığından çok geliyordu. Şeye böyle memurluk için birkaç defa gittik yine bizi almadılar. Doğuluyuz diye büyük ihtimal orada öyle düşünüyorum. Çünkü hep başkaları oldular. Sonradan Sağlık Bakanlığı işte biz 2009’un sonlarıydı bir sınav açtı galiba 300 kişi alacaklar Türkiye geneli. Biz oraya gittiğimizde herhalde 120 - 130 kişiydik işte hepsi alındı aynen 2009’un sonlarıydı yani 2010’un ocağında başladım işe. O şekilde şey oldu. Yani o şekilde başlamamız oldu.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

“Ben yaş itibarıyla lise ikide yetiştirme yurdundan çıkarıldım. 18 yaşına girmiştim. Yani okula geç başladığım için 20 yaşında liseyi bitirdim. Ben süreçten bahsetmişim size, anneden dolayı... Sizde 4 yıldır o zaman Yök’e bağlıydı 2 yıl dışarıdan okuduk zordu, gerçekten zordu. Hayatımın en zor dönemleri o 2 yıldır biraz 2 yıl kalmıştı yani 4 yıl olsaydı ya da 3 yıl olsaydı ben okulu bırakmışım bırak yani onun aynen onun için bir öğrenciyi koruma kararıyla dahi olsa dışarı çıkarırken okulu işte yaşı doldu bi çıkaralım anlayışına girmeyelim. O çocuk ekmeğini alana kadar o çocuğu korumaya yönelik davranılsa daha iyi olur. Ben onun sıkıntısını yaşadım. Çünkü dışarıda annen baban yok kimse yok. Okulu bitirdikten sonra İstanbul’a geçtim. İstanbul’da özel bir hastanede çalıştım. Acilde çalıştım. Ondan sonra sınav açıldı. Sınava girdik. İlk sınavda yerleştik. Zaten sınav da sanki formalite. Acil tıp teknisyeniyim ben. Daha fazla kadro var daha az kişi girmişti. 31 kadro açtılar 30 kişi sınava girdik. Herkes işe girdi.” (K14, Erkek, 42, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların Kurumdan ayrıldıktan sonra hemen işe giremediklerini, atanmak için uzun süre beklemek zorunda kaldıklarını bu aşamada çok

zorluk çektiklerini çeşitli işler yaptıklarını göstermektedir. Katılımcılar yine kendileri gibi Kurumdan ayrılan kişiler içinden sıralamaya tabi tutulmak suretiyle sınavla atanmışlardır.

Farklı yollarla memuriyete atanma kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Ben mezun olduğumda yurttan 17 yaşlarında falandım herhalde. O zaman bir duyum almıştım. İşte 17 yaşında olanlar kazayı rüşt kararıyla mahkemeye verip işte mahkemeden üst karar aldırıp onunla işe başvuru yapılabilir diye duyum aldım. Gittik yaptık onu kazayı rüşt kararını aldık. Sonradan Aile ve Sosyal Politikalarda form doldurduk işe başvuru formu mu ney şu an hatırlamıyorum sonuçta çıktı. Valilikte burada evet Bingöl Valiliğinde veri hazırlama kontrol memuruyum. VHK. diye anılır. Akabinde bir süre sonra sınava girdim şef oldum. Şey ettikten sonra bu sefer müdürlük sınavları açıldı. Onlara girdim müdür oldum.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

“KPSS sınavına girdim. Yüksek öğrenim görme tercihim vardı. Yurttan bağımsız oldu. Ben lise evresinde özellikle yüksek öğrenim düşündüğüm için daha çok ona yönelik liseye gitme yönünde ve talepte bulundum. Herkesi meslek lisesine yazıyorlardı. Kurumun herhalde politikası bu yöndeydi o dönemde. Misal Anadolu öğretmen lisesine yerleşme imkânı olan çocuklar bile meslek lisesine yazdırıyorlar. Ancak meslek lisesindeki mesela kontenjan dolar artık yazdırma imkânı yoktur o zaman bir liseye yazdırıyorlardı. Şimdi Muş Sağlık Müdürlüğünde avukat olarak çalışıyorum.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların doğal süreçlerinin yani 18 yaşını doldurduktan sonra sınava girip, sonra kendileri gibi Kurum çocukları içinde bir sıralamaya tabi tutularak atandıklarını göstermektedir. Belli başlı şartları sağlayan Kurumdan ayrılan çocuklar her şartta memur olarak yerleştirilmişleridir. Bu durumu başvuru sayısından fazla açılan kadrolardan anlamak mümkündür. Yine katılımcıların verdiği cevaplardan çıkan sonuç; nadir olarak Kurumdan ayrılan çocukların doğal süreci dışında yasal düzenlemelerden yararlanarak veya kendi imkanları ile de memur olabildiklerini göstermektedir.

4.3.2. Katılımcıların Kurumda kalmaktan dolayı edindiği mesleki yaşantısında herhangi bir avantaj elde edip etmediğine dair bulgular

Normal bir ailede büyüme ve Kurumda büyüme arasında ve bireyin yaşantısında özellikle mesleki sosyalleşmesinde ne gibi etkileri vardır sorusundan hareketle araştırma kapsamında ‘yatay ilişki’ diye adlandırdığımız diğeriyle kurduğu münasebetten tatmin olan ve karşıdakini de tatmin eden yaşantıların olup olmadığı ekseninde katılımcılara ‘Kurum çocuğu olmanızın işyerinizde size sağladığı avantajlar olduysa bunlardan bahsedebilir misiniz?’ şeklinde bir soru sorulmuştur. Verilen cevaplar iki kategori altında toplanmıştır: Avantajı Olmama ve Avantaj Olma.

Avantajı Olmama kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Yok avantajlar getirmedi. Yani aksine işe girişte evet ama o sonrasında ben onu hiç şey yapmadım.” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Kesinlikle hayır. Yani Bakanlığımız bu konuda her ne kadar çalışma yapıldıysa da kurum olarak hiçbir zaman dile gelmedi. Anılmadığı gibi herhangi bir hizmet sunmadı.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Yurt çocuğu, olmadı iş yerinde yok.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Avantaj değil.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Bir avantaj yok yok yok olmadı.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Bu işe girdiğimizden başka bir avantajı yok. Yani sadece işe girdik. Biliyorlar da sizin kuruluşlardan mezun olduğunuz iş yerinden, iş yeri biliyor her çalıştığımız yerde biliyorlar zaten.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“Normal vatandaştan hiçbir farkımız yok.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Yo yo herhangi bir avantaj olmaz. Yani bir destek anlamında bir işte yol gösterme ya burası şimdi şöyle bir şey burası Bingöl’ü olduğu için küçük şehir aşağı yukarı herkes birbirini tanır. Belki büyük şehirlerde olsaydı böyle hani hassas insanlara denk gitseydiniz olabilirdi de. Bizim insanımız zaten aynı yani çok değişen bir şey olmadı.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

“Ben kendim şahsen öyle bir yaklaşım bana gelseydi ben kabul etmezdim. Gelmedi, gelse de ben kabul etmezdim. Çünkü niye kabul etmezdim? Devlet seni okutmuş, sana iş vermiş, bence avantaj hiçbir şey oradaki memurdan beklemem. Çünkü niye?”

ben iş sahibiydim. Orada ben aldığımı hakkıyla kazanman lazım.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

“Gocunmuyorum. Her yerde söylüyorum. Bizim yurt sendikası var ona bile başkanlık yaptım bir dönem. Yani bir gocunmam yok, saklayanlar var ama ben saklamam bu şekilde bir yaklaşım ya da izlenimi vermedim. Dik durdum yani öyle söyleyeyim.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

“Destek hiçbir yetiştirme yurdu çocuğuna verilmez, verilmedi de.” (K14, Erkek, 42, lisans).

“Yani iş ortamında pek yurt çocuğu olmam noktasında bilgi sahibi olan yok ya da çok azdır. Ben açıkçası hani o noktada merhamet noktasına çok talepkâr olmadığım için yani bu noktada ifadede bulunmuyorum.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların Kurumdan ayrıldıktan sonra memuriyet hakkından yararlanarak iş sahibi olmanın çalışma ortamında bir avantajının olmadığını düşündüklerini göstermektedir.

Avantajı Olma kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Evet yani tabi ki aidiyet duygusu vardır. Yani aynı yerden mezun olduğum için tabi bana daha farklı bir gözden bakıp öğrenirsin. Kendi evindeymiş gibi imkanlar bulduğumuz için çalıştım yani o bana bir avantaj sağladı.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Evet bunun çalışma ortamında çok büyük faydası oldu. Çünkü biz orada yetişince her ortama ayak uydurmaya çalıştık. Mesela askeri eğitim ben orada sanki yetiştirmede olduğu gibi rahat davrandım. Hiçbir zorluğunu çekmedim. Oradan işe geldim iş ortamına insanların içindeyim ama rahatım seversin çünkü yetiştirme yurdunda bireysel yetiştiriyorsun. Yani kendini öyle bir yetiştiriyorsun ki her ortama ayak uydurabilecek şekilde bu da gayet faydalı oldu yani.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Faydası şöyle; öğrencilerim arasında maddi imkanları yetersiz olan yetim veya öksüz olan öğrencilerime karşı empati duyma yeteneğim gayet iyi o konuda avantajını gördüm tek bu avantajı var.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların Kurumdan ayrıldıklarından dolayı elde ettikleri memuriyette, Aile ve Sosyal Hizmetlere atanarak yetiştiği kuruluşlarda memur olarak göreve başladıklarından dolayı avantaj olarak görmektedir.

4.3.3. Katılımcıların kurum çocuğu olmaları dolayısıyla meslekî yaşantıdaki olumsuz tecrübeleri

Kurum çocuğu olmanın meslekî hayatta getirdiği dezavantajları öğrenmek amacıyla katılımcılara ‘Kurum çocuğu olmanızın işyerinizde size sağladığı dezavantajlar olduysa bunlardan bahsedebilir misiniz?’ şeklinde bir soru sorulmuştur. Verilen cevaplar iki kategori altında toplanmıştır: Dezavantaj Yaşamama ve Dezavantaj Yaşama.

Dezavantaj Yaşamama kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Yok olmadı, yaşamadım yok.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Herhangi bir zararı olmadı fayda da. Tabii ki bizim elimizde başarı. Vizyon misyon bir hizmetlerimiz adı altında genel bakış açısından öyle görünüyor. Ama hiçbir tanesi yerine getirilemiyor. Yani neyin ne yazık ki ııı fayda başarı kişinin elindedir. Nasıl görünmek istersin öyle devam edersin.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Şimdi dezavantaj. Şöyle bazı toplumlarda bazı arkadaşlar bunu yurttan çıktığını söylemezler gizlerler. Nedir işte insanlar hor görür dışlar bilmem ben bunu hiç yaşamadım. Her girdiğim ortamda şu an 54 yaşına geldim hâlâ ben yetiştirme yurdundaki hizmetlerle bu duruma geldiğimi gururla söylüyorum. Ama dernek başkanı olmama rağmen çoğu kurumlarda yurt öğrencisi mi değil mi diye tereddütle baktığım insanlar var. Söylemezler gizlerler bunu neden o tavırla onu da anlamam yani.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Şimdi özellikle yurt çocuklarında şunu diyorlar. Yurt çocuğu geldi mi sorunlu geliyor. Yurt çocuğu sorun getiriyor. Yurt çocuğu problemlidir. Yurt çocuğu işte ön yargı müthiş bir şekilde var. Ama oysaki gerçekten bana sorarsan bizim şu an çalıştığım Bingöl defterdarlığında çalışıyorum. Hani yirmiye yakın yetiştirme yurdu öğrencisi var. Bingöl Defterdarlığında yetiştirme yurdu ayrıştırması yapmadan desen ki bu binada en güvendiğiniz içerideki kuruluş müdürlerinden ve öbürlerinden yani bir anket yapılırsa. En güvenilir ilk 10 kişi kesinlikle yurt öğrencisi çıkar. Güvenliğiyle, dürüstlüğüyle, samimiyetiyle, işe bağlılığıyla bunu samimi söylüyorum. Yani binada şu an anket yaparsan en sağlam en dürüst kişiler kim? Verilen isimlerin içerisinde en az 10 tane yurt çocuğu çıkar .” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Meslek hayatından ziyade üniversite okurken arkadaşlarım benim bu kurumda olduğumu biliyorlardı. Dolayısıyla bana şu gözle bakıyorlardı. Hani sen garantilemişsin, sınava bile çalışmana gerek yok sembolik olarak okuyorsun buradasın rahatsin. Ama biz öyle değiliz. Bu düşünceler bende olumsuz bir etki bırakıyordu.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“Bazı arkadaşlarımız var misal demin bir arkadaşın ismini verdim misal biz Kadın Doğum Hastanesi’nde çalışırken orada bazıları utanıyordu bu durumdan. Hani yetiştirme yurdu çocuğu olduğundan dolayı. Yani misal bazen anılarımızı yan yana gelince anlatıyorum, işte Yunus biz falan işte o tarihte çocuk yuvasındayken bana işte hani ondan sonraki biz o mevzu konuştuktan sonra ondan sonra tek kaldığımızda ya işte yetiştirme yurdundan bahsetmesen demiştir şey olmuştur.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Hiç yok dezavantajı olmadı. Olumsuz bir şey hiç olmadı.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

Araştırmacı - Bu yurt çocuğudur dedikleri zamanlar oldu mu?

“Yok hiç olmadı. Olsaydı üzüldüm. Hani böyle bir şeyin söylenmesi, gerçi oldu. Tabii doğrudur zaman zaman onlar söylendi de ama art niyetten değil. Hani işe giriş şekli sorulduğu zaman işte yurttan diye cevaplardım.

Araştırmacı - Anlaşılma anlamında mı söyledin?

“Aynen aynen yoksa hor görme ya da işte yaftalama anlamında değil böyle bir şey yok.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

“Yani genel olan o yani yurt çocukları iyi olmadığı için hep eleştirirler. Haklı bir şekilde oldu mu oldu oldu. Ama nasıl personel haklı bir şekilde mesela başkaları kötüdür. Ama işte bunlar yüzünden iyi olanları çok hoş karşıladılar, kötü olanları kötü karşıladılar. Eğer hepsini kötü karşılanmıyorlardı. Ben hiçbir zamanla demedim ki ya ben yurttan okumuşum gelmişim. Ben iyi ki öyle bir şey düşünmedim. Çünkü niye? Sen orada aldığını hak etmek zorundasın.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

“Hayır onu hiç görmedim. Çünkü herkes kamu kurumunda çalışan bir memur gözüyle baktıkları için şey yapmıyorlar.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların genellikle Kurum çocuğu tanımlamalarında iş yerlerinde bir olumsuzlukla karşılaşmadıklarını bazen diğer çalışanların yurt çocuğu olduklarını bilmediklerini buna gerek görmediklerini dile getirmişlerdir.

Dezavantaj Yaşama kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“İş yerinde mesela personeller bilmiyorum sonradan öğrendiler. İşte kimi bize laf çakıyordu. İşte bunlardan adam olmaz yurt çocuğudur oradan gelmiş bu şekilde laflar. Evveldi öyle yani oluyordu. Ama biz onlardan daha merhametliyizdir. Daha şey, insanlara daha iyi davranıyordum.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“İlk zamanlarda küçümsemek insanlar tarafından sana söylenmez ama o acıma hissini aşlamaya çalışırlar sana. Yurttan çıkmışsın zorluk çekmişsin gel bir çay benden olsun gibisinden basit örnekti. Halbuki ikimizde aynı kişileriz. Aynı maaşı alan insanlarız.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Yetiştirme yurdu çocuğu nedeni nedir bilmiyorum ama aile ortamını görmediği için hep böyle bir eziktir, böyle bi içine kapanıktır. Yani okuduğum dönemde de bu böyleydi. Çalıştığım dönemde de bu böyleydi. İlk zamanlar, şimdi öyle değil tabii bir ötekileştirme olayı vardı. Yani vardı, nasıl anlatılır bilmiyorum ama vardı.” (K14, Erkek, 42, lisans).

“Önyargılı olanlar olabiliyor. İşte yurt çocuğu, yurt mezunu olunca kendince değerlendirip o şekilde bakanlar olabiliyor. Her zaman insanların herhangi bir kötü sonuç için bir bahanesi olabiliyor. Yani her durumda olabiliyor, hani şeyde mesela ilk yerleştiği yerde hani samimi olduğun iş ortamındaki arkadaşlarım mesela biliyordu. Başımıza bela ediyorlar diye düşüneni bile vardır.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların bir kısmının bazı çalışanların yetiştirme yurdu çocuklarına karşı ön yargılı olduklarını, bu nedenle katılımcıların diğer çalışanların etiketleme ve ötekileştirmelerine maruz kaldıklarını göstermektedir.

4.3.4. Katılımcıların çalıştıkları yerdeki insanlarla ve toplumsal hayatla bütünleşmeleri

Katılımcıların memuriyet hayatlarında çevreleriyle bütünleştiklerinin bir göstergesi de kurumdaki yaşantılarının iş dışında arkadaşlığa dönüşmesi veya işyeri dışından arkadaşlıklarının bulunmasıdır. Bu durumu öğrenmek adına katılımcılara ‘Çalıştığınız kurumda, kurum dışında da devam ettirdiğiniz dostluklarınız oluştu mu?’ şeklinde soru sorulmuştur. Verilen cevaplar iki kategori altında toplanmıştır: Arkadaşlığı Kurum Dışında Devam Ettirme, Arkadaşlığı Kurum Dışına Taşıyamama.

Arkadaşlığı Kurum Dışında Devam Ettirme kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Kurumun dışında evet birbirimize gidip geliriz ailece. Genelde her dönemde olmuştur.” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Aynen devam ettirdiğiniz arkadaşlıklarım vardı evet evet oldu tabii ki yani görüştük oturuyorduk sohbetir ailece gidip geliyorduk.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Aile bireyleriyle normal bir şekilde görüşüyoruz ailece görüştüklerimiz var bu yönde bir sıkıntımız yok.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Evet yeni dostluklar edindim tabii ki yani sadece yurt öğrencileriyle değil tabii hastanede artık arkadaşlıklar dostluklar edindik.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Tabii ki gerek çocukluk yıllarına gerekse okul ortamında çok sayıda iyi arkadaş edindim.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“İş yeri arkadaşlarımla oluştu Diyarbakır’da oldu Diyarbakır’da çalıştım ben Siverek’te çalıştım halen görüştüğüm arkadaşlarım dostlarım vardır.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Evet hâlâ da var. Hani o gördüğün fotoğraftaki herkesle görüştüm evet bunların dışında normal hani dışarıdan arkadaşlarım da çok.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Yani şöyle söyleyeyim hani dediniz ya kuruluştaki çok iyi ilişkiler bunun dışında iş yerinde de iyi ilişkiler kurduğumuz arkadaşlarımız oldu tabii tabii.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

“Arkadaşların dostlarım oldu hem çalıştığım yerde İzmit’ten buraya İzmit’te daha çok oldu buradan buradaki mesela memurlukta hiçbir şey alamazsın affedersin özür diliyorum ot gelirsin saman gidersin ama büyük şehirlerde birçok şey kazanırsın sosyal mesela şöyle bir örnek müdür buradan sana bir iş verir memur gelir der boş ver s.ktir et yapma sana batıdaysa memur der işini yap başımı eğme yani işin hakkını ver işin hakkını ver ondan dolayı mesela ben batıyı daha çok yani tercih ederim.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

“Yuvadaki çocuklarla zaten iletişimim devam etti ama dışarıda arkadaşlar olarak dünya o anlamında sıkıntı yaşamadık yok.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

“Tabii tabii herkes dostum.” (K14, Erkek, 42, lisans).

“Tabii tabii çok fazla.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların çoğunluğunun arkadaşlık ve dostluk kavramlarını önemsediklerini ve Kurum dışından da arkadaşlık ilişkileri kurduklarını göstermektedir.

Arkadaşlığı kurum dışına taşıyamama kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Eski muhabbeti sen ben devam ediyor görüştüğümüz ortam arkadaşlarımız şu an hepsi devlet memuru hepsi kamuda çalışıyor böyle bir gidip geliyoruz hayır yani bugün öyle bir ortadayız şu an yani ailenin öz aile ile pek fazla iletişim yok ben ne bileyim o konuda baya genel anlamda zayıf.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Var kesinlikle çok çok var ama yurt ben yurt arkadaşım demiyorum kardeşliği diyoruz biz orada biz yurttaki kim mezunlar onlar başka onlar kardeşler yani çünkü Biz de geçen gün atanmış bir tanesi eş durumundan geldi Ankara’dan oturduk konuştuk muhabbeti açıldı bayan şey yurt öğrencisi yurt öğrenciliğinden gelmişti yurttaki şey geldiği için ben hemen çektim yanıma dedim bak biz de yurttasımız 34 kişi oradaydık biz artık sende bizim kardeşimizsin bir sorun olduysa direkt bize geliyorsun tamam abisi olarak hala da ilişkilerimiz devam etti.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Yani genellikle biz eski yetiştirme yurdu öğrencileri görüşüyoruz hani ekstradan çok fazla yok çok az var mesela çevre genelde çevremiz hep yetiştirmeyi öğrencileri eski arkadaşlar bize sağladığı en önemli şey odur zaten.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların bazılarının toplumsal bütünleşme anlamında kendini yakın gördüğü Kurumdaki arkadaşları ile sınırlı tuttuklarını göstermektedir.

4.3.4. Katılımcıların otorite hakkındaki tecrübeleri ve Kurum içindeki iş tatminleri

Kurumda da idareye karşı sorumlu olan Kurum çocuğunun yönetim hakkındaki tecrübeleri ve bu durumun memuriyetine yansımaları şekli ile otoriteye karşı kurduğu ilişkinin içeriği ve düzeyi önemlidir. Çatışma çatışmayı mı getirmektedir yoksa katılımcı alternatif bir iletişim şekli kurmuş mudur? Sorularına cevap bulmak için katılımcıya ‘Çalıştığınız kurumda amirleriniz ile anlaşmazlığa düştüğünüz durumlar oluyorsa bunlardan bahsedebilir misiniz?’ şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Verilen

cevaplar iki kategori altında toplanmıştır: Amirleri ile Sorun Yaşama ve Amirleri ile Sorun Yaşamama.

Amirleri ile Sorun Yaşama kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Evet oldu. Çok olmuştur. Ya mutlaka her dönemde olmuştur. Hayır sizden bahsetmiyorum. Sait Bey’le oldu. Şimdi bahsettiğim kişiyi ben o zaman öğrenciyken o bizim müdürümüzdü daha sonra ben yurttan müdür iken o oraya geldi şey oldu öğretmen olarak yanımıza geldi yani bizlik bir şey yoktu da.” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Çok oluyor. Yani ben şu anda 30 yıldır kurumda çalışıyorum. Birçok müdürle çalıştım. Anlaşamadığımız durumlar var oldu sıkıntılar oluştu temelinde biraz biraz bizde artık nasıl söylesem dik kafalı mı diyeyim yani biraz belki konuşmalara karşı biraz dayanamıyordum. Sıkıntılar yaşıyordum. Onun o konuda evet.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Tabii zaman zaman oluyor. Bu iş ortamıdır yani her amirle anlaşamayabilirsin normal görüyorum.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Yani şöyle bir şey ben hiçbir gün görevde itiraz etmeyen bir insandım bana ne görev verildiyse yaptım. Ama amirler genelde, ben orada 30 yıl doğum hastanesinde çalıştım genelde çalışan insanları yani daha çok işine yöneleni eziyorlar.... Mesela bir gün bi Müdür, o da bizim yurt kardeşimizdi. Ben acilde nöbet tutuyordum bana dedi hem mesaiye gel ihtiyacımız var hem de acilen nöbet tut. Dedi sende nöbet parası alırsın tabi ben devam ettim. Sonra birkaç tane tıbbi sekreter hanım ya insan bir insana teşekkür edeceğine, dedi A.... T.... İhtiyacımız sana kalmadı artık mesaiye gelmesinler. İsim vermek önemli değil yani o derece yani ben mesela 30 yıl doğum hastanesinde çalıştım hep çalışan eziliyor. Yani çalışmayan daha iyi ben bunu gördüm.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Şimdi 5 parmağın beşi bir değildir. Hocam şimdi ister istemez ee çalıştığın ortamda iyi yönleri de oluyor kötü yönleri de oluyor. Hani anlaşmazlık yönleri olduğum amirler de var çok iyi bir şekilde anlaştığım amirler de oldu evet.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Çok fazla olmadı. Yani nadiren, bir ya da iki örneği vardır. Onlarda da Amir’in aşırı titizliği, yani ondan kaynaklı.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“Bizim idareciler, yani biraz yurt çocuklarına biraz böyle hani güvensiz bakarlar. Böyle nasıl söyleyeyim, yani bir normal bir memurla onu bir kefeye koymazlar. Bu herkes için geçerli değil. Bu müdür oranın idarecileri için de geçerli değil hani nasıl söyleyeyim bazıları bunu kırarlar kırıyorlar da kırıyoruz da. Benim karşılaştığım tek olumsuzluk diyeyim. Kaçırdım orayı dedim ya ben ilçe Milli Eğitim müdürünün yanına gittim meramımı anlattım. Bakın dedim annem yeni vefat etti 2 ay oldu benim kız kardeşim abim gilde kalıyor kız kardeşim bensiz yapamıyor. Benim Diyarbakır’a gitmem lazım. Tayinimi verin benim abimler orada benim oraya gitmem lazım. Kız kardeşimle ben burada hani tamam ben buralıyım ama onlar da buraya gel gel diyorlar büyüklerimiz sonuçta. Ben gitmek istiyorum. Bana tek kelime etti hayır.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Çalıştığım yerde işte anlaşmazlığa düştüğüm durumlar oldu. Bir kişiyle tek oldu. Onun dışında misali önceden çalıştığım bu okuldan önceki çalıştığım yerde bir amirimiz ile. Şu an amirim değişti. Hem mesela ben ona başkan derdim o bana dostum derdi. Öyle bir iletişimimiz vardı. Şu anki amirle sürtüşmüştüm çok baskın ve nezaketsiz biri durmadan bana batmasıyla adı otoriter değil de çok böyle nezaketsiz insanlar var ya gözünün içine bakarak burnunu karıştırır öyle nem kapınca bir süre sonra tartıştım. Sorun yaşadık evet.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Anlaşmazlığa düştüğüm durum yani bir tanesi vardı. O da çocukları yoktu. Yani o ne diyalog vardır. Ne memurlarla yani. Hatta bir tanesi de gelmişti diyordu ben kellemi koltuğunun altına almışım yanmışım burada müdürlük yapmak vergi dairesi Müdürlüğünde çalışıyor. Mesela vatandaş gelir edersin sen geldin ne yaptın müdür orada boş boş oturuyor. Hiçbir iş de yapmıyor hiç kimsenin yüzünü görmek istemez.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

“Çok fazla. Şimdi yetiştirme yurdu çocuğu kim ne derse desin bir kere acımasız bir hayata tek başına girdiği için eyvallahı yoktur kimseye. Yani ne kadar yaş ilerlerse ilerlesin hiç kimseye eyvallahı yoktur. Bende böyleydi hala adım bu böyle ama devlet malına da sanki kendi babasının malıymış gibi böyle bir sahiplenme olayı var. İçgüdüsel olarak var bu bende. Çok fazlasıyla var bundan dolayı birkaç amir ile ters düştük.” (K14, Erkek, 42, lisans).

“Oluyor. Yani insan haliyle olabiliyor yani o uyuşmazlık hali oluşabiliyor.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar; katılımcıların çoğunun amirler ile amirlerin yanlış tutumlarından dolayı veya kendilerinin dik başlı olmalarından dolayı sorun yaşadığını

dile getirdiklerini göstermektedir. Bazı katılımcılar bu çatışma durumunu Kurum çocuklarına karşı amirlerin tutumundan kaynaklı görürken bazı katılımcılar da bunun olabileceğini iş yeri ilişkilerinde normal olduğunu belirtmişlerdir.

Amirleri ile Sorun Yaşamama kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Onlarla bir sıkıntımız olmadı. Genel iletişimimiz sıcak net birbirimizi yanında bir ekip ve çözüm çözümü sadece bugünküler için değil daha öncekiler için de söylüyorum. Öncekiler de aynı şekilde ben bu konuda hiç problem yaşamadım acaba bende bir problem olmadığını düşünerek yaşamadım diye düşünüyorum.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Yok hiç olmadı. Bizim hastanenin müdürü zaten eski yurt öğrencisi sizi anlıyor ve evet şu an bir sıkıntı yok yani.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“Yani amirlerle hiç çatışmam da olmadı. Bugüne kadar tartışmam da olmadı.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların küçük bir bölümünün amirleri ile sorun yaşamadığını göstermektedir.

Katılımcının iş arkadaşlarıyla en çok hangi konularda çatışmaya girdiğini tespit etmek amacıyla katılımcılara ‘Çalıştığınız kurumda iş arkadaşlarınız ile anlaşmazlığa düştüğünüz durumlar oluyorsa bunlardan bahseder misiniz?’ şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Verilen cevaplar üç kategori altında toplanmıştır. Birinci kategori İşyerindekilerle anlaşamama, ikinci kategori İş Ahlakı Sorunu, üçüncü kategori ise Uyum Sağlamadır.

İş yerindekilerle anlaşamama kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Fikirler uyuşmuyor bazen yani olmuyor. Bence doğal hayatın anlamı bunlar, olur bugün olur yarın da o herkes için geçerli” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“İllaki oda arkadaşlarımla oluyor. Yani bazı konularda anlaşıp bazı anlaşamazdık. Bundan önceki birimde önceki şeydeyken doğum hastanesindeyken 6-7 kişi bir odada çalışıyorduk satın almada. Orada problemler oluyordu. Her insanın olduğu gibi.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Sizi seven personel de olabiliyor, aynı şekilde sizi sevmeyen personel de olabiliyor. O şekilde olabilir. 10 yıla yakındır bu birimdeyim hiçbir zaman yerimi değiştirmedim. Hep aynı yerde çalıştım. Arkadaşlarım da tayin olan gitti öyle yani yeni gelen olur sürekli aynı arkadaşlarla çalışıyoruz.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

İş ahlakı sorunu kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Çok oluyor yani yani bizim biraz hesap kitap olduğu için o işi sen niye bana yükledin ben niye sana yükledim diye şeyler oluyor yani hesap kitap olduğu için anlaşmazlıklar oluyor ama tatlı sonla bitiyor.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Laf taşımak son olarak söylesem, kuyu kazmak diyebilirim misal önünden güzel davranıp arkadan laf taşıyıp sonra önünde hiç taşımamış gibi davran ondan sonra hayır...” (K10, Erkek, 25, Lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların çalışma arkadaşları ile bazen işyerinde sorumluluktan kaçma bazen de insanların arasını bozmak veya zor duruma sokmak konusunda sorunlu durumlar olduğunu göstermektedir.

Çalışma arkadaşları ile sorun yaşamayanlar kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Hayır hıı genel anlamda yok.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Genelde olmuyor ama insanoğludur olabilir. Yani bununla belirli münasebetler de mümkündür yani.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Hani çalıştığım arkadaşlarımla ben sürekli ben daha uyumlu çalışıyorum. Yani onu fazla etmemeye çalışıyordum. Bir gün arkadaş yıllar sonra yani bundan 1-2 yıl önce kendisi geldi. Bilmiyorum dediği hakkını bana helal et. Dedim hayırdır. Ne hakkın ne dediğin. Zamanında biz tartıştık, ben bir çek pas sapıyla sana vurdum. Sen elini kaldırmadın. Dedim helal hoş olsun yani her insanlarla ben öyle kavgacı değilim. Ama nasıl bir ses tonum yüksek bazen öyle haksızlığa gelemiyorum. Bakıyorum çok ha bazen bunu da kabul ediyorum hem ses tonum yüksek konuşunca insanlar zannediyor ben hakaret ediyorum. Ama öyle değil.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Olmuyor.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“Yok olmuyor çok az yani.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“Yok yok hayır.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

“Yani aslında ben sağlık memuruyum sağlıkçıyım. Sağlık benim tercih ettiğim bir alan değildi. Babamın tercih ettiği bir alandı. Biraz ondan dolayı yerleştim yani sağlıkçı olmayı istemezdim. Bugün yeniden dünyaya gelsem sağlıkçı olmam ama mutluyum yine de güzel hayatlara dokunuyorsun.” (K14, Erkek, 42, lisans).

“Yok hani çalıştığım ortamda yok. Hani mesela şöyle gerek yok gerek görmüyorum. O ölçüde mesela iş ilişkisini asan ölçüde bir samimiyetim olduğu takdirde konuşabilirim ama o ilişkiyi aşan ölçüde bir ilişkim olmadığı için ortamda konuşmam.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların çalışma ortamında uyumlu olduklarını arkadaşları ile genel anlamda sorun yaşamadığını göstermektedir.

4.3.5. Katılımcının iş yaşantısında kendisini tatmin eden veya huzursuz olmasına neden olan durumlarla ilgili bulgular

Katılımcının mevcut iş yaşantısındaki durumu hakkında ne düşündüğünü öğrenmek adına üç soru yöneltilmiştir. Bunlardan ilki ‘Çalıştığınız kurumun sizi mutlu ettiği zamanlar oluyorsa bunlardan bahseder misiniz?’ sorusudur. İlk soruya verilen cevaplar iki kategori altında toplanmıştır: Çalışma Ortamından Memnun Olma ve Çalışma Ortamından Memnun Olmama.

Çalışma Ortamından Memnun Olma kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Mutlaka olur...Yani mesela biz o zamanlar bir yatakhane 25-26 kişi kalırdık. Ranzalar vardı ama mesela şimdi öyle değil. Ortak banyolar vardı. Bir anda banyoya 20-30 kişi girerdi. Şimdi öyle değil. Bunların tabii şeydir güzel yani. Tabii yani çocuklar açısından bu mutlu olunacak şeyler. Güzelleşmiş yataklar birer ya da ikişer diyorum ya. Biz 25-26 kişi bir odada kalıyorduk. O da dediğim böyle askeri tarzı olur ya ranzalar böyle yan yana dizilirdi. İşte altı üstü biz mesela 26 -28 kişi kalırdık.” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Çok, yani gelip 8 saatimi veriyorum günde. Burada çalışıyorum, onu hak etmek için o aldığım maaşı hak etmek için. O maaşla ben bir aile geçindiriyorum. Onun için ne gerekiyorsa memuriyette onu yapıyoruz.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Yani iyi ki ben burada çalışıyorum. Dediğim ben yine diyorum. Yani iyi ki orada çalışmışım. İnsanlara hizmet etmişim. İnsanların işini görmüşüm. Ben yönetime hiç bakmıyorum. Yani ben oradan gerçekten yani iyi ki orada gitmişim o insanlara

yardım etmişim o insanların işini görmüşüm yani ben o konuda çok seviyorum. Yani beni mutlu ediyor. Çünkü ben görevimi de yapmak istiyorum, insanlara da yardım etmek istiyorum.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Tabii ki yaptığımız işlerde, mesela bazı şeyleri başardığımızda, işler güzel olduğunda, işinde başarılı olduğunda mutlu eden yönler çok çok oldu. Mutlu ettiği zamanlar oluyor.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Evet özellikle çocuklarla ilgilenmek onlarla sevinçli anlarını paylaşmak onlara maddi manevi destekte olmak gerçekten huzur verici.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“Çok memnunum.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Sıkıntı yok iş yerinden memnunum.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

“Yani aslında ben sağlık memuruyum sağlıkçıyım. Sağlık benim tercih ettiğim bir alan değildi. Babamın tercih ettiği bir alandı biraz ondan dolayı yerleştim yani sağlıkçı olmayı istemezdim. Bugün yeniden dünyaya gelsem sağlıkçı olmam. Ama mutluyum yine de güzel hayatlara dokunuyorsun.” (K14, Erkek, 42, lisans).

“Yani yaşanabiliyor yani çalıştığım yerde 3 avukat yurt çıkışlı olduğumu yok bilmez bunun dışında aynı mesleği yapanlar ister istemez insan arasında ilişki oluyor yani iş ilişkisi geliyor ama yani hani deseniz bariz biriyle kişisel problemim var mı yok yani orada çalışmaktan mutluyum yani tercih noktasında daha farklı bir ortamda çalışmayı tercih edebilirdim.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların çoğunun çalışma ortamındaki değişim ve gelişimden, İşyerinde faydalı olduklarını düşündükleri için, başarılı oldukları zamanlarda veya bazen de sebebini belirtmeden memnun olduklarını göstermektedir.

Çalışma Ortamından Memnun Olmama kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Evet isterdim. Çocuk esirgeme kurumları yetiştirme yurtlarında yani zor bir yerdir. Çünkü orada dürüst çalışman lazımdır. Çocuklara şefkatli davranman lazım, merhamet etmen lazım, onların haklarını gözetmek lazım, eğer orada bir eksiklik hissetsem yanlış yaparsam bende biraz duygusallık da var üzülürüm istiyorum ki ben bu uykuma çalışmayayım farklı bir kurumda çalışmak isterim.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Kişi hiçbir zaman mutlu olmaz. Bu gerçek. Yani mutluluk idareden bekleme gibi durum olmaz. 8-5 mesaide bir 111 kural var kaide var ona uyarısın 111 mutlu etmekte

kişinin elinde. Yani normal gösterdiğin performans iyi genel anlamda yani öyle bir zorunluluk yok şartı yok tabii.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Valla hiç kimse işinden memnun değil. Herkes bir işinden bir sıkıntı yaşıyor. Ama işte bazen ne bileyim insan mutlu olabilir, bazen mutsuz da olabilir. Yani her zaman mutlusun diye bir şey yok yani.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“Hayır olmuyor.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Biraz siyasi olacak ama hani şu anda ben ı kamu kurumlarının çoğunda bir sıkıntı görüyorum. Zaten yani bir düzensizlik var ya bir düzensizlik var müthiş bir düzensizlik var. adamcılık da var maalesef. Hani belki bunu söylemem gerekiyordu ama ben vallahi çok rezil bir durumda. (K11, Erkek, 38, Lisans).

Araştırmacı - Yani memnun musunuz?

“Yani düzen yok bir kere otorite yok hani eee personelin amirine karşı doğru dürüst saygısı yok.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

“Buradan çalışmaktan mutlu muyum? Nasıl vergi dairesi eski yerindeyken çarşı merkezinde iken çok güzeldi. Buraya geldi yani ben burada çalışma ortamı bitmiş.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların; İşlerinin çok hassas olmayı gerektirmesi, Düzensizlik ve disiplinsizliklerin olmasından veya genel memnuniyetsizlik halinden kaynaklanan nedenlerden dolayı çalışma ortamından memnun olmadıklarını göstermektedir.

Katılımcılara ikinci olarak yöneltilen soru ‘Çalıştığınız kurumda kendinizi kötü hissetmenize sebep olacak davranışlar ile karşılaşılıyor musunuz? Cevabınız evet ise ne tür davranışlar?’ şeklindedir. Verilen cevaplar iki kategori altında toplanmıştır: Menfi Davranışlarla Karşılaşma ve Menfi Davranışlarla Karşılaşmama.

Menfi Davranışlarla Karşılaşma kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Zaten bizi tanıyorlar. Bizi tanıdıkları için ama onun şeyi var onun sıkıntısını yaşayan arkadaşlarımız var oluyor. Bir de şeydir dışarıdaki bakış açısı biraz farklı. Ya şöyle mesela bir yerde bir yazı okumuştum. Bir tane sendikanın başkanı bununla ilgili bir açıklama yapmıştı. İşte buralardan çıkıp da memur olan çocuklar aslında olmaması lazım diye. Böyle bu tarz bir yaklaşımları olmuştu. Hani buna uygun değiller. İşte yani orada bazı olumsuzluklardan bahsetmiş. Onların da bu memuriyeti şey olabileceği engel olabileceğini yani tam olarak yapılmadığını yerine getirmediğinden falan bahsetmişti. Tabii üzücü olaylar.” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Hiç umursamıyorum onları evet.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Çok karşılaşıyordum. Son zamanlarda aşırı değil. Yurt geçmişi, zaten yurt geçmişi şey yani mesela geneli bitirmiş. Yurt geçmiş ama mesela şu andaki personele bakıyorsun ne memur işi yapmak istiyor ne müdür iş yapmak istiyor kimse herkes birbirinden acımasızdır işe girmek için çaba sarf ederler işe girdikten sonra affedersin bir p... zannediyorlar.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

“Valla bazen böyle bir burukluk insanın içine geliyor ama tabi artık bir yaş aldığımız için fazla etkilenmiyorum.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

“İlk zamanlar karşılaştık. Tabii mesela yurt çocuğu olmamızla ilgili yani herkes gibi davranılmasını istiyorduk. Yurt çocuğu dediğinizde ya ötekileştiriliyorsunuz ya da böyle bir acıma duygusuyla yaklaşıyorlar sana tamam mı? Ekmeğini almışsın artık acınacak durumda değilsin. İnsanlara acımamak lazım insanlara sadece merhamet göstermek lazım. Ben öyle düşünüyorum.” (K14, Erkek, 42, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların çalıştıkları ortamlarda özellikle çalışma hayatlarının ilk yıllarında daha fazla olmak üzere bir etiketleme, ötekileştirme ve acıma davranışları ile karşılaştığını göstermektedir.

Menfi Davranışlarla Karşılaşmama kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Hayır hayır kesinlikle karşılaşmıyoruz. Sadece yani bir prensibim var. Yani kişinin yapabileceği iş hayatında ne yapılması gerektiği o alanda kendini eğitersen yaptığı işini yapıp başarırsa kişilerle hiçbir zaman sıkıntınız olmayacaktır.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Rastlamadım ben bugüne kadar.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Hayır.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Özellikle benim açımdan bana yurt öğrencisidir, aksidir, ya da şöyle bir şeydir diyen bir şey çıkmadı.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Çalıştığım kurumdan yani bu durumu bilen pek arkadaşım yok. Yani söyleme gereği duymadım. En azından ha bilen birkaç kişi oluyor bazen başka okullardan ama onlarda şunu biliyorlar. KPSS puanıyla memuriyet altına alındığımı biliyorlar.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“Yok karşılaşmadım.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Ben bugüne kadar hiç böyle bir yurt öğrencisi diye bir şey hissetmedim. Yani yani öyle bi o konuyla ilgili hiçbir sıkıntı yok.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“Hayır yok” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Hayır.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

“Yok hayır karşılaşmıyorum.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların büyük çoğunluğu çalışma ortamında Kurumdan ayrılarak geldiği için bir ötekileşme ile karşılaşmadıklarını veya bunu hissetmediklerini belirtmişlerdir.

Bu başlık altında katılımcıya yöneltilen üçüncü soru ise ‘İmkân verilse çalıştığınız kurumu değiştirmeyi ister misiniz? Evet ise sebebi?’ şeklindedir. Verilen cevaplar üç kategori altında toplanmıştır: Ekonomi Sebepli İş Değişikliği İsteme, İş Değişikliği İstememe ve İş Zorluğu Sebebiyle Değişim İsteme.

Ekonomi Sebepli İş Değişikliği İsteme kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Şöyle söyleyeyim var. Hani şey daha şey olarak ama şey meselesi burada rahatsız eden bir ortamdan dolayı değil makam olarak şey olur öyle söyleyeyim.” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Ekonomi açısından isterim. Maddi şartları daha iyi bir olan yere.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Özellikle herkes bana diyor.... Esnaf olmalıydın ticarete yatkınlık var ticarete yatkınlığım var ama sonuç itibariyle bu kanundan bu o günkü imkansızlıklardan bu işe girip de işte o imkansızlıkları döneminde tabi bu aşamaya geldim. Bu saatten sonra da o yüzden hani yoksa ticarete yatkınlığım daha çoktur.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Havaalanına mesela geçmek isterdim. Buradan parası daha çok diye yoksa mutsuz değilim. Yani çalıştığım yerde.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“Evet. Neden çünkü söyleyemiyorsun. Verdiği imkanlar kısıtlı ve yukarıda yönetim kısmında olan kişilerin inşaatı filan başka hiçbir şeyi yok” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Maddi imkân noktasında katkısı olabilecek kurum olsaydı tercih edebilirdim. Ancak rahatsız edici değil.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların aslında işlerinden memnun olmamalarından değil maddi imkanlarının daha iyi olmasını istemelerinden kaynaklı iş değişimi talepleri olduğunu göstermektedir.

İş Değişikliği İstememe kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Yoo gayet mutluyum. Zaten bu saatten sonra da o yeniden memuriyeti varsa olmaz yani.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“İstemem yok. Ben insanlara hizmet için oradayım. Çünkü hastalık farklı bir şeydir. Evet yani insanlar hastalandığı zaman bazen kendini kaybedebiliyor. Bazen şey edebiliyor. Yani ben şöyle diyabetten önce parmağımı kestim hocam müdürüm. Sonra ayağımı bile kestim. Malatya’da yatıyorum. Buradan sevk ettiler beni parmak kesilecek diye, o da yine doktor bizi ihmal ettiği için önemli değil.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Belli yönlerini değiştirmek isterdim. Yani başka bir kuruma mı şimdilik düşünmüyorum.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“Hayır.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Ben yani imkân olmuş olsa da değişmem çünkü her taraf ayındır değişen hiçbir şey yok ya değişse de ne olacak.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

“Hayır şu anda memnunum alıştık.” (K14, Erkek, 42, lisans).

“İmkân verilse bizim de içimizde bazı şeyler var. Hani ben böyle bir liyakatsizlik gördüğüm zaman biraz insanın ben olsaydım acaba ne yapardım diye düşünmüyor değil. Yani şey mesela insanın görevde yükselmeyi istemesi gibi.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların işlerini değiştirmek istemediğini işlerinden memnun olduklarını göstermektedir.

İş Zorluğu Sebebiyle Değişim İsteme kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Vallaha bilmiyorum. Ben çocuk esirgeme kurumları yetiştirme yurtları da yani zor bir yerdir. Çünkü orada dürüst çalışman lazımdır. Çocuklara şefkatli davranman lazım, merhamet etmen lazım, onların haklarını gözetmek lazım. Eğer orada bir eksiklik hissetsem yanlış yaparsam bende biraz duygusallık da var üzülürüm.

“İstiyorum ki ben bu kurumda çalışmayayım. Farklı bir kurumda çalışmak isterim.”
(K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Değiştirmek isterdim. Bu nedenlerden dolayı yani bir otorite boşluğu var zaten.
Hani kalıp var düzen yok.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların iş değiştirmek istemelerinin sebebini yaptıkların işin mesuliyetinin yüksek olması ya da iş yerinde bir disiplin ve düzenin olmaması olarak göstermektedir.

4.3.6. Katılımcıların mesleklerini devam ettirme sebepleri ve kişilikleri ile mesleklerinin uyumu hakkındaki bulgular

Meslek tercihinde aile ve akrabaların ehemmiyeti büyüktür. Aile yapısı içinde büyümeyen çocuğun meslek tercihinin etkileyen kriterleri ve bireyin kişilik özellikleri dikkate alınarak bir yönlendirme yapıp yapılmadığını öğrenmek amacıyla katılımcıya ilk olarak ‘Memuriyetin size uygun bir meslek olup olmadığı hakkında ne düşünüyorsunuz?’ sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplar üç kategori altında toplanmıştır: Memuriyeti Uygun Görme, Memuriyeti Kendisine Uygun Görmeme ve Memuriyetten Başka Seçeneği Olmama.

Memuriyeti Uygun Görme kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Evet.” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Şükür ya buna da şükür! ya Allah devletimize milletimize zeval vermesin.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Uygun.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Bana uygun.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Evet.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“Tam bana göre bence.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Memuriyeti severim.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

“Ben kendi işimi şu andaki olduğum branşta kendime uygun görürüm, rahatım çünkü niye en azından ter döküyorum.

Araştırmacı - Yani teknik olduğu için mi?

Teknik olarak yok iş dışında yok sanki ilk gün sanki ilk işe her geldiğimde sanki ilk günmüş gibi her gün çalışıyorum.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların Kurumda kalmalarından dolayı elde ettikleri ve ailede yetişen çocuğun meslek figürü çeşitliliğinden yoksun olarak Kurumda memuriyet hakkı şeklinde sürekli duydukları kavramı yadırgamadıklarını göstermektedir.

Memuriyeti Kendisine Uygun Görmeme kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Bana uygun değil. Ben biraz müteşebbis ruhum vardı. Keşke memur olmasaydım da ticarete atılsaydım. Çünkü ben yurttan çıktıktan sonra bayağı bir ticaret kafası vardı bende. Konfeksiyonu ondan sonra tuhafiyecilik işlerine çalıştığım zaman bayağı bir müşteri talebim olmuştu. Onlara ilişkin ondan sonra ticarete olan sevgim çalıştım yani. Söylediğim gibi tezgahtarlık yaptım. Ondan sonra bir otelde resepsiyona baktım. Yani hoşuma gidiyordu aslında. Ama işte imkanlar böyle oldu. Artık bende bu memurluk hayatına atıldım.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Hayır, aktifim ve teknik işlerden ya da durmadan misal aktif olarak çalışmayı severim. Ama boş oturmayı sevmiyorum. Farklı yetenekler o yüzden müdürümle çoğunlukla bu konuda anlaşmazlık yaşarız.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Yüksek öğrenimi daha çok hani ilk ben öğrenim gördüğüm dönem katsayı problemi vardı. Meslek lisesine de yazıldığım için pek üniversitede herhangi bir yere yerleşebilmek imkânımız yoktu. Ancak sonrasında okuyup yani benim sınava hazırlandığım dönemde daha çok iyi bir üniversite ortamıyla yurt dışına yönelme niyetim vardı. Ama olmadı.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların bir kısmının yeteneklerine ve ilgi alanlarına yönelik işleri tercih etmeleri nedeni ile memuriyeti kendilerine uygun bir meslek olarak tanımlamadıklarını göstermektedir.

Memuriyetten Başka Seçeneği Olmama kategorisini oluşturan katılımcıların cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Başka bir iş yapamıyorsan mecburiyettir başka bir iş yok yani.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Bence uygun bir meslek çünkü başka yapabileceğim hiçbir şey yoktu.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“Başka bir meslek öğretilmediği için şu anda bir şey diyemeyeceğim.” (K14, Erkek, 42, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların yeteneklerini veya ilgi alanlarını keşfetmiş olanlarının haricindekilerin genel anlamda memuriyetin kendilerine başka bir seçenekleri olmadığı için uygun bir meslek olduğunu düşündüklerini göstermektedir.

4.4. Araştırmanın dördüncü alt problemine ilişkin bulgular: Katılımcıların üyesi oldukları YADER’ in çalışma hayatıyla bütünleşmelerine sunduğu katkılar hakkındaki düşünce ve beklenti durumları

Katılımcıların kendi haklarını korumak adına kurulmuş bir dernekle nasıl tanıştığı, hangi hakları elde etmek adına derneğe ne şekilde katılım sağladığı soruları araştırma açısından önemlidir. Bu soruları öğrenmek adına katılımcılara ‘derneğe katılım süreciniz nasıl gerçekleşti? sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplar iki kategori altında toplanmıştır: Bir Amaç İçin Katılma, YADER’e Arkadaşlar için Katılma.

Bir Amaç İçin Katılma kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Ben Artvin’den ayrıldıktan sonra Bingöl’e tayinim çıktı. Buraya geldim. Buradaki başkanımız zaten öncesinden tanışıyorduk. Onun vasıtasıyla işte dernekten bize bahsetti, derneğin amaçlarından yapmak istediklerinden söz etti. Bizde olumlu olabileceğini söyledik ve o şekilde katıldık.” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Sağ olsun o ilk açıldığı dönemde arkadaşlarımız böyle bir dernek kuracağız dediler ne dersin? Valla çok iyi olur dedim. En azından dertlerimizi ondan sonra duygularımızı..... Ben isterim ki taziyemiz olur, beraber eğlenemiz olur, hastamız olur bir yerden bilgimiz olsun. Haberimiz olsun yardımlaşma ile yardım edelim. Kimin bir sıkıntısı varsa elinden tutalım. Çünkü biz bir aile gibiyiz aile gibiyiz. Öyle bir durumdaydık. Bir araya gelsek dernek kursak daha iyi olur düşüncesindeydik ve iyi de oldu. Sonradan işte bazı sıkıntılar oluşunca dernek üyesi azalmaya başladı.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Katılım süreci konusunda sadece öyle olduğunu biliyorum. Bunun haricinde herhangi bir böyle iletişim böyle bir paylaşım böyle bir yani ortam toplantı olsun ne yapmamız gerektiğini ne ileriye yönelik bu YADER’in kuruluş amacı nedir ne yapılması

gerektiğini bu konuda maalesef yayıncılık yok. Yani sadece o öyle olduğunu biliyorum yani.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Yani kurucu başkan olarak ben arkadaşlara tavsiye ettim ve sağ olsunlar yok demediler. Oturduk beraber YADER’i kurduk ve bugün itibariyle hala devam ediyoruz.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“YADER’i ilk kuran ıı E*** bey de söylemiştir. E*** G**** (3. Şahısların isimleri kişilik hakları sebebiyle belirtilmemiştir.) YADER’in kurucusu benle E*** bir özellikle ben E*** Bey’i teşvik ettim ya, o şekil kurduk. 2008 yılında, bizde müthiş bir potansiyel var. Bakıyorsun derneklere, kuruluşlara bakıyorsun, güçlü 10 tane üyesi, 20 tane üyesi; hiç güçlü bağların olmamasına rağmen bir oluşum sergilemişler, bir oluşumda bir birliktelik içerisinde hareket ediyorlar. Dedi, zaten ne yapalım, dedi. Yani kimse gelmiyor ki yani bu şeyi kuralım, dedim abi kimseye söylememize gerek yok dedim, 7 kişi oluşturalım, 7 arkadaşımız bir araya gelelim. 7 kişiyi ben oluşturdum, dedim ki E*** abi biz kuralım, kurduktan sonra bütün arkadaşlar gelir, o diyor ki sen ya böyle değil böyle kur, böyle değil böyle yap, böyle yapalım, böyle çok akıl çıkıyordu. Şey diyordum, ben de dedim ki “biz kuralım” ondan sonra, o akılları verenler uygulamada yapsınlar dedim. Dedi ya valla dedi sen haklısın dedi, hemen gittik tüzüğümüzü hazırladık. Valilikte hemen derneğimizi kurduk, ondan sonra faaliyete seçime götürdük. Benle E*** abi çekildik öbür arkadaşlar üye oldu başkanlığa aday oldular bu şekil çok güzel bir şekilde de gidiyor diye inanıyorum.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Özellikle ihtiyaç duyduğum dönemde hangi tarihi üniversite son sınıfta bizim önceki arkadaşlar üniversiteye getiriyorlardı. Yurt korumasında olmalarına rağmen bir yıl kadar işe giremiyorlar. O boşlukta çekecekleri maddi sıkıntılarını görünce o sıkıntıları görünce biz de tabii erkenden önlem almak için bazı arayışlara giriştik. İnternette denk gelmişti böyle bir derneğin olduğunu Ankara’dan o dönemden üniversite son sınıfta haberdar olmuştum varlığından.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“Şimdi ha şimdi onlar dedi ki biz sendikayı kendimiz biz sendika programımız sosyal faaliyetimiz olsun, bir etkinliğimiz olsun. Evet bir araya gelelim. Şimdi orada da ben şey oldu işte siyasi bir durum oldu. Hocamıza bir destek verelim işte bunun bize bir faydası olsun onun da memlekete. Memleket için kendimiz için değil. Memleket için bir faydası olsun. Onlar gelmedikleri için, hocayla bir toplantı yapamadığım için ben de istifa ettim.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

“Bizim şöyle bir amacımız vardı. Kurucularından biriyim YADER’de bayağı bulundum başkan yardımcılığı...”

Araştırmacı - İlk kurucusu değilsiniz herhalde.

“Hayır hayır Bingöl’deki yapılanmanın içindeyim E**** K***** zamanı E**** Bey sonra girdi. E**** Bey bizden sonraki dönemde. Biz ondan önceki dönemde geçenleri söylüyoruz o zaman yönetimde biz vardık. Onlar üyeydi şimdi onlar yönetimde biz üye. İsim aynen çok önemli değil yani şahıslar çok önemli değildir. En büyük amaçlarından bir tanesi E**** K*****ve birkaç arkadaşla toplandık. Şimdi yetiştirme yurdundan çıkan arkadaşlarımız vardı işte okulu bitmiş atanmayı bekleyen arkadaşlarımız vardı. Bunlar atanana kadar maddi sıkıntı yaşıyorlar. Yani bu maddi sıkıntılar yüzünden işte suç işleyen arkadaşlarımız dahi vardı. Biz biraz da bunların önüne geçmek için yaptık.” (K14, Erkek, 42, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların, kendi yaşadığı sıkıntılardan yola çıkarak kendisi gibi olanların aynı sorunları yaşamaması adına önceliği bir araya gelmek ve Kurumdaki bütünleşmenin devamını sağlamak olmak üzere kuruluştan ayrılan kişilerin iş imkanına kavuşuncaya kadar yaşaması muhtemel olumsuzlukları en aza indirmek amacıyla olduklarını göstermektedir.

YADER’e Arkadaşlar için Katılma kategorisinin oluşturduğu katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Derneği ya derneğe bizi üye ettiler.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Hoca aracılığıyla yani ben şimdi 2017 geldim hocam buraya Siverek’teydim orada eşim oraya atanınca ben de onun peşinden gittim. Diyarbakır’dan 2017’de geldim 2017’nin sonlarıydı 2018 yanlış olmasam Musa Hoca beni aradı toplantı falan var dedi. Hatta Bingöllü bir tane bir tane eee şey ismini unuttum kuruluştaki şeydi hani nasıl söyleyeyim bir onunla buraya gelmiştik Bingöllü toplantı yapıyordu oraya gittim ondan sonra üye üye falan olduk orada.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Bi abimiz vardı o Başkanlığı o söylemişti. Onun şeyiyle geçmiştik ne diyorlar ona onun vasıtasıyla geçmiştik.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“YADER neden aklıma gelsin diye bir düşünceye hiç kapılmadım. Yani neden evet arkadaşlarım içinde var diye.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Zaten arkadaşları tanıyorduk birbirimizi. Öyle bir şeyden bahsettiler biz de olur dedik. Hep beraber hatta ilk başta yönetiminde bile vardım.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

“Salih çetin vardı. Onunla aracılığıyla biraz görüştük öyle üye oldum. Öyle o şekilde.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

“Fatih kendisi bana ulaştı. İşte yurt öğrencilerine yönelik dönüp dernekleşme durumumuz var hani katılabilir misiniz hani. Bende o zaman burada değilim, hani her ne kadar çalışmalarımıza katılamazsan da hani el mahkûm noktasında elimden geldiğince destekleyeceğiz ama katılırim dedim.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların, ilk kurucular veya yönetimde yer alanlar dışında genelde yüzeysel bir katılım süreci yaşadıklarını ve süreç içerisinde dernekten uzaklaştıklarını göstermektedir.

Katılımcıların dernekten ne düzeyde istifade ettiklerini öğrenmek adına katılımcılara ‘YADER’in faaliyetlerinden memnun musunuz?’ sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplar iki kategori altında toplanmıştır: YADER’in Faaliyetlerinden Memnun Olma, YADER’in Faaliyetlerinden Memnun Olmama.

YADER’ in Faaliyetlerinden Memnun Olma kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Memnunum, şöyle; yardım yani mağdur olanlara yardım ediyorlar, ilgileniyorlar bakıyorlar. Aslında bizim bazı arkadaşlarımız çoğu gelmiyor. Yani her şeye vakti var buna yoktur. Yani o derece yani.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Memnunum çünkü ilgili bürokratlara sorunlarımızı bizzat bizler ile yüz yüze görüşülerek çözüm üretiyorlardı. Bu durumda bizim sorunlarımızın daha hızlı çözülmesine vesile oluyordu.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“Bir dönem baya aktifti. Yani buradaki öğrencileri ziyaret etme ondan sonra daha önce okuldan mezun olmuş öğrencilerle tanıştırma hani toplumda belli bir saygın edilmiş insanları davet edip onlarla tanıştırıyor. Faydalı olduğunu düşünüyorum. Çünkü bir rol model üretilebilir.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların çok azının dernek faaliyetlerinden memnun olduğunu, kendisine olmasa bile başkasına faydasının olduğunu geçmişte buna tanık olduklarını göstermektedir.

YADER’in Faaliyetlerinden Memnun Olmama kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Şu an için dedim ya ben biraz uzak kaldım YADER’den. Şimdi uzak kaldığım için de ya şu anda içerisinde değilim onun için hani ne yapıyor ne ediyor çok da takip

etmiyorum. Şu anda zaten ayrılmamız da budur. Bir şey yapmadığını düşündüğümüz için ayrıldık.” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Aktif olmasını isterim. Çocuklarla ilgilenmesini isterim. Yurtları gezmelerini ondan sonra yurttan ayrılan çocuklarla ilgili bazı programlar yapılmasını isterdim. Aynen ama şu anda onları göremiyorum Bir araya gelip sorunları konuşmalı, ev ziyaretlerimizdir, kurum ziyaretlerimiz, çalışanlarıdır, kurumdan yetiştiriliyor ondan ayrılıp başka farklı kurumlarda işe giren arkadaşları ziyaret etmelidir. Onların sorunlarıyla ilgili dertlerini dinlemelidir evet.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Şöyle şu an memnun değilim aslında. Çünkü uzun bir süredir o faaliyetleri yapamıyoruz. İlk günkü heyecan ilk yıllardaki heyecanı şu an taşıyamıyoruz. Çünkü üyeler biraz dağıldık, biraz soğudular diyeyim. Onlardan şu an memnunum diyemem yani.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Önceki faaliyetlerinden memnundum. Nasıl memnundum? Mesela mezun olmuş çocuk eşyası yok ya da mezun olmuş çocuk henüz işe girememiş maddi durumu yok. Mezun olan çocuklarda biz zaten mezun olan dönemlerdeki çocuklarla görüşüyoruz. Mümkün mertebede ama bunlarla hani toplu halde düğünlerine katılmış kız ondan sonra işte özellikle kuruluş içerisinde söyleyeyim o dönemlerde çok kez bu dönem için söylüyorum kim ismi aklımda kalan aziz dönemlerinde biliyor musunuz tavşan besleyen şeyde burada hah o dönemlerde mesela benden futbol topu istiyorlardı futbol topları getiriyordum basketbol topu istiyorlardı basketbol toplarıyla geliyorduk forma istiyorlardı formayla geliyorduk yani bir nebze de olsa içine onların şeyini yapıyordum hatta ben karşıda oturuyordum lojmanda bir gün arabamın lastiklerini getirip yakmışlardı çocuklar beni aradı baba baba Yetiştirme Yurdundan geldiler arabamın lastiklerini götürdüler yaktılar. Dedim kızım bir şey demedim onlar sizin amcalarınız. Geldim buraya eleştiremezsiniz de geldim baktım abi şimdi benim sonuçta geldiğim yer aynı, haylazlığı yaptığım aynı. Hani birebir olmasa da yine biz de aynı şeyler. Çocukluğu yaşıyorduk yani o çocukluk şeylerini yapıyorduk. Geldim kim yaptı kim yaptı derken suçluları buldum. 4 tane suçluyu dördünde buldum. Bir tanesinden azizin tavşanları vardı. Bir lastiğe bir tavşan dedim. Paran kadar konuşalım dedi. Ne kadar paran gitmiş söyle. Biraz da şey bir saf gariban bir tanesiydi. Paran kadar konuş dediğinde ne kadar para gitmiş dedi dedim ben lastiğim dedim parayla ölçülüyor bir lastik bir tavşan dedim. Duydum ki seviyormuş şey ettim bir tavşanla bir lastik derken o şekil ödeştik.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“YADER buradaki Bingöl’deki bana göre bizden önceki nesiller daha aktifti. Faaliyetlerinden haberdar değilim. Yani bana mesaj geliyordu. Çok önce bir zamanlarda ondan sonra arkadaşım biri hani şey Musa Hoca oradan istifa etti bizde istifa ettik.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Bilmiyorum.” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“YADER’in şu anki yapısından ya da şu anki faaliyetlerinden memnunum. Arkadaşlarımı çok ön planda, ön planda görmüyorum. Baskın olan konularda aktifler” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Pek bir faaliyet yok zaten. Faaliyet olsaydı daha iyi olurdu.” (K11, Erkek, 38, Lisans).

“E**** K***** (3. şahısların isimleri kişilik hakları sebebiyle belirtilmemiştir.) dönemindeki yaptığı çalışmalardan memnun muydum? Çalışma malışma hiçbir şey yoktu. Sadece yani biz derneği bir üye olmuştuk, ondan sonra bir yer tutmuştu. Sonra bir seçim oldu. Ondandır sonra yani seçimle tekrar bizde oy verdik. Ondandır sonra biz dedik ki ya bi toplantıya bakalım baktık hiçbir şey yok artık sendikadan da vazgeçtik.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

“Şu an faaliyeti yok öyle söyleyeyim. Hayat şartları, bütün arkadaşlarımız herkes bir aile sahibi oldu. Herkes bir şey oldu, bilmiyorum zaman ayırlamayabilir.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

“Şu anda içinde olmadığım için bir şey diyemem. Şu anda ne yapıyorlar inanm bilmiyorum. Sadece bir üyeyim ben şu anda sağlık teşkilatının bi derneğinin başkan yardımcısıyım. Yani sadece onunla uğraşıyorum. YADER’in şu anda ne yaptığını bilmiyorum. Sadece bizden bir şey istediklerinde biz yapıyoruz.” (K14, Erkek, 42, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların çoğunun, YADER’ in etkinliklerinin olmaması, yöneticilerin çalışmadıklarından şikayetçi olduklarını, katılımcıların hayatlarındaki yeni meşguliyetler nedeniyle dernekten uzaklaşması ve derneğin pasif bir konuma gelmesi nedeniyle memnun olmadıklarını göstermektedir.

Mesleki anlamda ‘yatay ilişkide’ katılımcıların karşılaştıkları güçlüklerde derneğin ne gibi etkileri vardır sorusuna cevap bulmak adına katılımcılara ‘Çalışma hayatınızda karşılaştığınız problemler oluyorsa, YADER’in bu problemleri çözmenizde katkısı oluyor mu? Oluyorsa ne gibi katkıları olmaktadır?’ sorusu

sorulmuştur. Verilen cevaplar iki kategori altında toplanmıştır: YADER'den Destek İstememe ve YADER'i Faydalı Bulma.

YADER'den Destek İstememe kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Hayır.” (K2, Erkek, 52, Ön lisans).

“Olmuyor.” (K3, Erkek, 43, Lise).

“Hayır hiç olmadı.” (K5, Erkek, 53, Lise).

“Olmuyor.” (K6, Erkek, 43, Lisans).

“Yok hiç olmadı öyle bir durum.” (K7, Erkek, 33, Yüksek Lisans).

“Olmadı.” (K8, Erkek, 36, Lise).

“Olmadı” (K9, Erkek, 37, Ön lisans).

“Yok ama içinde olup kendi mahkeme davasını onların desteğiyle takip ettiğini duydum.” (K10, Erkek, 25, Lisans).

“Yok talebimiz olmadı.” (K12, Erkek, 49, Ön lisans).

“Hayır olmadı.” (K13, Erkek, 38, Ön lisans).

“Hayır talebim olmadı.” (K14, Erkek, 42, lisans).

“Hayır hiçbir talebim olmadı.” (K15, Erkek, 38, lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların çoğunluğunun dernekten herhangi bir taleplerinin olmadığını göstermektedir.

YADER'i Faydalı Bulma kategorisini oluşturan katılımcı cevapları aşağıda sunulmuştur:

“Çalışma hayatına başladıktan sonra zaten artık hani iyi kötü kendi ayakları üzerinde durabiliyorsunuz. Ama da yine şey oluyordu. Mesela yapılan etkinliklerde faaliyetlerde onlar mutlaka haberdar ediliyordu.” (K1, Erkek, 37, Lisans).

“Olabiliyor. YADER hukuki anlamda avukatları var. Bir elemanımızın bir sıkıntısı olduğu zaman memur özellikle memurlarda mesela sendikamız var. Sendika temsilcisi olarak gidip toplantılara katılabiliyoruz. O elemanımızı savunmak üzere. Ya da dışarıda işe girmek isteyen arkadaşlarımız oluyor daha önce girememiş hak ettiği halde girememiş. Avukatlarımız var yardımcı oluyorlar o şekilde işe aldırıyoruz.” (K4, Erkek, 54, Ön lisans).

“Talebim de olmadı hayır.

— Bazen kişilerin mesela atanmadan önceki dönemi ekonomik destek o tür şeylerde YADER... Tabi tabi tabi yok benim olmadı. Ben öyle bir durum olmadı.”
(K11, Erkek, 38, Lisans).

Yukarıda verilen cevaplar katılımcıların derneğe en çok ihtiyaç duyulan dönem olarak Kurumdan ayrıldıktan sonra atanıncaya kadar olan süreyi belirttiklerini göstermektedir. Atama ile ilgili engeller ortadan kalktıkça veya atanıncaya kadar devletin gerek sosyal ekonomik destek gerekse bakım sonrası rehberlik imkanları sağlaması ile söz konusu derneğe ihtiyaç duyulması veya talepte bulunulması olasılığı düşecektir.

SONUÇ

Bu araştırmanın amacı, sosyal hizmet kuruluşlarında yetişip, 18 yaşını doldurdıkları için kurumdan ayrılan gençlerin memuriyet hayatıyla sosyalleşme süreçlerini incelemek ve karşılaştıkları problemleri belirlemek, bu problemlerin çözümünde YADER'in katkısının ve YADER'den beklentilerin neler olduğunu belirlemektir. Araştırmanın bu amacı kapsamında nitel araştırma yaklaşımının gereği olarak, araştırmanın ana olgusuna tesir eden ve ana olgudan etkilenen değişkenler keşfedilmeye ve anlaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ana olgusu 'Devlet kurumlarında bakım hizmeti alıp memuriyete atanan bireylerin sosyalleşme tecrübeleri' şeklindedir. Kurumdan ayrılan çocukların sosyalleşme tecrübelerini teorik ve pratik yönleriyle ele alan bu çalışma konuyu sosyolojik açıdan anlatma gayretinde olmuştur. Çalışmanın saha verileri Bingöl İlinde bulunan Sosyal Hizmet Kuruluşlarında yatılı olarak kalan, kuruluştan ayrıldıktan sonra bir kurumda devlet memurluğu yapan YADER üyelerinden elde edilmiştir. Nitel bir yaklaşımla hazırlanan bu çalışma Bingöl İlinde bulunan Sosyal Hizmet Kuruluşlarında yatılı olarak kalan ve daha sonra ayrılan çocuklarla sınırlı tutulmuştur.

Kurumdan ayrılan bireylerin memuriyet hayatında zaman zaman müstafi duruma düşmelerine kadar varan sıkıntılarını ele alırken bu aşamaya kadar geçirdikleri süreç içinde yaşadıkları problemleri kronolojik olarak; aile ortamındaki, kurum ortamındaki ve kurum sonrasında çalışma hayatına kadar geçen süredeki tecrübe ettiği problemler şeklinde sıralamak mümkündür.

Aile çocuğun her gelişim aşamasında önem arz etmektedir. Aile çocuk kuruma geldikten sonra da kurumdan ayrıldıktan sonra da kişinin hayatındaki sosyal, ekonomik, duygusal, güvenlik, barınma ve etkileşim eksiklerini tamamlamada rol oynamaktadır. Ailenin, çocuğun kurum bakımına alınmasından sonraki süreçte gerek ailenin mevcut yetersizliklerinden gerekse çocuğun artık aileden farklı bir ortamda olmasından kaynaklanan eksikliklerini ise kurumun karşılaması gerekmektedir. Kurumun ailenin yerini doldurması mümkün değildir. Bu nedenle Kurum bakımı Sosyal Hizmetler için son seçenektir.

Bu araştırma araştırmacının kendi gözlem ve tecrübesinden kaynaklanmış ve yatılı Kurumdan ayrılan bireylerin hangi nedenlerden ötürü sosyalleşmek

konusunda sıkıntı yaşar sorusuna verilecek bir cevabın gereksinimi sonucu ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin sonuçlar: Katılımcıların Kurum öncesi çevreleriyle sosyalleşme ve bütünleşmeleri

Kurum bakım hizmeti alan bazı çocuklar kurum öncesi her ne kadar ailede kayıplar yaşamış olsalar da veya ekonomik durumları iyi olmasa da mevcut aile fertleri ile güçlü bağlara sahiptirler. Aile içi ilişkileri iyidir. Mevcut aile fertleri ile bir arada olmaktan memnundurlar. Bazı çocukların ise yaşadıkları baba kayıplarından dolayı aile fertleri ile ilgili ilişkilerinde eksiklik vardır.

Kurum bakımına alınmadan önce aileleri dışındaki kişiler tarafından bakımları üstlenilen bazı çocuklar anne baba şefkatinden yoksun bir şekilde yaşarken akrabalarının da maddi imkanları kısıtlı olduğundan ekonomik veya sosyal anlamda destek bulamamışlardır.

Bazı çocukların ise akraba ilişkileri iyidir, ailedeki kayıpların ve/veya göçlerin akrabalar arasındaki bağları değiştirmemiştir. Bazı çocukların akrabaları çocuklarla ilgilenememişlerdir. Aralarındaki ilişki sıcak değildir ve çocuklara herhangi bir destek göstermemişlerdir. Bazı çocukların akrabaları ise çocukların yaşadıkları baba kaybı sonrasında çocuklara yakınlık gösterme durumları artmıştır.

Bazı çocuklar kuruma yerleşmeden önce mutludurlar. Bazı çocuklar ise şartlarının kötü olması nedeniyle Kuruma geldikten sonra mutlu olmuşlardır. Bazı çocuklar ekonomik durumlarının kötü olması ve/veya ailede yaşanan kayıplar sonrasında ekonomik durumları kötüleşse de her şeye rağmen mevcut aile fertleri ile bir arada olmaktan dolayı mutludurlar.

Bazı çocuklar ilkokul döneminde aile yanında kısıtlı imkanlarla okul hayatlarına başlamışlar ve çeşitli nedenlerle (terör, kayıp, göç, vb) eğitim hayatları sekteye uğramıştır. Bazı çocukların ise eğitim hayatlarında gerek Kurumdan önce gerekse Kuruma yerleştirildikten sonra bir devamlılık vardır. Çok az sayıdaki çocuğun Kurum bakımına alınmadan önceki eğitim hayatları daha iyidir.

Kurum bakımı alan çocukların çoğunluğu ekonomik durumu iyi olmayan ailelerden gelmişlerdir. Çok az bir kısmı, ekonomik anlamda yeterli olan bir aile yapısına sahip olmalarına rağmen farklı nedenlerle Kuruma gelmişlerdir. Çocukların bir kısmı

evin geçimini sağlayan aile ferlerinin vefatından dolayı ekonomik güçlük yaşamaya başlamışlardır.

Çocukların bir kısmı Kurum çocuklarına memuriyet hakkı tanındığını Kuruma gelmeden önce bilmektedirler. Çoğunluğu ise memuriyet hakkından haberdar değildirler. Bazı çocuklar, aileleri tarafından ihtiyaçlarının karşılanması, eğitimlerine devam etmeleri ve memuriyet hakkından yararlanmaları amacı ile çok zorunlu durumlarda Kuruma bırakılmışlardır. Sadece memuriyet hakkından faydalanması amacıyla ailesi Kuruma bırakılan bir çocuk bulunmamaktadır. Bununla birlikte bazı çocukların Kuruma yerleşmesini sağlayan kişiler, memuriyet imkanını düşünerek çocukların Kurum bakımına verilmesini sağlamışlardır.

Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin sonuçlar: Katılımcıların Kurum bakımı altındayken çevreleriyle bütünleşmeleri

Çocuklar genelde 8-10 yaşlarında Kuruma getirilmişlerdir. Çoğunlukla; durumlarının, yoksunluklarının ve korunmaya ihtiyaçları olduğunun farkında olan akrabaları onları Kuruma teslim etmişlerdir. Çocukları çok azı kamu görevlilerinin vasıtası ile devlet imkânlarından yararlanmaları için yönlendirilmişlerdir.

Çocuklar Kuruma gelişlerinin ilk gecesinde ve ilk günlerinde çok zorlanmışlar, travma yaşamışlar, bırakılma, yalnızlık ve özlem duygularını hâlâ unutamamışlardır. Sadece birkaç çocuk Kuruma uyum sağlamada güçlük çekmemiştir. Çocuklar, umumiyetle Kurumdaki çevrelerine problem yaşamadan uyum sağlayıp bütünleşebilmişlerdir. Bununla birlikte zaman zaman kuruluş personelinin çocukları ihmal etme veya usulsüz durumları ile karşılaşmışlardır. Zaman zaman akran zorbalığına maruz kalsalar da Kurum arkadaşlığı, kardeşlik gibi güçlü bir bağa dönüşmüştür. Etkileşimde buldukları, gece gündüz birlikte vakit geçirdikleri diğer çocukları ailelerinin yerine koymuşlardır. Bu bağ Kurumdan ayrıldıktan sonra iş hayatında ve kendi aile hayatlarında devam ettirilmiştir.

Kurumun bazı çocukların eğitim hayatına tesiri müspettir. Ancak, çoğu için Kurum çocuğu olmak eğitim hayatına menfi tesir etmiştir. Bazı çocuklar için ise bir değişikliğe sebep olmamıştır.

Kurum bakımına alınan çocuklar giyinme ve beslenme anlamında daha iyi imkanlara kavuşmuşlardır. Harçlık almaya başladıktan sonra ekonomik durumlarında

iyileşme olmuştur. Çocuğun maddi yükünün aile üzerinden kalkması ile ailenin ekonomik durumunda da iyileşmeler olmuştur. Çok az çocuğun ekonomik anlamda durumlarında bir değişiklik yaşanmamıştır.

Kuruma yerleştirilme çocukların aile ilişkilerini menfî yönde etkilemiştir. Kuruma yerleştikten sonra kısıtlı görüşme imkanları ve zaman zaman araya çeşitli nedenlerle mesafelerin girmesi aile ilişkilerinin zayıflamasına ve bu durumdan kaynaklanan travmalarının derinleşmesine yol açmıştır. Kuruma yerleştikten sonra aileleri ile izinlerde, tatillerde ve kısmen telefonla görüşmektedirler. Aile ile ilişkiler azalsa da ilişkileri devam etmekte, aile bağlarından kaynaklanan ve özlemi duyulan aile ortamını eksik de olsa sürdürmektedirler. Çocukların çoğunluğu Kuruma yerleştikten sonra akrabalarından uzaklaşmışlardır. Kurum bakımında kendi ailesine dahi uzaklaşmaların yaşanması söz konusu iken akraba ilişkilerinin zayıflaması kaçınılmazdır.

Kurumun çocukların hayatlarında; eğitim, arkadaşlık, ihtiyaçların giderilmesi ve iş imkânı sağlaması yönünde avantajları vardır. Kurumda edinilen arkadaşlık ortamı sayesinde sosyal çevre oluşmaktadır. Bunun yanı sıra Kurumun aile ortamında elde edilemeyecek imkanları sunması ve iş sahibi yapması da Kurumun çocuklara olumlu katkılarıdır.

Kurum imkanları her ne kadar ailelerinin sağlayacağı imkanlardan iyi de olsa personelin çocuklara veya büyük çocukların zaman zaman diğer çocuklara şiddet uygulamaları, onların zaman zaman kendileri ile yeterince ilgilenilmediği düşüncesine kapılmalarına sebep olmaktadır.

Bazı zorunlu hallerde Kurum bir tercihtir, ancak ilk gelindiğinde yaşanan duygular, Kurum çalışanlarının anne baba yerine geçemeyeceğini ortaya çıkarmaktadır.

Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin sonuçlar: Katılımcıların kurumdan ayrıldıktan sonra memuriyet hayatlarıyla bütünleşmeleri

Yaşlarını doldurup Kurumdan ayrılan kişiler hemen işe girememektedirler. Atanmak için uzun süre beklemek zorunda kaldıkları bu aşamada sıkıntılı günler geçirmektedirler. Kurumdan ayrılan gençler kendileri gibi Kurumdan ayrılan kişiler içerisinde sıralamaya tabi tutulmak suretiyle belli başlı şartları sağlamak şartıyla her halükârda memur olarak istihdam edilmektedirler. Aile ve Sosyal Hizmetlere atanmalarında Kurum çocuğu olmak rol oynamaktadır. Kurumda

kalmalarından dolayı elde ettikleri Kurumda memuriyet hakkını tabii görmekteyirler. Ayrıca, Kurumdan ayrılan kişiler kendi imkanları ile de memur olmaktadır. Memuriyete başlayan kişiler için Kurum bakımı almış olmak herhangi bir avantajı sağlamamaktadır.

Kurumdan çıkıp memuriyet hayatına başlayanlar, çalışma ortamında umumiyetle mesele yaşamamaktadırlar. Bir ötekileşme ile karşılaşmamakta veya bunu hissetmemekteyirler. Ancak, zaman zaman diğer personeller tarafından ön yargılı, ötekileştirici tavır ve davranışlara maruz kalabilmektedirler. Özellikle çalışma hayatlarının ilk yıllarında daha fazla olmak üzere bir etiketleme, ötekileştirme ve acıma davranışları ile karşılaşmaktadırlar. Mesâi arkadaşları ile yaşanan problemlerin başında; Kurum bakımı almış olanların kendi mesuliyetlerini yerine getirirken diğerlerinin işten kaçmaları, kendileri ile başkalarının arasını bozucu veya kendilerini zor duruma sokanlara karşı menfî tavır almalarına sebep olmaktadır.

Bununla birlikte, çoğunluğu iş yerlerinde amirleri ile amirlerin yanlış tutumlarından veya kendilerinin dik başlı davranışlarından dolayı problem yaşarken az bir kısmı ise amirleri ile bir problem yaşamamaktadır. Yaşanan çatışmalar zaman zaman amirlerin Kurum çocuklarına karşı ön yargılı tutumlarından kaynaklanmaktadır. Halbuki, Kurum bakımı alanların çoğunluğu arkadaşlık ve dostluk kavramlarına ehemmiyet vermektedirler. Bu bağlamda, bazıları çalıştıkları kurum dışından arkadaşlık ilişkileri kurabilirlerken bazıları da kendilerini yakın gördükleri Kurum bakımı almış olanların dışında arkadaşlık ilişkisi kuramamaktadırlar.

Memuriyet hayatına atananlar memuriyeti umumiyetle başka bir alternatifleri olmadığı için kendilerine uygun bir meslek olarak tanımlamaktadırlar. Çoğunlukla çalışma ortamlarından memnundurlar. Memnuniyetlerinin başlıca sebepleri, süreç içerisinde kendilerini geliştirmeleri, faydalı olma ve başarıya duygusunu yaşamalarıdır. Bazen ise yapılan işlerin hassasiyet gerektirmesinden kaynaklı zorluğu, iş esnasında karşılaşılan düzensizlik ve disiplinsizlikler memnuniyetsizliklerine sebep olmaktadır. Daha iyi maddî imkânlar sunan memuriyetlere geçiş arzusu ya da iş yerinde yaşanan disiplinsizlikler, yönetim zaafiyeti sebebiyle iş değişimi talepleri bulunmaktadır.

Araştırmanın dördüncü alt problemine ilişkin sonuçlar: Katılımcıların üyesi oldukları YADER'in çalışma hayatıyla bütünleşmelerine sunduğu katkılar hakkındaki düşünce ve beklentileri

Kurum bakım hizmeti alan kişiler, kendi yaşadıkları sıkıntılardan yola çıkarak kendisi gibi olanların aynı meseleleri yaşamamaları adına, önceliği bir araya gelmek ve Kurumdaki bütünleşmenin devamını sağlamak olmak üzere kuruluştan ayrılan kişilerin iş imkanına kavuşuncaya kadar yaşaması muhtemel menfilikleri en aza indirmek amacıyla YADER'i kurmuşlardır. Ancak, ilk kurucular veya yönetimde yer alanlar dışındaki üyeler umumiyetle yüzeysel bir katılım süreci yaşamakta ve süreç içerisinde dernekten uzaklaşmaktadırlar. Üyelerin çoğunluğu dernek faaliyetlerinden memnundurlar. Dernek, üyelerine faydalı olmaktadır. YADER ile ilgili şikayetlerin başında faaliyetlerin azlığı yer almaktadır. Yöneticilerin yeterince dernek ile meşgul olmayıp faaliyet üretmedikleri düşünülmektedir. Dernek üyelerinin hayatlarındaki yeni meşguliyetler de dernekten uzaklaşmaları derneğin pasif bir konuma gelmesine sebep olmuştur. Bununla birlikte, üyelerin çoğunluğunun dernekten herhangi bir talepleri bulunmamaktadır.

Derneğe en çok ihtiyaç duyulan dönem Kurumdan ayrıldıktan sonra atanıncaya kadar olan süredir. Atama ile ilgili maniler ortadan kalktıkça veya atanıncaya kadar devletin gerek sosyo-ekonomik destek gerekse Kurum bakım sonrası rehberlik imkânları sağlaması ile söz konusu derneğe bu anlamdaki ihtiyaç azalırken derneğin sosyalleşme imkânlarını arttırması bu kapsamdaki bireyleri daha çok bir araya getirmesi faydalı olacaktır.

Öneriler

Yukarıda aşamalarına göre sıraladığımız problem ana başlıkları, Devlet kurumlarından bakım hizmeti alan YADER üyesi bireylerin memuriyet hayatlarına kadar geçen süre içerisinde, her etkileşim aşamasındaki sosyalleşme durumlarına atıfta bulunmaktadır.

Sosyalleşme ailede başlayan bir süreçtir. Bakıcının olması, çocuğun kendi var olduğunu algılaması anlamına gelmektedir. Bağ kurma, sevgi ihtiyacının karşılanması, aile fertlerinden kavramların ve rollerin öğrenilmesi bir gerekliliğin sonucudur. Kişi kendi benliğini oluştururken bunlara ihtiyaç duyar. Kendi benliğini sergileyebilen insanlar uyum sorunlarına daha az maruz kalırlar. Bu nedenle ailenin içinde bulunduğu

şartların iyi, aile bağlarının ve etkileşimlerinin güçlü olması gerekmektedir. Aynı zamanda bu bağların çocuğun gelişimi boyunca devam etmesi gerekmektedir. Kurum bakımına alınan çocuklarda bu durum eksik kalmakta, üzerine Kurumun yetersizlikleri ve toplu yaşam alanlarının sıkıntıları eklenince çocuğun gelişimi olumsuz etkilenmektedir.

Kurum çocuk için bir mücadele alanıdır. Çocuk kurumun düzeninin sağlanması için konular kurallar ve diğer çocukların davranışları konusunda kendisine alan açmaya çalışır. Bu alan açma durumu bir süre sonra davranış biçimi haline gelir. Bu durum illa olumsuz anlamda değil bazen kurallara uyararak alan açma şeklinde farklı şekil ve düzeylerde gerçekleşir. Kurum bakımında olan çocukların hayatın sadece bu mücadele alanından ibaret olmadığını anlamaları için aile bağlarının devam ettirilmesi ve dış çevre ile etkileşiminin, sosyalleşmesinin artırılması gerekmektedir.

Memuriyet hayatına atılan kurum çocuklarının karşılaştığı durum, etiketlemeler, önyargı ve genellemeler içermektedir. Bu önyargı ve genellemeler ise karşılaşılan olumsuz örneklerin insanların zihninde daha ön planda olmasından kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra kurumun bir mücadele alanı olarak görüldüğü dönemde edinilen ve mizaca göre de değişen davranış biçimleri ve düzeyleri iş hayatındaki davranışları da şekillendirebilmektedir.

Memuriyet hayatındaki yaşanan sıkıntıların temelinde mücadele alanının memuriyet ortamına taşınması durumu vardır. Aile bağlarının güçlendirilmesi ve aile etkileşiminin artırılması, aile odaklı hizmetlerin yaygınlaştırılması, aile iletişim imkanlarının artırılması, çocukların kurumda iken toplumla sosyalleşme imkânlarının artırılması, Kuruluşlardaki çocuk yoğunluğunun azaltılarak mevcut çocuklar için de ara hizmet modellerinin belirlenmesi, Kurumun memuriyete geçiş kapısı olmaktan çıkarılması, belirli bir yaştan sonra kurallara uyma ve uymama konusunda ödül ceza mekanizmalarının sistematik hale getirilmesi gibi yapılacak multidisipliner çalışmalar, Kurumdan ayrılan bireylerin çalışma hayatlarındaki sosyalleşme durumlarına da katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Abay, A.R. (2004). *Sivil toplum ve demokrasi bağlamında sivil dayanışma ve sivil toplum örgütleri*. 3. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi.
- Acar, H. (2005). *Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu*, Ankara: Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi, 2005.
- Acar, H., Baykara Acar, Yüksel. (2013). 1979'dan Günümüze Türkiye'de Çocuk Koruma Hizmetleri, *Çalışma Ortamı Dergisi*, 128.
- Boduroğlu, G. (2016). *Kurum bakımından ayrılan bireylerin yaşamın düzenlenmesi ve uyum sürecinde karşılaştığı sorunlar ve sosyal destek kaynakları* Yüksek lisans tezi. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F., (2020). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, PegemA, Ankara.
- Cılga, İ. (1994). *Gençlik ve yaşam niteliği*. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Cresweel, J.W. (2017). *Eğitim araştırmalar*, (H. Ekşi Çev. Edt.), İstanbul: Edam Yayıncılık.
- Cresweel, J. W. (2020). *Nitel Araştırma Yöntemleri*, (S. B. Demir, Çev.) Ankara: Siyasal Yayın Dağıtım.
- Demir, Ö., Acar, M. (2005). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, İstanbul: Adres Yayınları.
- Demirbilek, S. (2000). Korunmaya Muhtaç Gençlerin Topluma Kazandırılmasında Yetiştirme Yurtları, *D.E.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi*, cilt:15, sayı:2, 137-152.
- Dolunay Ş. (2017). *Sembolik etkileşim*, Ankara: Net Kitaplık Yayıncılık.
- Dursun, Y. Atamtürk, E. (2023). 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na Yeni Bir Koruyucu Önleyici Tedbir Önerisi: Rekreasyon ve Spor Tedbiri, *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, Sayı: 21, 172-190.

- Erkan, G. (1995). *Korunmaya muhtaç çocuklar: Çocuk yuvalarında bir araştırma*, Ankara: T.C. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Gaskell, C. (2010). If the social worker had called at least it would show they cared. young care leavers' perspectives on the importance of care. *Children & Society*, 24, 136–147.
- Giddens A., ve Sutton C. (2018). *Sosyolojiye temel kavramlar*. (Çev. Ali Esgin), Phoenix: Ankara.
- Gofmann, E. (2009). *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu* (Çev. Barış Sezar). İstanbul: Metis Yayınları.
- Gökçearsan-Çifci, E., Kardeş, T., Zubaroglu-Yanardağ, M. ve Akgün, R. (2016). Kurum bakımı deneyimi olan bireylerin iş ve yaşam doyumlarının incelenmesi üzerine bir araştırma. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 37, 9-31.
- Güloğlu, T. (2006). Sivil Toplum Kuruluşlarının Yerel Yönetimler Etkisi. *Sivil Toplum Kuruluşlarına Tarihsel ve Kavramsal Bakış Konferansı*. İstanbul.
- Kılıç Candan, A. (2017). *Yetiştirme Yurtlarında Kalmış Bireylerin Toplumsal Entegrasyonu* (Yüksek Lisans Tezi), Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı.
- Küsmez, B. (2020). Korunma ihtiyacı olan çocuklar için kurumsal ve alternatif hizmet modelleri: bir değerlendirme, *International Journal of Social and Humanities Sciences (IJSHS)*, 4(3), 201-225
- Kontaş, Y. M. (1992). *Çeşitli Ülkelerde ve Türkiye'de Aile Politikası Uygulamaları ve Türkiye İçin Politika Önerileri*. Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Politika Genel Müdürlüğü, Araştırma Dairesi Başkanlığı, Uzmanlık Tezi.
- Marshall G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*. Çev. Osman Akınhay ve Derya Kömürcü). Ankara: Bilim sanat Yayınları.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel Araştırmada Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. (S. Turan, F. Koçak Canbaz, M. Öz, E. Karadağ, D. Yılmaz, H. Özen, S. Yüksel, Çev.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Namdar A., Buz S., Afyonoğlu M.F. (Ed.). (2021). *Sivil toplum ve sivil toplum örgütleri: Türkiye'de ve dünyada gelişimi*. Sivil toplum hizmetleri ve sosyal hizmet, (Edt. Sema Buz ve Meliha Funda Afyonoğlu). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Neuman, W. L. (2006). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri*. (E. Akkaş, Dü., ve Ö. Akkaya, Çev.) Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Ritzer, G., Stepnisky, J. (2015). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları ve Klasik Kökleri*, (çev. Irmak Ertuna Howison), Ankara: De Ki Yayınları.
- Saygı-Doğru E. (2008). *Türkiye’de Sosyal Politika Uygulamaları ve Kimsesiz Çocuklar: Yetiştirme Yurtlarında Kalan Çocuklar Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme* (Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı.
- Sosyal Bilimler Ansiklopedisi. (1990). *Eğitim*. M. Armağan içinde, Sosyal Bilimler Ansiklopedisi (s. 488). İstanbul: Nesil Matbacılık Yayıncılık.
- Şenocak, H. (2006). Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım yöntemleri *Sosyal siyaset konferansları*, 51. Kitap, İstanbul Üniversitesi Yayını, s. 177-230.
- Tekeli, İ. (2004). *Katılımcı Demokrasi ve Sivil Toplum Kuruluşları*, Ankara: Sosyal Demokrasi Derneği Yayınları.
- Tolan, B., Ünver, Ö., Bulut, I., Dağdaş, C., (1986). *12-24 Yaş Gençlerin Sosyo-Ekonomik Sorunları*. Ankara: MEGSB Yayını.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.) Ankara: Pegem Akademi.
- Uğur, S.B. ve Kaya-Kılıç, A. (2022). Kurum bakımında yetişmiş kişilerin kurum bakımı ve sonrası süreçte yaşadıkları sorunların belirlenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(1), 69-68.
- Ummanel, A. (2019). Sosyal hizmetler bünyesinde kalan çocuklar ve eğitim sorunları. *Risk Altındaki Çocuklar ve Eğitimleri*, 203-228.
- Yanardağ, U. (2019). Kurum bakımı hizmetlerinden yararlanmış bireylerin kurum bakımı sonrası yaşam deneyimleri üzerine nitel bir araştırma. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 3(2), 60-78
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2000). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, İ. (2004). *Demokrasi, Sivil Toplum Kuruluşları ve Yönetişim*, Ankara: Seçkin Yayınları.

Yıldırım, Ş. (2017). 2000’li yıllarda çocuk koruma sistemi içinde bakım hizmetlerinin genel görünümü. *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 15,(1), 87-110.

Yolcuğlu, İ. G. (2009). Türkiye’de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi, *Aile ve Toplum Dergisi*, 5(18), 43-57.

Yücel C., Şengil Akar, Ş., Binici U., Karataş E., Demirhan G. (2012). Sınıf yönetimini etkileyen etmenler (Edt. Ruhi Sarpkaya) içinde, *Sınıf Yönetimi*. (s. 27-56). Ankara: Anı Yayıncılık.

İnternet Alıntıları

<https://www.yader.org.tr/biz-kimiz/> 08.10.2023 tarihinde erişildi.

Birleşmiş Milletler (1989). Çocuk Hakları Sözleşmesi <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme> Erişim: 30.12.2023

T.C. Resmî Gazete, 24/05/1983 Tarihli 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2828.pdf>. 23.11.2023 Erişim: 03.02.2024

T.C. Resmî Gazete, 15/07/2015 Tarihli 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf>. 24.11.2023

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu 1983, 24 Mayıs . *Resmi Gazete* Sayı: 18059). Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2828.pdf>, Kasım 13, 18, kaynağından alınmıştır. Erişim: 22.10.2024

Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2023 Faaliyet Raporu: <https://www.aile.gov.tr/media/160427/faaliyet-raporu-2023.pdf> Erişim: 04.05.2024

EKLER

EK-1: Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 25.12.2023-137137

T.C.
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-40711683-302.01.08-137137
Konu : Etik Kurul İzni

25.12.2023

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 20.12.2023 tarihli ve 135264 sayılı yazısı yazımız ekinde gönderilmiştir.

Gereğini rica ederim.

Doç. Dr. Nebi BUTASIM
Enstitü Müdürü

EK :
Yazı Örneği (6 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu *BSRBP63AR0*

Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd/cK-5375&cD-BSRBP63AR0&eS-137137>

Adres: Bingöl Üniversitesi Rektörlüğü Selahaddin-i Eyyubi Mah. Üniversite Cad.

Bilgi için: Yurtas Temiz

No:1 BİNGÖL/TÜRKİYE

Unvanı: Mensur

Telefon:0426 216 00 12-13-14-15 Faks:0426 215 10 20

e-Posta:basinyayim@bingol.edu.tr Elektronik Ağ:www.bingol.edu.tr

Keş Adresi: bingoluniversitesi@b01.kep.tr

Tel No: 2108

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır..

T.C.
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve
Yayın Etiği Kurulu

Sayı :33117789/044/135264
Konu :Anketler

25.12.2023

ENSTİTÜLERE
(SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ)

İlgi :
11.12.2023 tarihli ve E-40711683-770-135051 sayılı yazınız.

Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından Kurulumuza sunulan "Sosyal Hizmet Kuruluşlarından Mezun Olan Bireylerin Bütünleşme Deneyimleri: Bingöl YADER Örneği" isimli araştırma Kurulumuz tarafından etik yönden değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda; söz konusu anket çalışmasının Üniversitemiz Etik Kurul Yönergesi ilkeleri çerçevesinde değerlendirilmiş ve araştırma etiği açısından "UYGUN OLDUĞUNA" oy birliği ile karar verilmiştir.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Hamza ALTIN
Kurul Başkanı

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Abdunnasır SÜT
Üye

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Ersin ERKAN
Üye

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Salih BEROJE
Üye

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Sait PATİR
Üye

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Sıtkı ULUERLER
Üye

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Yaşar BAŞ
Üye

e-İmzalıdır
Dr. Öğr. Üyesi Fatma GÖRGÜLÜ
Raporör

11.12.2023 Kur.Bşk

: Prof. Dr. H.ALTIN

Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Bingöl Üniversitesi Rektörlüğü Selahaddin-i Eyyubi Mah. Üniversite Cad.
No:1 BİNGÖL/TÜRKİYE
Tel:0426 216 00 12-13-14-15 Faks:0426 215 30 20
E-Posta :basinyayin@bingol.edu.tr Elektronik Ağ :www.bingol.edu.tr

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 11.12.2023-E.135051

T.C.
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-40711683-770-135051
Konu : Etik Kurul İzni-Volkan ERCAN

11.12.2023

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu)

İlgi : Sosyoloji Anabilim Dalı Başkanlığı'nın 07.12.2023 tarihli ve E-66080177-100-134847 sayılı yazısı.

Danışmanlığımı Doç. Dr. Ahmet Emin OSMANOĞLU'nun yaptığı Sosyoloji Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Volkan ERCAN'ın yüksek lisans tezi için etik kurul izni verilmesi ile ilgili talebi yazımız ekinde sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Doç. Dr. Nebi BUTASIM
Enstitü Müdürü

EK :
İlgi Yazı ve Ekleri (4 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : *BSMB2R4H5S*

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/bingol-universitesi-ebys>

Adres: Bingöl Üniversitesi Rektörlüğü Selahaddin-i Eyyubi Mah. Üniversite Cad.

No:1 BİNGÖL/TÜRKİYE

Telefon:0426 216 00 12-13-14-15 Faks:0426 215 10 20

e-Posta:basinyayin@bingol.edu.tr Elektronik Ağ:www.bingol.edu.tr

Keş Adresi: bingoluniversitesi@ts01.kep.tr

Bilgi için: Ecem ASLAN
Unvanı: Bilgisayar İşletmeni

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 07.12.2023-E.134847

T.C.
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü
Sosyoloji Anabilim Dalı Başkanlığı

Sayı : E-66080177-100-134847
Konu : Etik Kurulu İzin Talebi

07.12.2023

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Anabilim Dalımız Öğretim Üyesi Doç. Dr. Ahmed Emin OSMANOĞLU'nun danışmanlığında bulunan Anabilim Dalımız yüksek lisans öğrencisi Volkan ERCAN'ın "Sosyal Hizmet Kuruluşlarından Mezun Olan Bireylerin Bütünleşme Deneyimleri: Bingöl YADER Örneği" adlı yüksek lisans tezi için veri toplamak amacıyla Bingöl ilinde sevgi evlerinde yaşamış olup yaşını doldurup ayrılanlara uygulamak üzere hazırladığı ölçekler ekte olup Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan gerekli izin işlemlerinin başlatılması hususunda;

Gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Mehmet ANIK
Anabilim Dalı Başkanı

EK :
Dilekçe (3 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : *BSU/B27P6C0*

Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5375&eD=BSU/B27P6C0&eS=134847>

Adres: Bingöl Üniversitesi Rektörlüğü Selahaddin-i Eyyubi Mah. Üniversite Cad.

Bilgi için: Ayşe Çakırçalı Kapusuz

No:1 BİNGÖL/TÜRKİYE

Unvanı: Bilgisayar İşletmeni

Telefon:0426 216 00 12-13-14-15 Faks:0426 215 10 20

e-Posta:basinyayin@bingol.edu.tr Elektronik Ağ:www.bingol.edu.tr

Keşif Adresi: bingoluniversitesi@ts01.kep.tr

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Anabilim Dalımız yüksek lisans öğrencisi olup danışmanlığında bulunan Volkan ERCAN'ın tez konusuna ilişkin saha araştırmasında veri toplamak amacıyla hazırladığımız yarı yapılandırılmış görüşme formu ekte sunulmuştur. Formun Etik Kurulca uygunluğunun tayin edilmesi hususunda gereğini saygılarımla arz ederim.

Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü
D3-3 / Dahili: 2525

Doç. Dr. Ahmed Ermi OSMANOĞLU

Ek
Görüşme Formu (2 sayfa)

T.C.
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SOSYOLOJİ ANA
BİLİM DALI

GÖRÜŞME FORMU

Bu görüşme formu Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında hazırlanmakta olan "Sosyal Hizmet Kuruluşlarından Mezun Olan Bireylerin Bütünleşme Deneyimleri: Bingöl YADER Örneği" başlıklı yüksek lisans tezine veri elde etmek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışma bilimsel bir maksat taşıdığından vereceğiniz cevaplar araştırmanın amacına ulaşması açısından önemiyet arz etmektedir. İsimleriniz ve şahsi malumatlarınız üçüncü kişiler ile paylaşılmayacaktır. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Danışman: Doç. Dr. Ahmed Emin OSMANOĞLU

Araştırmacı: Volkan ERCAN

Görüşmenin Numarası:

Görüşmenin Yapıldığı Tarih:

Görüşmenin Yapıldığı Yer:

I. KATILIMCIYA AİT TANIMLAYICI BİLGİLER

1. Cinsiyet:
2. Yaş:
3. Eğitim Durumu:
4. Meslek:
5. Anne Mesleği:
6. Baba Mesleği:
7. Anne Eğitim Seviyesi:
8. Baba Eğitim Seviyesi:
9. Medeni Hali:
10. Kuruluşa geçişindeki yaş:
11. Kuruluşa ailesinden mi yoksa bakıcı aileden mi geçtiği:
12. Memuriyete geçiş şekli:

II. KATILIMCININ KURULUŞA GEÇİŞ ÖNCESİ HAYATIYLA BÜTÜNLEŞMESİNE DAİR SORULAR

1. Kuruluşa yerleşmeden önceki meskeninizde birlikte yaşadığınız kişiler ve bunlar ile münasebetleriniz nasıldı?
2. Kuruluşa yerleşmeden önce akrabalarınız ile olan münasebetleriniz nasıldı?
3. Kuruluşa yerleşmeden önce mutlu muydunuz?
4. Kuruluşa yerleşmeden önceki eğitim hayatınız nasıldı?
5. Kuruluşa yerleşmeden önceki iktisadî hayatınız nasıldı?
6. Kuruluştan yetişen çocuklara verilen memuriyet hakkını biliyor muydunuz?

III. KATILIMCININ KURULUŞ İLE BÜTÜNLEŞME SÜRECİNE DAİR SORULAR

1. Kuruluşa yerleşme süreciniz nasıl oldu?
2. Kuruluşa alışma sürecinizden bahsedebilir misiniz?

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

3. Kuruluştaki diğer kişiler ile (personel ve diğer çocuklar) ile münasebetleriniz nasıldı?
4. Kuruluştaki tanıdığınıza memnun olduğunuz arkadaşlarınız oldu mu?
5. Kuruluşa yerleştikten sonraki eğitim hayatınızda bir farklılık oldu mu?
6. Kuruluşa yerleştikten sonra iktisadi hayatınızda bir farklılık oldu mu?
7. Kuruluşa yerleştikten sonra aileniz ile münasebetlerinizde bir farklılık oldu mu?
8. Kuruluşa yerleştikten sonra akrabalarınız ile münasebetlerinizde bir farklılık oldu mu?

IV. KATILIMCININ KURULUŞA YÖNELİK TUTUMUNA DAİR SORULAR

1. Kuruluşa dair müsbet görüşleriniz var mı ve varsa sebepleri nelerdir?
2. Kuruluşa dair menfi görüşleriniz var mı ve varsa sebepleri nelerdir?
3. Kuruluşun sizin hayatınıza müsbet katkısı oldu mu?
4. Kuruluşun sizin hayatınızda menfi değişikliklere sebep oldu mu?
5. Kendi çocuklarınızı kuruluşa bırakmak ister misiniz?
6. Sizce hangi hallerde çocukların bu kuruluşlara yerleştirilmesi lazım olur?

V. KATILIMCININ MEMURİYET HAYATIYLA BÜTÜNLEŞME SÜRECİNE DAİR SORULAR

1. Memuriyete geçiş sürecinizden bahseder misiniz?
2. Kuruluş çocuğu olmanızın işyerinizde size sağladığı avantajlar olduysa bunlardan bahseder misiniz?
3. Kuruluş çocuğu olmanızın işyerinizde size sağladığı dezavantajlar olduysa bunlardan bahseder misiniz?
4. Çalıştığınız kurumda, kurum dışında da devam ettirdiğiniz dostluklarınız oluştu mu?
5. Çalıştığınız kurumda amirleriniz ile anlaşmazlığa düştüğünüz durumlar oluyorsa bunlardan bahseder misiniz?
6. Çalıştığınız kurumun sizi mutlu ettiği zamanlar oluyorsa bunlardan bahseder misiniz?
7. Çalıştığınız kurumda iş arkadaşlarınız ile anlaşmazlığa düştüğünüz durumlar oluyorsa bunlardan bahseder misiniz?
8. Çalıştığınız kurumda kendinizi kötü hissetmenize sebep olacak davranışlar ile karşılaşılıyor musunuz? Cevabınız evet ise ne tür davranışlar?
9. İmkân verilse çalıştığınız kurumu değiştirmeyi ister misiniz? Evet ise sebebi?
10. Memuriyetin size uygun bir meslek olup olmadığı hakkında ne düşünüyorsunuz?
11. Memuriyeti bırakmayı hiç düşündünüz mü? Evet ise neden?
12. Memuriyetten başka bir alternatifiniz olsa idi hangi mesleği seçerdiniz?
13. Hayat standartlarınızı değiştirmek için giriştiğiniz bir faaliyetiniz, çabanız var mı? Varsa neler?

VI. KATILIMCININ YADER İLE İLGİLİ DÜŞÜNCE VE BEKLENTİLERİ İLE İLGİLİ SORULAR

1. YADER'e katılım süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?
2. YADER ne gibi faaliyetler tertiplemektedir?
3. YADER'in hangi faaliyetlerine katılım sağladınız?
4. YADER'in faaliyetlerinden memnun musunuz?
5. YADER'in düzenlemesini istediğiniz başka faaliyetler var mı?
6. Çalışma hayatınızda karşılaştığınız problemler oluyorsa, YADER'in bu problemleri çözmenizde katkısı oluyor mu? Oluyorsa ne gibi katkıları olmaktadır?
7. YADER'in geliştirilmesini istediğiniz yönleri bulunmakta mıdır? Varsa hangi yönleri-faaliyetleri geliştirilmelidir?
8. YADER'den karşılık bulmayan bir beklentiniz, talebiniz oldu mu? Ekleme istediğiniz başka bir husus var mıdır?

EK-2: Bilgi Onam Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Sizi Volkan ERCAN tarafından yürütülen “Sosyal Hizmet Kuruluşlarından ayrılan Bireylerin Bütünleşme Deneyimleri: Bingöl YADER Örneği” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı bilimsel bir veri elde etmektir. Araştırmada sizden tahminen 40 dakika ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 10 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahiptir. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. İletişim bilgileriniz ise sadece izninize bağlı olarak ve farklı araştırmacıların sizinle iletişime geçebilmesi için “ortak katılımcı havuzuna” aktarılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya volxerc@hotmail.com e-posta adresi ve 05067708253 numaralı telefondan ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının

Adı-Soyadı

İmzası: İletişim Bilgileri: e-posta:

Telefon:

İletişim bilgilerimin diğer araştırmacıların benimle iletişime geçebilmesi için
“ortak araştırma havuzuna” aktarılmasını;

Kabul ediyorum Kabul etmiyorum (lütfen uygun seçeneği
işaretleyiniz)

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Volkan ERCAN

İmzası: